

ВТОР НАЦИОНАЛЕН ИЗВЕШТАЈ

ОД МАТРИЦАТА
НА ИНДИКАТОРИ
ЗА МЕРЕЊЕ НА
ПЕРФОРМАНСИТЕ
И РЕФОРМИТЕ ВО
ПРАВОСУДСВОТО

Скопје, 2021 год.

ЦЕНТАР ЗА ПРАВНИ
ИСТРАЖУВАЊА И АНАЛИЗИ.
CENTER FOR LEGAL RESEARCH AND ANALYSIS

I

ЕФИКАСНОСТ

II

ТРАНСПАРЕНТНОСТ
И ОТЧЕТНОСТ

III

КВАЛИТЕТ НА
СУДСКАТА ПРАВДА

IV

НЕЗАВИСНОСТ
И НЕПРИСТРАСНОСТ

V

ПРОФЕСИОНАЛЕН
РАЗВОЈ И ПРАВИЧНА
ЗАСТАПЕНОСТ

ЕФИКАСНОСТ

ТРАНСПАРЕНТНОСТ
И ОТЧЕТНОСТ

КВАЛИТЕТ НА
СУДСКАТА ПРАВДА

НЕЗАВИСНОСТ
И НЕПРИСТРАСНОСТ

ПРОФЕСИОНАЛЕН
РАЗВОЈ И ПРАВИЧНА
ЗАСТАПЕНОСТ

ВТОР НАЦИОНАЛЕН ИЗВЕШТАЈ

ОД МАТРИЦАТА
НА ИНДИКАТОРИ
ЗА МЕРЕЊЕ НА
ПЕРФОРМАНСИТЕ
И РЕФОРМИТЕ ВО
ПРАВОСУДСВОТО

ИМПРЕСУМ

Наслов:

ВТОР НАЦИОНАЛЕН ИЗВЕШТАЈ од Матрицата на индикатори за мерење на перформансите и реформите во правосудството

Издавач:

Центар за правни истражувања и анализи - ЦПИИ

За издавачот:

Лидија Стојкова Зафировска, ЦПИИ

Уредник:

Д-р Жарко Алексов

Автори:

Проф. д-р Гордана Лажетиќ, правен експерт – ЦПИИ

Лидија Стојкова Зафировска, правен експерт – ЦПИИ

Д-р Жарко Алексов, правен експерт – ЦПИИ

Александар Гоџо, правен експерт – ЦПИИ

Статистичка анализа:

ТИМ институт - Скопје

Адис Хоџиќ, меѓународен експерт за статистичка анализа – СЕРЕЈ

Истражувачи:

Јасна Оровчанец Аранѓеловиќ, правен експерт

Александра Цветановска, правен експерт

Графички дизајн:

Релатив

Печатење:

Полиестердеј

CIP - Каталогизација во публикација

Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

347.971.99:303.2(497.7)(047.31)

ВТОР национален извештај од Матрицата на индикатори за мерење на перформансите и реформите во правосудството / [автори Гордана Лажетиќ ... и др.] - Скопје : Центар за правни истражувања и анализи, 2021. - 145 стр. : илустр. ; 24 см

Останати автори: Лидија Стојкова Зафировска, Жарко Алексов, Александар Гоџо

ISBN 978-608-4926-02-3

1. Лажетиќ, Гордана [автор] 2. Стојкова Зафировска, Лидија [автор]

3. Алексов, Жарко [автор] 4. Гоџо, Александар [автор]

а) Правосудство -- Мерење на перформанси -- Македонија -- Истражувања б)

Правосудство -- Мерење на реформи -- Македонија -- Извештаи

COBISS.MK-ID 53762565

Овој производ е подготвен во рамки на проектот "Вградување на аналитички и мониторинг алатки за поддршка на правосудните реформи во Северна Македонија" финансиран од Владата на Обединето Кралство, со поддршка на Британската амбасада Скопје. Мислењата и ставовите наведени во оваа содржина не ги одразуваат секогаш мислењата и ставовите на Британската Влада.

СОДРЖИНА

Извршно резиме	9
Вовед	21
Методологија	22
Матрица на индикатори за мерење на перформансите и реформати во правосудството	23
Метод на испитување на целни групи	24
Примерок од целните групи вклучени во истражувањето	24
Методолошки пристап за определување средни оценки од сите целни групи	25
Демографски податоци	26
I. ОБЛАСТ: ЕФИКАСНОСТ	27
1. Анализа на перцепции за област: Ефикасност	28
1.1 Корелации: Ефикасност	36
II. ОБЛАСТ: ТРАНСПАРЕНТНОСТ И ОТЧЕТНОСТ	37
2. Анализа на перцепции за област: Транспарентност и отчетност	38
2.1 Корелации: Транспарентност и отчетност	51
III. ОБЛАСТ: КВАЛИТЕТ НА СУДСКА ПРАВДА	53
3. Анализа на перцепции за област: Квалитет на судска правда	54
3.1 Корелации: Квалитет на судска правда	69
IV. ОБЛАСТ: НЕЗАВИСНОСТ И НЕПРИСТРАСНОСТ	71
4. Анализа на перцепции за област: Независност и непристрасност	72
4.1 Корелации: Независност и непристрасност	87
V. ОБЛАСТ: ПРОФЕСИОНАЛЕН РАЗВОЈ И СООДВЕТНА ЗАСТАПЕНОСТ	91
5. Анализа на перцепции за област: Професионален развој и соодветна застапеност	92
5.1 Корелации: Професионален развој и соодветна застапеност	99
6. Компаративна анализа на резултатите од Првото и Второто национално мерење на перформансите на правосудството	101
6.1 Анализа на позитивни перцепции	103
7. Главни заклучоци	115
АНЕКС 1 - Правна рамка, меѓународни и домашни извештаи	119

ЛИСТА НА КРАТЕНКИ

АКМИС	Автоматизиран информационален систем за управување со судски предмети
АС	Апелационен суд
АСЈО	Академија за судии и јавни обвинители
ВС	Врховен суд
ГО	Граѓански организации
ГРЕКО	Групата на земји против корупција на Совет на Европа
ЕК	Европска комисија
ЕКЧП	Европска конвенција за човековите права
ЕСЧП	Европски суд за човекови права
ЕУ	Европска Унија
ЗКП	Закон за кривичната постапка
ЗПП	Закон за парничната постапка
ИТ	Информатичка технологија
ЈО	Јавно обвинителство
ОЈО	Основно јавно обвинителство
ОС	Основен суд
РСМ	Република Северна Македонија
СБС	Судски буџетски совет
СЈО	Совет на јавни обвинители
СЈОРСМ	Совет на јавни обвинители на Република Северна Македонија
СРПС	Стратегија за реформа во правосудниот сектор
ССРСМ	Судски совет на Република Северна Македонија
УС	Уставен суд
УСАИД	Агенција на САД за меѓународен развој
ЦПИА	Центар за правни истражувања и анализи
СЕРЕЈ	Европска комисија за ефикасност на судството
ROLI	Индекс на владеење на правото
WJP	Светски мировен проект

БЛАГОДАРНОСТ

Подготовката на ВТОРИОТ НАЦИОНАЛЕН ИЗВЕШТАЈ од Матрицата на индикатори за мерење на перформансите и реформите во правосудството е резултат на повеќегодишните напори на Центарот за правни истражувања и анализи во насока на поддршка на реформите во правосудството и креирање на ефикасен и ефективен судски систем.

Извештајот немаше да биде комплетен без придонесите на клучните страни во правосудството и огромниот интерес во периодот на креирање на Матрицата на индикатори за мерење на перформансите, нејзиното пилотирање во 2017 година и нејзиното целосно спроведување во пракса во 2018 и 2021 година. Поддршката од Судскиот совет на РСМ и Министерството за правда на РСМ, и во овој процес беше проактивна и од суштинска важност за прифаќање на алатката и наодите од мерењето на ниво на целиот правосуден систем.

Земајќи предвид дека мерењето беше спроведено во отежнати услови поврзано со пандемијата предизвикана од вирусот КОВИД - 19, Центарот за правни истражувања и анализи особено се заблагодарува за придонесот и вклученоста во овој значаен процес на сите претставници од основните и апелационите судови, Врховниот суд на Република Северна Македонија, Управниот и Вишиот управен суд, сите јавни обвинителства, Адвокатската комора, Нотарската Комора, Комората на извршителите, Комората на медијаторите, Државното правобранителство, Академија за судии и јавни обвинители, Здружение на судии, Здружение на јавни обвинители, Здруженијата на граѓани кои делуваат во областа на правосудството, Претставниците од академската заедница и медиумите, како и сите останати засегнати страни кои ја дадоа својата несебична поддршка кон успешно спроведување на овој процес.

Исклучително сме благодарни за времето и интересот кој беше издвоен за ова истражување посебно земајќи ги во предвид отежнатите околности за работа и функционирање на правосудните институции во време на пандемија. Сметаме дека преку придонесот на сите вклучени страни во процесот, овој извештај поставува солидна основа за проценка на досегашните реформи, а воедно ги утврдува областите што треба да се подобрат и мерките што треба да се применат за понатамошно унапредување на судскиот систем.

Центарот ја изразува својата посебна благодарност кон Британската амбасада во Скопје за долгогодишната соработка, континуирана поддршка, но пред сè за довербата за успешно спроведување на Второто национално мерење на перформансите и реформите во правосудниот систем на Република Северна Македонија.

Со почит,
Центар за правни истражувања и анализи

ИЗВРШНО РЕЗИМЕ

ВТОРИОТ НАЦИОНАЛЕН ИЗВЕШТАЈ е заснован на резултатите од мерењето со *Матрицата на индикатори за мерење на перформансите и реформите во правосудството*.¹ Овој извештај има за цел да му помогне на судскиот систем да ги оцени клучните области на активност и да ги евалуира достигнувањата на реформите во конкретните области на евалуација на Матрицата, но и да послужи како основа за утврдување на приоритетите за судските реформи и натамошен развој на правосудниот сектор. Воедно, извештајот треба да послужи и како инструмент за внатрешна евалуација и идентификување на областите и аспектите што треба да се подобрат и мерките што треба да се применат.

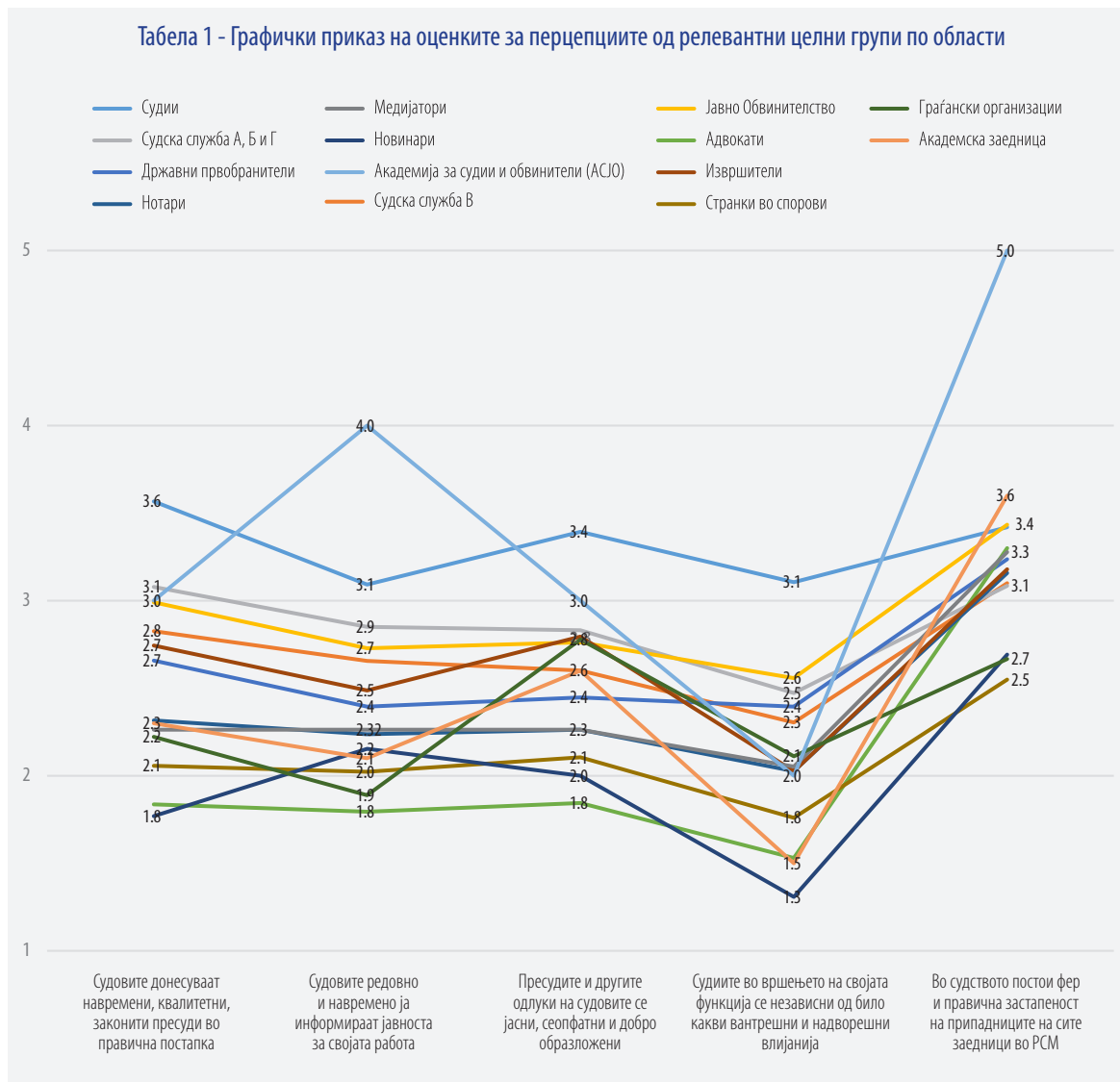
Матрицата за мерење на перформансите и реформите во правосудството е заснована на меѓународно признати стандарди за правосудството, како и на приоритетите на земјата во областа на правосудството утврдени во Стратегијата за реформа на правосудниот сектор 2017-2022 година. Целта на овој пристап е преку сеопфатен и инклузивен пристап да се измерат резултатите од спроведените иницијативи и реформи со што ќе се постават основите за системско мерење наспроти целите утврдени во Стратегијата, европските стандарди и практики. Примената на алатката овозможува проценка на перформансите во пет клучни области: **1) Ефикасност, 2) Транспарентност и отчетност, 3) Квалитет на судската правда, 4) Независност и непристрасност и 5) Професионален развој и соодветна застапеност.**

Примената на Матрицата на индикатори нуди првично мерење на перцепциите на вклучените страни за состојбите во правосудството. Притоа, перцепциите се само еден сегмент од севкупното мерење кое е предмет на овој извештај. Со цел да се добие вистинска и реална слика околу перформансите на правосудството, или пак одреден специфичен аспект поврзан со функционирањето на судскиот систем беа анализирани **I. Перцепциите на целни групи** кои имаат директна комуникација со судскиот систем (преку користење на Матрицата), **II. Релевантните меѓународни извештаи** кои го следат судството и текот на реформите во правосудството, и **III. Податоците од правосудните институции** (судовите, Судскиот совет, Министерството за правда, Врховниот суд, Судскиот буџетски совет, Академијата за судии и јавни обвинители, Здружението на судии и други).

¹ Матрицата како алатка беше изработена од Центарот за правни истражувања и анализи во соработка со Министерството за правда и Судскиот совет на Република Северна Македонија и е резултат на повеќегодишните програмски активности поддржани од Британската амбасада во Скопје.

Мерењето со Матрицата за мерење на перформансите и реформите во правосудството беше спроведено од **20 јануари до 15 февруари 2021 година** и главните наоди од истражувањето на перцепциите на сите целни групи за судството преку 5-те области илустративно се прикажани во следнава сумарна табела:

Табела 1 - Графички приказ на оценките за перцепциите од релевантни целни групи по области

Главните наоди од перцепциите на сите целни групи за секоја област поединечно илустративно се прикажани подолу:

РЕЗУЛТАТИ ОД ВТОРОТО НАЦИОНАЛНО МЕРЕЊЕ НА ПЕРФОРМАНСИТЕ ВО ПРАВОСУДСТВОТО

ЕФИКАСНОСТ

ИСПИТАНИЦИТЕ ОД СИТЕ ЦЕЛНИ ГРУПИ ЈА ОЦЕНИЈА ОБЛАСТА **ЕФИКАСНОСТ** СО СРЕДНА ОЦЕНКА 2,75 ОД 5.

ЧОВЕЧКИ РЕСУРСИ

70% од судиите и 52% од судската служба сметаат дека немаат доволно судски службеници.

70%

52%

Според податоците на Судскиот совет на РСМ заклучно со 31.12.2019 процентот на пополнетост на слободните систематизирани работни места изнесува 50,58%.

ОБЕМ НА РАБОТА НА СУДОТ

2/3 од судиите сметаат дека успешно се справуваат со обемот на работа и навремено ги решаваат предметите. Повеќе од 70% на адвокати и новинари го сметаат спротивното.

2/3

70%

СИСТЕМ ЗА ПОДНЕСУВАЊЕ И СЛЕДЕЊЕ НА ПРЕДМЕТИ

72% од судиите сметаат дека автоматизирираниот информационален систем за управување со судски предмети (АКМИС) не подлежи на надворешни вмешувања.

40% од адвокатите и 77% од новинарите во целост не се согласуваат со ова.

72%

40%

ИНФРАСТРУКТУРА И МОДЕРНИЗАЦИЈА

1/3 од судиите, судските службеници, јавните обвинители и државните правобранители сметаат дека техничката опременост на судовите не е соодветна за ефикасно извршување на задачите.

1/3

За компјутерска и софтверска модернизација се издвојуваат само 1,25% од вкупниот судски буџет.

РЕЗУЛТАТИ ОД ВТОРОТО НАЦИОНАЛНО МЕРЕЊЕ НА ПЕРФОРМАНСИТЕ ВО ПРАВОСУДСТВОТО

ТРАНСПАРЕНТНОСТ И ОТЧЕТНОСТ

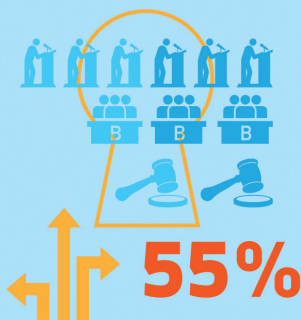

ИСПИТАНИЦИТЕ ОД СИТЕ ЦЕЛНИ
ГРУПИ ЈА ОЦЕНИЈА ОБЛАСТА
ТРАНСПАРЕНТНОСТ И ОТЧЕТНОСТ
СО СРЕДНА ОЦЕНКА 2,56 ОД 5.

2,56

ПРИСТАП ДО СУДСКИ ОДЛУКИ

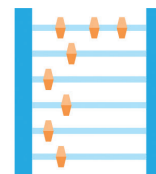
55% од судиите и државните правобранители се имаат изјаснето позитивно и сметаат дека одлуките на Судскиот совет се објавуваат во целост. Висок процент (55%) на новинари не се согласуваат, а индикативен е процентот на испитаници од преостанатите целни групи кои изјавиле дека не знаат.

Европската комисија укажува дека судските портали немаат конзистентни информации и пребарувањето на одлуките треба да се подобри.

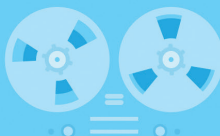
ОТВОРЕНОСТ НА СУДСТВОТО КОЈ ЈАВНОСТА

Над 40% од судиите сметаат дека нема транспарентност во планирањето и трошењето на судскиот буџет.

ЧУВАЊЕ НА СУДСКИ СПИСИ

48% од судиите сметаат дека опремата за тонско снимање задолжително се користи во текот на судењето, но над 70% од јавните обвинители и 80% од новинарите не се согласуваат со ова.

СОРАБОТКА СО ДРУГИ ОРГАНИ И ИНСТИТУЦИИ

1/3 од судиите и адвокатите сметаат дека комуникацијата меѓу повисоките судови и Судскиот совет не е на задоволително ниво.

Индикативен е високиот број испитаници кои не се запознаени.

Funded by
UK Government

ЦЕНТАР ЗА ПРАВНИ
ИСТРАЖУВАЊА И АНАЛИЗИ
CENTER FOR LEGAL RESEARCH AND ANALYSIS

РЕЗУЛТАТИ ОД ВТОРОТО НАЦИОНАЛНО МЕРЕЊЕ НА ПЕРФОРМАНСИТЕ ВО ПРАВОСУДСВТО

КВАЛИТЕТ НА СУДСКАТА ПРАВДА

ИСПИТАНИЦИТЕ ОД СИТЕ ЦЕЛНИ
ГРУПИ ЈА ОЦЕНИЈА ОБЛАСТА
КВАЛИТЕТ НА СУДСКАТА ПРАВДА
СО СРЕДНА ОЦЕНКА 2,61 ОД 5.

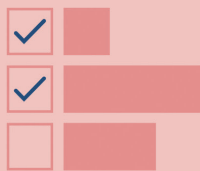
2,61

ФУНКЦИОНИРАЊЕ НА СУДОТ

84% од судиите, 2/3 од јавните обвинители и државни правобранители сметаат дека судиите генерално се подготвени за судските рочишта, но 44% од адвокатите не ја делат таа перцепција.

84%

КВАЛИТЕТ И ЕФЕКТ НА СУДСКАТА ОДЛУКА

80% од судиите и поголемиот дел од судската служба, јавните обвинители и државните правобранители сметаат дека се следи судската пракса на повисоките судови како и начелните правни ставови и мислења на Врховниот суд на РСМ.

Конзистентноста на судската пракса, јасноста, образложението и правната аргументација на одлуките остануваат предизвик за судската власт.

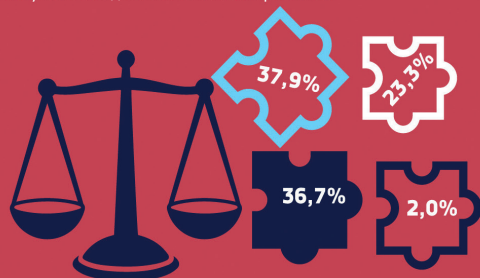
80%

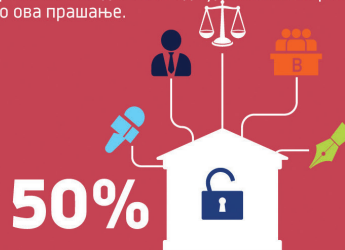
Меѓународните документи идентификуваат напредок и добра легислатива, но детектираат проблеми поврзани со квалитетот и ефектот на судската одлука.

СУДСКИ НАДЛЕЖНОСТИ И ЗАШТИТНИ МЕРКИ

50% од адвокатите сметаат дека Врховниот суд не обезбедува воедначена примена на правото. Скоро 1/3 од судиите, јавните обвинители, државните правобранители и медиумите се согласуваат со адвокатите по ова прашање.

Над 40% од медијаторите, извршителите, нотарите и странките во спорите и над 50% од новинарите и адвокатите сметаат дека судовите не овозможуваат ефективна и ефикасна заштита на човековите права и слободи. 75% од судиите имаат различна перцепција по ова прашање.

РЕЗУЛТАТИ ОД ВТОРОТО НАЦИОНАЛНО МЕРЕЊЕ НА ПЕРФОРМАНСИТЕ ВО ПРАВОСУДСТВОТО

НЕЗАВИСНОСТ И НЕПРИСТРАСНОСТ

ИСПИТАНИЦИТЕ ОД СИТЕ ЦЕЛНИ
ГРУПИ ЈА ОЦЕНИЈА ОБЛАСТА
НЕЗАВИСНОСТ И НЕПРИСТРАСНОСТ
СО СРЕДНА ОЦЕНКА 2,28 ОД 5.

ПРОЦЕС НА ИЗБОР И РАЗРЕШУВАЊЕ

Повеќе од половина од судиите како и останатите целни групи сметаат дека постојат притисоци и влијанија однадвор во изборот и разрешувањето на судиите.

50%

ДИСЦИПЛИНСКИ ПРОЦЕС

32% од судиите испитаници сметаат дека дисциплинските постапки не се спроведуваат на објективен и транспарентен начин.

32%

Со новата легислатива, за прв пат се предвидени одредби за индивидуална одговорност на членовите на Советот во вршењето на функцијата.

ОЦЕНА И УНАПРЕДУВАЊЕ

50% од судиите одговорија дека не се согласуваат со начинот на оценување и унапредување на судиите.

Системот за оценување е ревидиран со нагласување на квалитативни критериуми за оценка.

НАДВОРЕШНИ И ВНАТРЕШНИ ВЛИЈАНИЈА ВО СУДСТВОТО

¼ од судиите и над 70% од испитаниците адвокати, странки во спорови и медиуми сметаат дека во судството постојат појави и околности на притисок од други институции.

Европската комисија утврдува потреба од посилни гаранции за независноста на судството во пракса.

ФИНАНСИСКИ РЕСУРСИ И СУДСКИ НАДОМЕСТ

Повеќе 60% од судиите не се согласуваат дека судските буџети се доволни за покривање на реалните трошоци за спроведување на правдата

Висок процент од 82% од судиите, и 60% од јавните обвинители не се согласуваат дека платите на судиите се во согласност со задачите и одговорностите на работното место. Испитаниците од сите категории во најголем дел сметаат дека платите на судските службеници не се соодветни на извршувањето на работните задачи и обврски.

Доминатно учество во судскиот буџет имаат платите и надоместоците (81%), додека буџетот за стоки и услуги е недоволен за подмирување на сите потреби на судовите (16%).

Повеќе од 2/3 од новинарите, адвокатите, медијаторите и странките во спорови сметаат дека постојат внатрешни притисоци и влијание во судството, додека мнозинството испитаници судии не се согласуваат со тоа.

СУДСКА НЕПРИСТРАСНОСТ

Голям дел од испитаниците судии (70%) се согласуваат со тоа дека нивните лични убедувања и субјективни ставови не се рефлектираат во нивната работа. Напротив нивниот став, 68% од адвокатите и висок процент од испитаниците новинари, странките во спорови, и извршителите не се согласуваат со ова.

70%

Формирано е советодавно тело за судска етика во надлежност на Врховниот суд и Здружението на судии.

РЕЗУЛТАТИ ОД ВТОРОТО НАЦИОНАЛНО МЕРЕЊЕ НА ПЕРФОРМАНСИТЕ ВО ПРАВОСУДСТВОТО

ПРОФЕСИОНАЛЕН РАЗВОЈ И СООДВЕТНА ЗАСТАПЕНОСТ

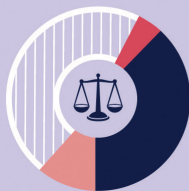

ИСПИТАНИЦИТЕ ОД СИТЕ ЦЕЛНИ
ГРУПИ ЈА ОЦЕНИЈА ОБЛАСТА
ПРОФЕСИОНАЛЕН РАЗВОЈ
И СООДВЕТНА ЗАСТАПЕНОСТ
СО СРЕДНА ОЦЕНКА 3,08 ОД 5.

3,08

КОНТИНУИРАНА ПРАВНА ЕДУКАЦИЈА

62% од судиите сметаат дека Академијата за судии и јавни обвинители обезбедува релевантни обуки за судиите врз основа на проценката на нивните потреби.

62%

Стратегијата за реформи во правосудниот сектор предвидува специјализација на судиите за работа по одделен вид на предмети.

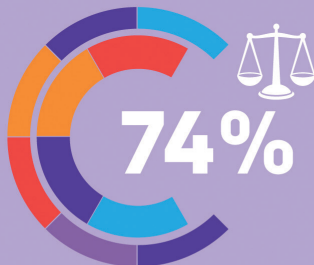
70% од судиите и 60% од јавните обвинители се согласуваат дека обуките кои ги организира АСЈО ги следат промените во законодавството и судската пракса.

70%

ЕТНИЧКА И ПОЛОВА ЕДНАКВОСТ

74% од судиите и над 50% од сите останати целни групи сметаат дека правната рамка гарантира фер и правична застапеност во судството на припадниците на немнозинските заедници.

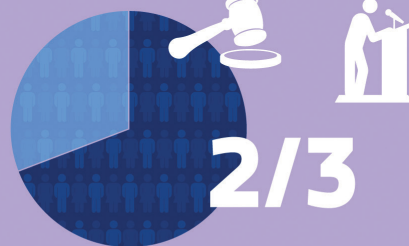

74%

Постои добра застапеност на сите етнички заедници во судството, со исклучок на ромската етничка заедница кај судиите.

ПОЛОВА СТРУКТУРА НА СУДИИТЕ

Повеќе од 2/3 од судиите и јавни обвинители се согласуваат дека постои и се почитува репрезентативноста во судството по основ на пол, старост, етницитет и друго.

2/3

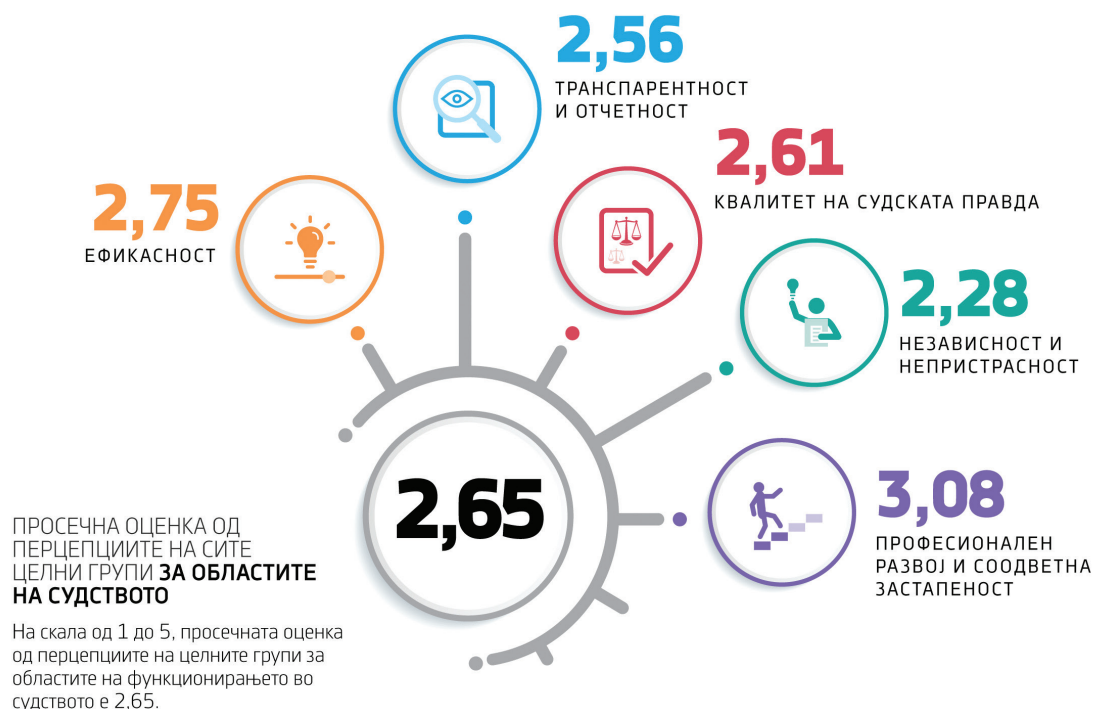

Funded by
UK Government

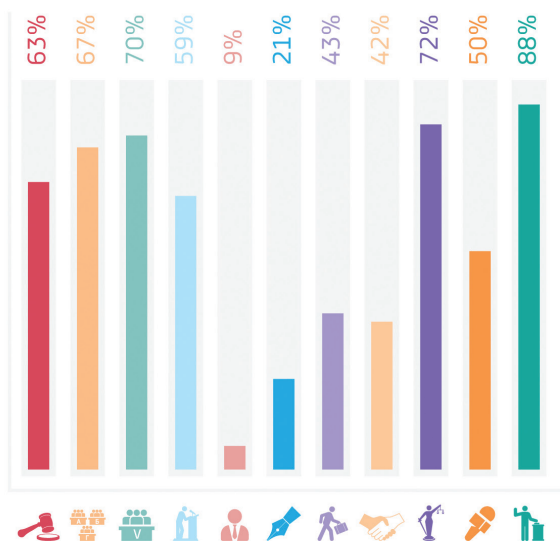
ЦЕНТАР ЗА ПРАВНИ
ИСТРАЖУВАЊА И АНАЛИЗИ
CENTRE FOR LEGAL RESEARCH AND ANALYSIS

РЕЗУЛТАТИ ОД ВТОРОТО НАЦИОНАЛНО МЕРЕЊЕ НА ПЕРФОРМАНСИТЕ ВО ПРАВОСУДСТВОТО

АСПЕКТИ ОД МЕРЕЊЕТО НА ПЕРФОРМАНСИТЕ И РЕФОРМИТЕ

Процент на добиени одговори по целни групи опфатени со Матрицата на индикатори за мерење на перформансите и реформите во правосудството

- Перцепции на целните групи
- Правна рамка и национални и меѓународни извештаи
- Податоци од правосудни институции

Судии	Јавни обвинители
Судска служба А, Б, Г	Адвокати
Судска служба В	Нотари
Извршители	Медиуми
Медијатори	Странки во спорови
Државни правобранители	

Инфографикот е подготвен во рамки на програмата „Подобрување на транспарентноста, правната сигурност и ефикасноста на судството во Република Северна Македонија“, со поддршка на Британската амбасада Скопје. Мислењата и ставовите наведени не ги одразуваат мислењата и ставовите на Британската амбасада.

Funded by
UK Government

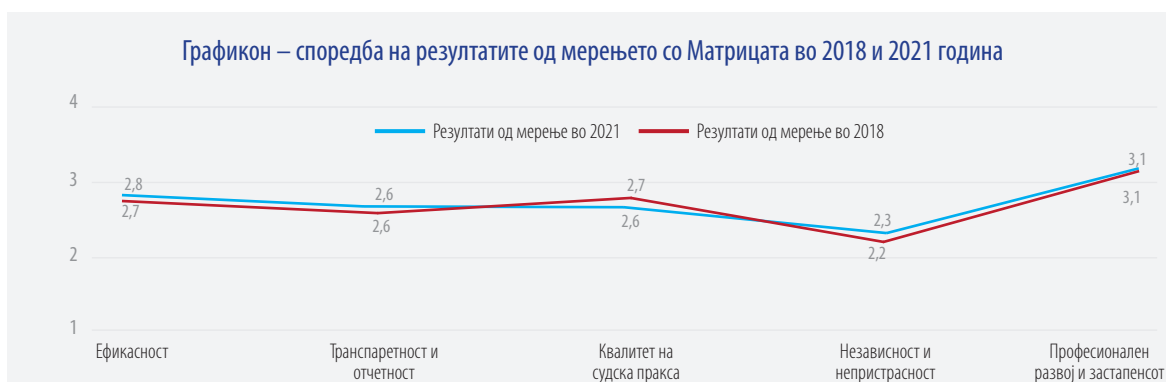
ЦЕНТАР ЗА ПРАВНИ
ИСТРАЖУВАЊА И АНАЛИЗИ
CENTRE FOR LEGAL RESEARCH AND ANALYSIS

Компаративен приказ на резултатите од мерењето во 2018 и 2021 година

Првото мерење на Матрицата на индикатори за мерење на перформансите и реформите во правосудството на крајот на 2018 година и изготвениот Прв извештај во текот на почетокот на 2019 година даде базична анализа на состојбите во правосудството гледано од аспект на перцепции кај различни целни групи. Крајната цел на ваквиот пристап беше да се оценат и поттикнат понатамошни реформи во системот на правдата кон обезбедување на правна сигурност, но и да се добие компаратор за идните мерења кои треба да ги покажат трендовите и по индикатори и по целни групи.

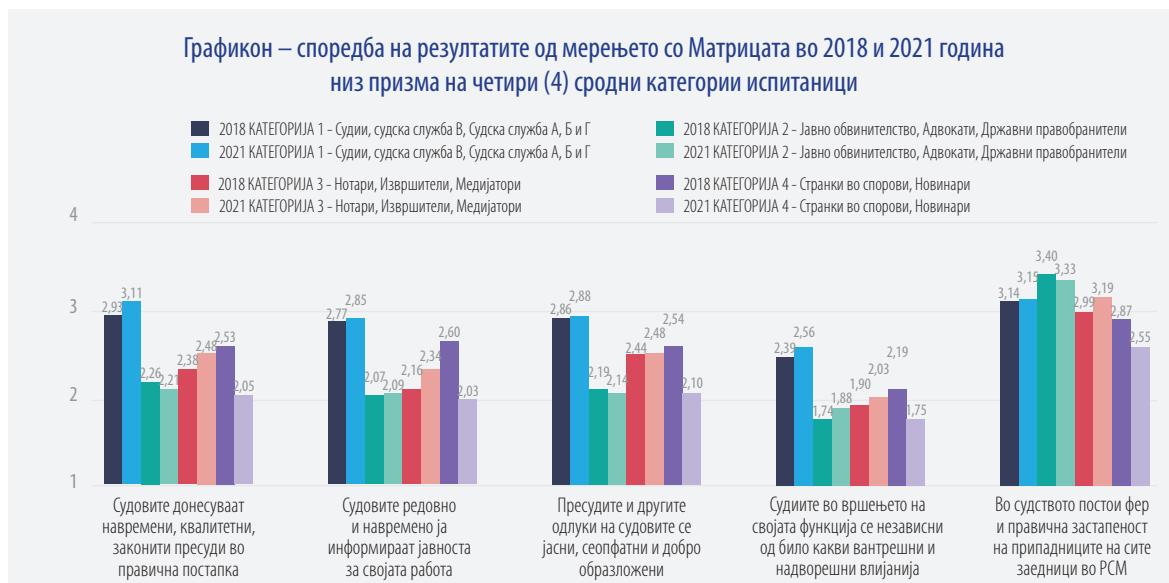
Согласно средните оценки од сите целни групи, разликите во резултатите од Првото и Второто национално мерење се минимални и во рамки на маргинална грешка со што крајната оценка е практично идентична (2.65 во 2021 и 2.50 во 2018 година на скала од 1 до 5). Од анализата на резултатите од двете мерења се утврдува следното:

- Вкупната прецепција од сите целни групи е дека состојбата во судството останала непроменета со оглед на фактот што разликата на просечната оцена во двете мерења изнесува само 0,1%;
- Перцепциите во рамките на одделните целни групи за најголемиот број индикатори останале непроменети;
- Кај идентични индикатори во двете мерења останала непроменета дискрепанцата (разликата) помеѓу ставовите на целните групи од судството (судии, судска служба) наспроти ставовите на целните групи во кои спаѓаат субјектите на кои се однесува правораздавањето, односно се учесници во судењата, или ги следат судењата и работата на судовите (како што се странки во спорови, адвокати и новинари).

Земајќи предвид дека во мерењето учествуваа поголем број целни групи кои директно или индиректно се вклучени во правосудството, во графиконот подолу се прикажани резултатите од средните оценки дадени од овие целни групи, групирани во четири сродни категории:

- ☐ Категорија 1: Судии, судска служба А, Б, Г и судска служба В
- ☐ Категорија 2: Јавни обвинители, адвокати и државни правобранители
- ☐ Категорија 3: Нотари, извршители и медијатори
- ☐ Категорија 4: Странки во спорови и новинари

Индикативно за сите пет области кои беа предмет на евалуација (Ефикасност, Транспарентност и отчетност, Квалитет на судската правда, Независност и непристрасност и Професионален развој и соодветна застапеност) е што во најголем дел испитаниците од категоријата 1 (судии и судска служба) и категоријата 3 (нотари, извршители, медијатори) имаат минимални, но сепак подобрени перцепции за сите области во 2021 во споредба со тие од 2018 година.

Од друга страна, во мерењето од 2021 година испитаниците од категоријата 4 (странки во спорови, новинари), имаат влошени перцепции по однос на областите, додека испитаниците од категоријата 2 (јавни обвинители, адвокати, државни правобранители), иако минимално, областите Транспарентноста и отчетноста, како и Независноста и непристрасноста ја оцениле подобро при второто мерење со Матрицата.

ГЛАВНИ ЗАКЛУЧОЦИ

I. Ефикасност

И покрај недоволниот број судски службеници за вршење документирање и правно истражување, ефикасноста на судовите во справувањето со предмети е на задоволително ниво. ИТ системот во судовите останува во најголем дел зависен од донаторска помош. Одржувањето и обновувањето на овој систем е поткопан поради недостаток на средства и персонал. Значителен процент на судии и адвокати сметаат дека информатичката инфраструктура во судовите е несоодветна, спора, и несигурна.

Споредено со перцепциите од 2018 година, забележано е мало подобрување на перцепциите кај судиите, судската служба, јавните обвинители и државните правобранители наспроти перцепциите на адвокатите, странките во спорови и новинарите кои по однос на прашањето за ефикасноста на судовите се далеку покритички настроени.

II. Транспарентност и отчетност

Транспарентноста не е на задоволително ниво што според перцепциите се должи на недоволно функционалниот пристап до судските одлуки и ненавременото ажурирање на веб страниците. Судовите само формално ја имаат исполнето обврската за именување лица за односи со јавност, но во реалноста соопштенијата се добиваат од претседателите на судовите. Потребно е да се подобри транспарентноста во планирањето и трошењето на судскиот буџет, како и доследно почитување на законските обврски за користење на опремата за тонско снимање.

Споредено со перцепциите од 2018 година, нема позначајни подобрувања. Кај исти индикатори доминираат поделените ставови во рамки на една целна група, односно значително поларизирани перцепции помеѓу судиите и судската служба наспроти перцепциите на адвокатите, странките во споровите и новинарите. Индикативно е што во однос на некои индикатори останал висок процентот на испитаници кои не се запознаени со состојбите во оваа област.

III. Квалитет на судска правда

Направени се легислативни интервенции во насока на зголемување на квалитетот на судската правда. Кај предизвиците со обезбедувањето на конзистентна судска пракса е нотиран мал напредок. Донесените критериуми и методологии во изминатиот период за мерење на квалитетот на судска правда, ќе доведат до поголемо ниво на правна аргументација на судските одлуки што оди во прилог на обезбедување поголема правна сигурност.

Споредено со перцепциите од 2018 година, освен забележаниот мал прогрес кон воедначување на праксата и донесените методологии за следење на квалитетот, остануваат и понатаму предизвиците во делот на мериторното одлучување во управната материја. Иако можат да се насетат определени позитивни трендови во перцепциите во поглед на јасноста, образложеноста и правната аргументација на одлуките, овие прашања сè уште се наоѓаат во фокусот на предизвиците.

IV. Независност и непристрасност

Независноста и непристрасноста на судството и понатаму остануваат најниско оценета област. Направени се подобрувања на законската и подзаконската регулатива, правила за назначување, унапредување, дисциплина и разрешување на судии. Изборот и разрешувањето на судиите, сепак, според најголем дел од испитаниците од сите категории од мерењето, се предмет на притисоци и влијанија однадвор, и се резултат на недоволна транспарентност. Во судството, според најголем број испитаници, и натаму постојат појави или околности за притисок и влијание од други институции.

Постои поделеност во мислењата за тоа дали предвидените основи за одговорност на членовите на Судскиот совет гарантираат дополнителна заштита на независноста на судството.

Законската обврска за судскиот буџет и понатаму не се почитува и е далеку од европскиот просек. Испитаниците сметаат дека е императив да се почитува законски определениот годишен буџет за судството, и дека судиите треба да се избораат за поголема финансиска самостојност.

Потребна е редовна и проактивна афирмација и едукација за новиот Кодекс за судиска етика од страна на Советот за етика, и останатите поважни институции во правосудството.

V. Професионален развој и правична застапеност

Областа е оценета со највисока оцена во однос на останатите области што се должи на подобрените перцепции за квалитетот и прилагоденоста на обуките во АСЈО спрема потребите на судиите и измените во законодавството. Во однос на немнозинските заедници потребно е унапредување на правната рамка со нагласување дека квалитетот, а не етничката припадност треба да биде клучен критериум. Постои широк консензус помеѓу испитаниците од различните целни групи дека е потребно да постои законски основ што ќе овозможи одржување судења на далечина (онлајн) со употреба на ИКТ.

Споредено со перцепциите од 2018 година се забележува подобрување во однос на обуките во АСЈО, а нема значителни промени во перцепциите за фер и правичната застапеност на припадниците на немнозинските заедници.

ВОВЕД

Вториот национален извештај од мерењето на перформансите и реформите во правосудството е структуриран во **четири (4) дела**:

1. **Првиот дел** дава детален приказ на методолошкиот дизајн, репрезентативниот примерок, целните групи вклучени во истражувањето, како и структурата и индикаторите на Матрицата за националното мерење на перформансите и реформите во правосудството;
2. **Вториот** и суштински дел од извештајот дава сеопфатен приказ на анализираниите резултати од перцепциите дадени во рамки на селектираните целни групи за петте области релевантни за правосудството. Наодите од длабинската анализа во која беа вклучени перцепциите, релевантните меѓународни извештаи и податоците од правосудните институции се прикажани на крајот од секоја област која е предмет на оценување на ова истражување;
3. **Третиот дел** претставува компаративна анализа на резултатите од првото национално мерење во 2019² и второто национално мерење во 2021 со утврдување на трендови во перцепциите во рамки на целните групи. Во рамки на анализата на еден илустративен графички начин се прикажани позитивните перцепции на испитаниците од целните групи вклучени во истражувањето;
4. **Четвртиот дел** ги инкорпорира правната рамка, меѓународните и домашните извештаи кои послужуваат за вклучување и утврдување корелации со перцепциите добиени од целните групи.

Извештајот има за цел да му помогне на судскиот систем да ги оцени клучните области на активност и да ги евалуира достигнувањата на реформите во конкретните области на евалуација на Матрицата, како и да ги постави приоритетите за судските реформи и натамошниот развој на правосудниот сектор.

² Извештајот од 2019 е подготвен во првата половина од 2019 година, но во истиот е содржана анализа на перцепции кои што се мерени во периодот ноември-декември 2018 година.

МЕТОДОЛОГИЈА

Методолошкиот дизајн на Матрицата за мерење на перформансите и реформите во правосудството има за цел да овозможи сеопфатен увид во работата на македонскиот правосуден систем преку анализа која се заснова на **три (3) столба на податоци**: перцепции од релевантните целни групи, податоци од институциите во правосудството³ и меѓународни извори.

Главниот истражувачки инструмент на овој извештај е *Матрицата на индикатори за мерење на перформансите и реформите во правосудството* која се состои од 5 области на работа: **Ефикасност, Транспарентност и отчетност, Квалитет на судската правда, Независност и непристрасност, Професионален развој и соодветна застапеност**. Секоја од овие области има подобласти кои се однесуваат на релевантни специфични аспекти од работата на правосудството.⁴

Преку примена на овој пристап на мерење, беа добиени квантифицирани податоци за перцепциите на целните групи за секоја од гореспоменатите области и нивните подобласти. На тој начин, овој извештај ја поставува референтната основа на оценки добиени од сите целни групи во правосудството, кои што ќе бидат следени одреден временски период со цел утврдување на трендови во перформансите на правосудството во Република Северна Македонија.

³ Во ова истражување користени се податоци и извештаи со кои располагаат клучните институции во правосудството (Судскиот совет на РСМ, Министерството за правда, Врховен суд на Република Северна Македонија, Академијата за судии и јавни обвинители, Судскиот буџетски совет итн.).

⁴ Анекс 1 кон Вториот национален извештај – Матрица на индикатори

МАТРИЦА ОБЛАСТИ И ПОДОБЛАСТИ

МЕТОД НА ИСПИТУВАЊЕ НА ЦЕЛНИ ГРУПИ

ПРИМЕРОК ОД ЦЕЛНИТЕ ГРУПИ ВКЛУЧЕНИ ВО ИСТРАЖУВАЊЕТО

СУДИИ	500	316	63%
СТРУЧНИ СОРАБОТНИЦИ В	587	408	70%
СУДСКИ СОРАБОТНИЦИ А, Б И Г	1297	875	67%
ЈАВНИ ОБВИНИТЕЛИ	181	106	59%
АДВОКАТИ	2821	263	9%
НОТАРИ	182	38	21%

1. Во вкупниот број, земени се во предвид новинарите кои работат во областа на правосудството.

Испитаниците имаат можност да бираат меѓу шест степени на изјави во врска со прашањата од подобластите, и тоа: *целосно се согласувам, се согласувам, ниту се согласувам - ниту не се согласувам, не се согласувам, целосно не се согласувам и не знам*. Испитаниците од сите категории групи опфатени со испитувањето даваа генерална оценка за заедничките главни прашања во секоја од петте области посебно од 1 (Недоволно), до 5 (Одличен). **Средните оценки за секоја од областите се изведени од оценките на сите категории испитаници за таа област.** Со исклучок на судиите, кои одговараа на сите 71 индикатори/прашања, испитаниците од другите категории целни групи го даваа своето мислење за оние прашања кои се во директна поврзаност со таа група или кои можат да дадат дополнителни сознанија за некои важни прашања за работата на судовите и функционирањето на судскиот систем воопшто.

По спроведената анализа на податоци од институциите во правосудството и меѓународни извори со перцепциите во рамки на мерењето се примени методот на синтеза. Преку него се изведени наоди и заклучоци од измерените перцепции на ниво на индикатор во секоја од областите на Матрицата.

Методолошки пристап за определување средни оценки од сите целни групи

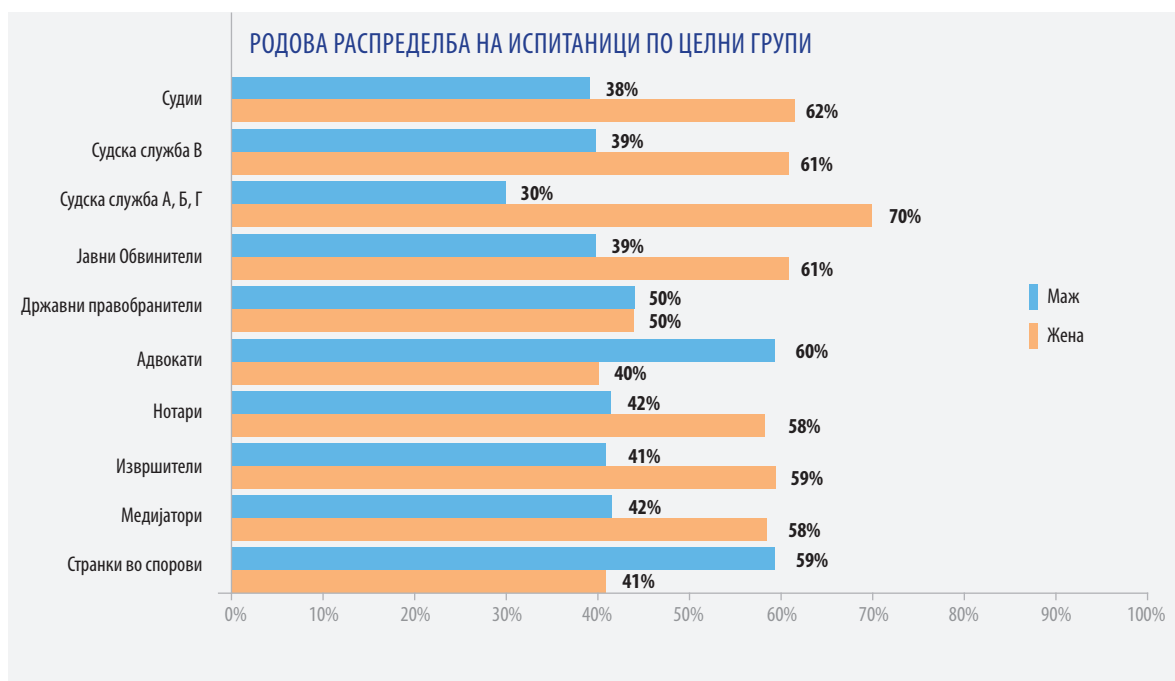
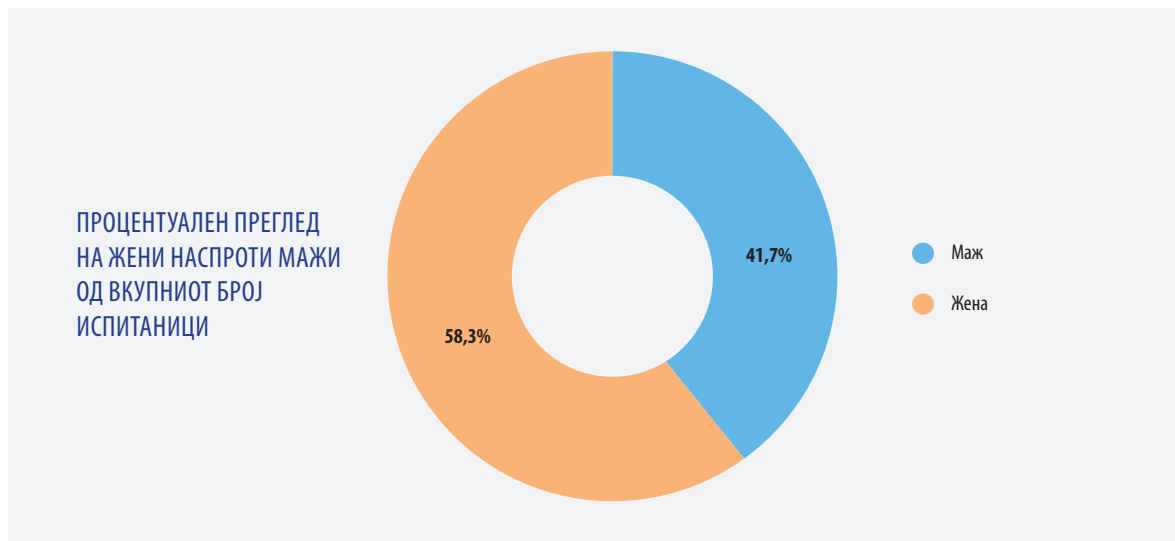
Средната оценка за секоја евалуирана област е добиена како аритметичка средина на вкупниот збир оценки за таа област (на скала од 1 до 5) дадени од страна на испитаниците поделен со вкупниот број на испитаници кои одговориле на прашањата/варијаблите од конкретната област. На пример, во областа 'ЕФИКАСНОСТ' збирот на сите оценки дадени од страна на испитаниците е 7.027, додека бројот на испитаници кои дале одговор на прашањата од таа област изнесува 2.556. Оттука, средната оценка претставува аритметичка средина на овие две вредности и изнесува 2.75. Доколку овој методолошки пристап се примени за добивање на крајната оценка од сите области, тогаш вкупниот збир на оценки (33.860) поделен со бројот на сите испитаници кои одговориле на прашањата (12.574) во рамки на второто национално мерење, го дава крајниот резултат/оценка: 2.65 (на скала од 1 до 5). Истиот метод е употребен и во мерењето од 2018 година што дава можност за компарација.

РЕЗУЛТАТИ 2021			
	Број на испитаници	Вкупен збир на сите оценки	Средна оценка (аритметичка средина)
1. ЕФИКАСНОСТ	2556	7027	2.75
2. ТРАСПАРЕНТНОСТ И ОТЧЕТНОСТ	2561	6554	2.56
3. КВАЛИТЕТ НА СУДСКА ПРАВДА	2550	6655	2.61
4. НЕЗАВИСНОСТ И НЕПРИСТРАСНОСТ	2547	5804	2.28
5. ПРОФЕСИОНАЛЕН РАЗВОЈ И СООДВЕТНА ЗАСТАПЕНОСТ	2540	7820	3.08
ВКУПНО	12.754	33.860	2.65

Демографски податоци

При пополнувањето на прашалникот се водеше сметка за демографските податоци на испитаниците – соодносот на жени и мажи вклучени во одговарањето на прашалникот, како во однос на нивниот вкупен број, така и одделно по целна група, со цел инкорпорирање на принципот на еднакви можности на жените и мажите при анализата на резултатите од второто национално мерење со Матрицата.

Согласно Законот за еднакви можности на жените и мажите и со цел за унапредување на родовата еднаквост, Матрицата ги следи и интегрира родовите податоци низ различни целни групи вклучени во истражувањето.

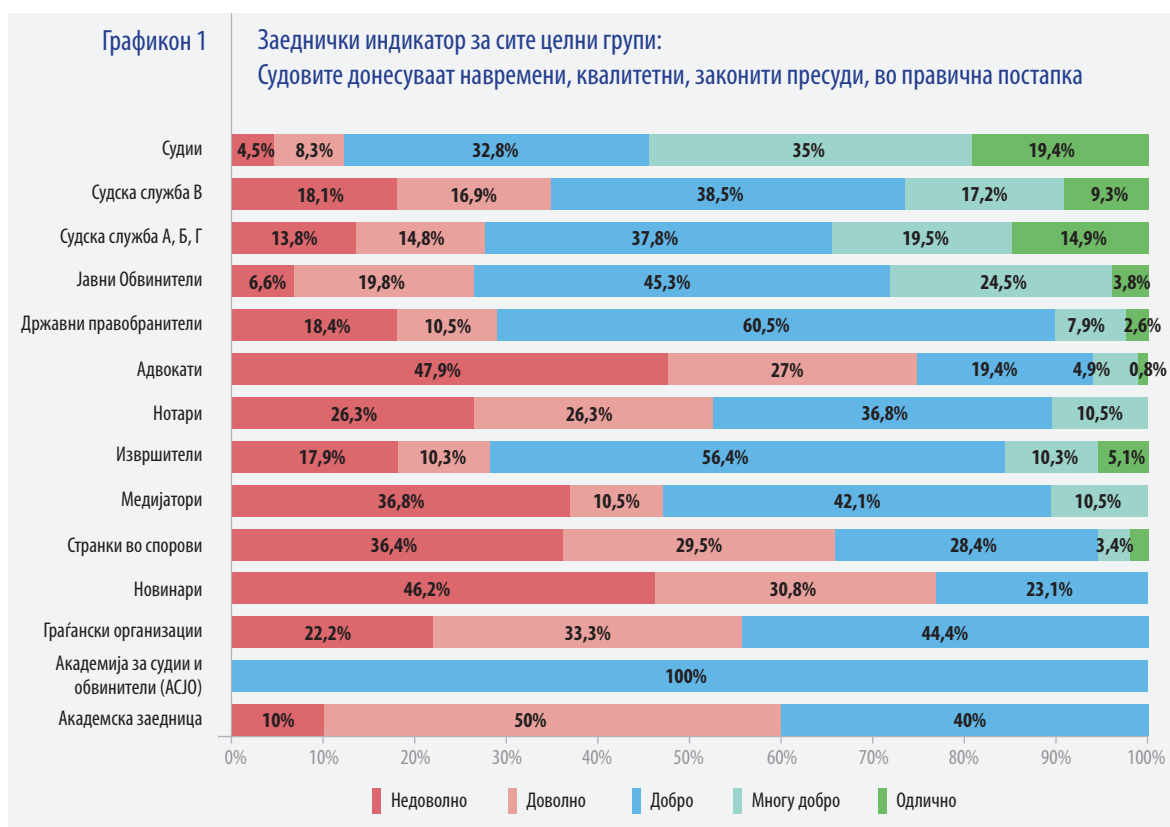

ОБЛАСТ

—
—
ЭФИКАСНОСТ

АНАЛИЗА НА ПЕРЦЕПЦИИТЕ ОД МЕРЕЊЕТО: ЕФИКАСНОСТ

Од областа 'Ефикасност' испитаниците беа прашани да дадат мислење за квалитетот на поддршката која ја добиваат судиите од страна на судската служба при вршењето на својата работа, како во делот на стручната, така и во делот на административната помош. Исто така, испитаниците го оценуваа обемот на работа на судиите, судењето во разумен рок, автоматизираниот информациона систем за управување со судски предмети – АКМИС. Дополнително, во оваа област испитаниците ги евалуираа и условите во судовите и пристапот до нив, како и информатичко-техничката опременост и функционалност на постоечките информатички системи. Испитаниците од сите целни групи дадоа мислење и за еден заеднички индикатор со цел да се добие збирна оценка за оваа конкретна област.

ЦЕЛНА ГРУПА	Средна оценка - 2021 ⁵
Судии	3.6 ↑
Судска служба А, Б и Г	3.1 ↑
Судска служба В	2.8 ↑
Јавно Обвинителство	3.0 ↑
Адвокати	1.8 ↓
Нотари	2.3 ↓
Извршители	2.7 ↑
Медијатори	2.3 ↑
Државни правобранители	2.7 ↑
Странки во спорови	2.1 ↓
Новинари	1.8 ↓
Академија за судии и јавни обвинители	3.0 ↔
Академска заедница	2.3 ↓
Здруженија на граѓани	2.2 ↓
Вкупно	2.75⁶

Перцепциите за овој заеднички индикатор за сите целни групи вклучени во истражувањето може да се поделат во три засебни категории:

- Во првата категорија спаѓаат судиите кои со 54.4% (19.4% одговориле со 'одлично' додека една третина или 35% со 'многу добро') се согласуваат со констатацијата дека судовите донесуваат навремени, квалитетни, законити пресуди, во правична постапка. Индикативен е високиот процент (скоро 33 %) на испитаници судии кои дале средна оценка односно одговориле со 'добро'. Само 4,5 % од судиите одговориле со 'недоволно'.
- Во втората категорија припаѓаат вработените во судската служба, јавните обвинители и државните правобранители. Заедничко за нив е што процентот на збирните оценки за 'одлично' и 'многу добро' во просек се поголеми од процентот на одговори дадени за најслабата оценка, односно 'недоволно'. Така, над 2/3 од судската служба позитивно ја оцениле ефикасноста на судството, додека помалку од 1/6 се изјасниле за спротивното. Сепак, скоро една 1/3 од испитаниците во судската служба дале средна оценка 'добро' додека висок процент (над 38%) од испитаниците јавни обвинители го подвлекле истиот одговор. Со средна оценка 'добро' овој индикатор го имаат оценето и над 60% од државните правобранители.
- Во третата категорија влегуваат преостанатите целни групи за кои карактеристично е што најмалку 1/3 од истите се изјасниле дека ефикасноста на судовите е на незадоволително ниво и ја дале најниската оценка (недоволно). Оттука, повеќе од 1/3 од испитаниците медијатори и странки во спорови негативно се произнеле во врска со овој индикатор. Мнозинството адвокати (47,9 %) и новинари (46%) сметаат дека судовите не донесуваат навремени, квалитетни, законити пресуди, во правична постапка. Значително висок е процентот (во распон од 23% до 56%) на испитаниците од овие целни групи кои дале средна оценка 'добро'.

Од спроведените длабински интервјуа со претставниците на Академијата за судии и јавни обвинители (АСЈО), по однос на индикаторот за ефикасноста на судовите, сите испитаници дале средна оценка 'добро'.

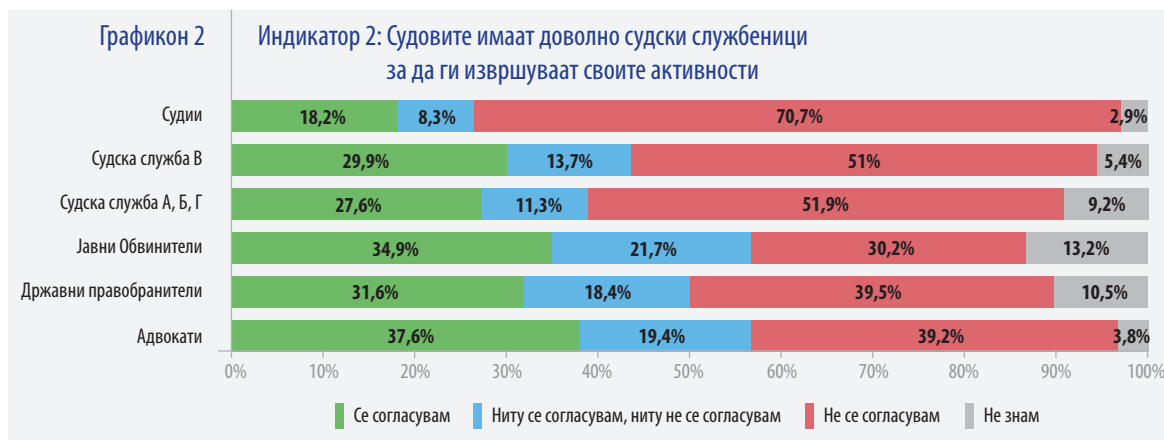
⁵ Символот ↑ укажува на подобрување на оценката од првото мерење во 2019. ↔ означува иста оценка во двете мерење и ↓ укажува на намалување на оценката

⁶ Во областа 'ЕФИКАСНОСТ' збирот на сите оценки дадени од страна на испитаниците е 7.027 додека бројот на испитаници кои дале одговор на прашањата од таа област изнесува 2.556. Оттука, средната оценка претставува аритметичка средина на овие две вредности и истата изнесува 2.75.

По однос на истиот индикатор, најголемиот дел од испитаниците од академската заедница се изјасниле негативно и работата на судовите во однос на носењето навремени, квалитетни и законити пресуди во правична постапка го имаат оценето со 'доволно'. Во иста линија со ставовите на академската заедница се и граѓанските организации кои ја следат работата и реформските процеси во правосудството. Тие се повоздржани по однос на овој индикатор и далеку понегативно ја оценуваат работата на судовите (4 организации со 'добро', 3 со 'доволно' и 2 со 'недоволно').

СРЕДНАТА ОЦЕНКА ЗА ОВОЈ ЗАЕДНИЧКИ ИНДИКАТОР ЗА СИТЕ ЦЕЛНИ ГРУПИ ВКЛУЧЕНИ ВО ИСТРАЖУВАЊЕТО Е: 2,75.

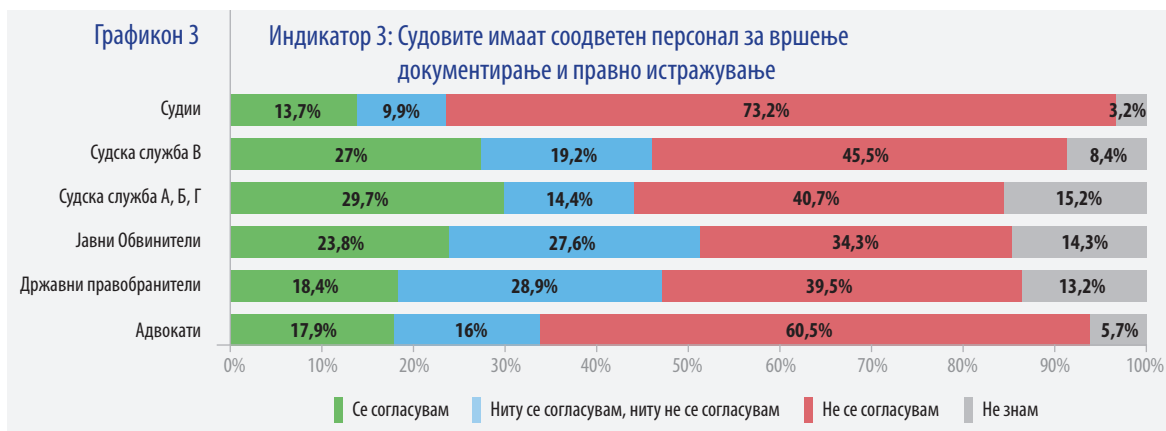
А) ПОД-ОБЛАСТ: ЧОВЕЧКИ РЕСУРСИ

По однос на овој индикатор, сите испитаници може да се поделат во две групи. Во првата се тие кои сметаат дека судовите немаат на располагање **доволно персонал за нормално функционирање и извршување на активностите**. Така, повеќе од 2/3 од судиите (70,7%) не се согласуваат со констатацијата согласно која судовите имаат доволно судски службеници за извршување на своите активности. Со сличен став се и над половина од испитаниците кои работат во судството од категоријата судски службеници и судска администрација. Во втората група спаѓаат испитаниците од редот на јавното обвинителство, државното правобранителство и адвокатите каде постои очигледна, и скоро рамномерна во процентуална поделеност во рамки на истите целни групи по однос на овој индикатор.

Преку длабински интервјуа беа прашани и претставниците на Академијата за судии и јавни обвинители (АСЈО) кои сметаат дека судовите имаат доволно судски службеници, се справуваат со обемот на работа и навремено ги решаваат предметите. Од друга страна, поголемиот број испитаници од редот на Судскиот совет, граѓанските организации и академската заедница вклучени во ова истражување не се согласуваат со оваа констатација и сметаат дека во судовите нема доволно судски службеници, посебно судовите во Скопје и дел од другите судови со проширена надлежност. Дел од испитаниците од овие целни групи сметаат дека треба да се обрне внимание и на стручноста на службениците и нивното понатамошно обучување.

ПРЕОВЛАДУВА МИСЛЕЊЕТО ПОМЕГУ ЦЕЛНИТЕ ГРУПИ ДЕКА СУДОВИТЕ НЕМААТ ДОВОЛНО СУДСКИ СЛУЖБЕНИЦИ ЗА ДА ГИ ИЗВРШУВААТ СВОИТЕ АКТИВНОСТИ.

По однос на овој индикатор, мнозинството судии (скоро 3/4 или 73,2%) не се согласуваат дека судовите имаат соодветен персонал за вршење документирање и правно истражување. Интересно е што ова е еден од ретките индикатори по однос на кој судиите и адвокатите имаат целосно ист став. Имено, 60% од сите адвокати вклучени во истражувањето се согласуваат со судиите по однос на ова прашање. Во распон од 40% до 45,5% со оваа констатација не се согласуваат и вработените во судската служба, јавните обвинители (34,3%) и повеќе од 1/3 од државните правобранители.

МНОЗИНСТВОТО ИСПИТАНИЦИ СМЕААТ ДЕКА СУДОВИТЕ НЕМААТ СООДВЕТЕН ПЕРСОНАЛ ЗА ВРШЕЊЕ ДОКУМЕНТИРАЊЕ И ПРАВНО ИСТРАЖУВАЊЕ.

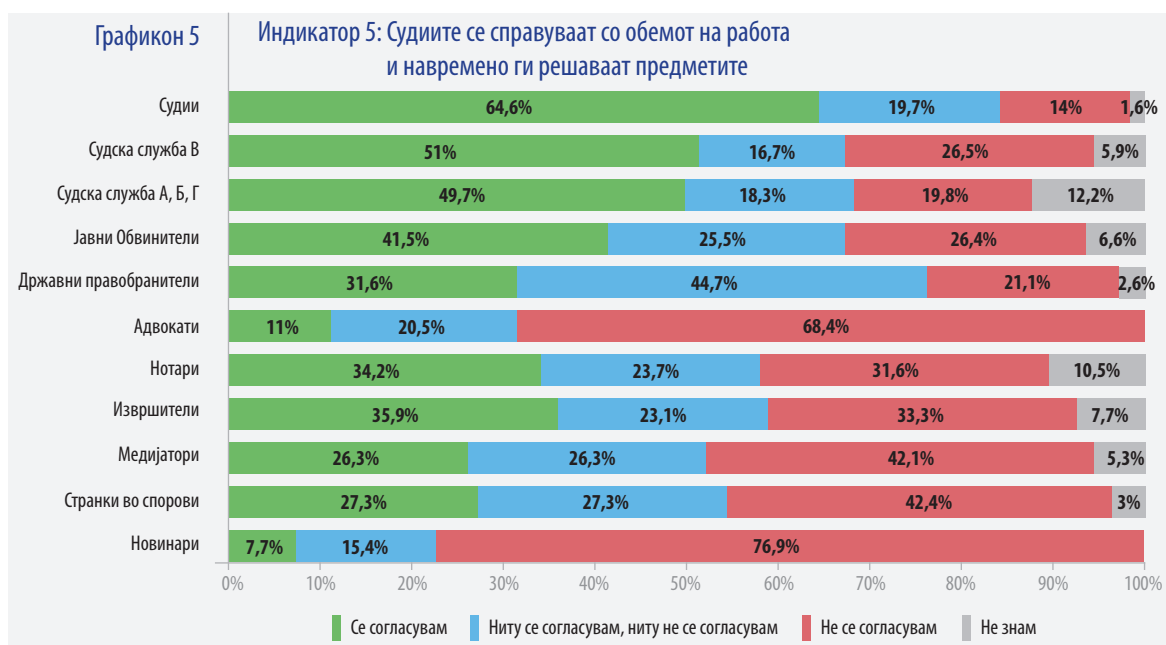

Карактеристично за овој индикатор е очигледната поделеност помеѓу сите целни групи вклучени во истражувањето. Судиите кои имаат директен увид во работата на стручната служба истата ја оценуваат позитивно со 44,4%, додека 31,6% сметаат дека односот, професионалноста и стручноста не е на задоволително ниво. Повеќе од една половина од вработените во судската служба позитивно ја имаат оценото својата стручност и професионалност.

Од друга страна, повеќе од една половина од адвокатите и претставниците на медиумите не се согласуваат дека односот, професионалноста и стручноста на судската служба е на задоволително ниво. Повеќе од 1/3 од испитаниците нотари, извршители, медијатори и државни правобранители ниту се согласуваат ниту не се согласуваат, односно имаат неутрален однос кон овој индикатор.

ПОСТОИ ОЧИГЛЕДНА ПОДЕЛЕНОСТ ПОМЕЃУ СИТЕ ЦЕЛНИ ГРУПИ ВКЛУЧЕНИ ВО ИСТРАЖУВАЊЕТО. ВИСОК ПРОЦЕНТ СУДИИ И АДВОКАТИ СМЕААТ ДЕКА ОДНОСОТ, ПРОФЕСИОНАЛНОСТА И СТРУЧНОСТА НА СУДСКАТА СЛУЖБА НЕ Е НА ЗАДОВОЛИТЕЛНО НИВО.

Б) ПОД-ОБЛАСТ: ОБЕМ НА РАБОТА НА СУДОТ

Во поглед на овој индикатор, кој е тесно поврзан со концептот за судење во разумен рок и ефикасност во работењето, мнозинството судии (повеќе од 2/3 или 64,6%) сметаат дека успешно се справуваат со **обемот на работа** и навремено ги решаваат предметите. Со оваа констатација се согласуваат и поголем број јавни обвинители (41,5%), како и скоро половина од вработените во судската служба.

Спротивно на погоре наведените целни групи, адвокатите во најголем дел (2/3 или 68,4%) и посебно новинарите (77%) искажуваат несогласување со тоа дека судиите се ефикасни во исполнувањето на нормите и успешно се справуваат со обемот на работа.

МНОЗИНСТВОТО СУДИИ СМЕААТ ДЕКА УСПЕШНО СЕ СПРАВУВААТ СО ОБЕМОТ НА РАБОТА И НАВРЕМЕНО ГИ РЕШАВААТ ПРЕДМЕТИТЕ. ВИСОК ПРОЦЕНТ НА АДВОКАТИ И НОВИНАРИ ГО СМЕААТ СПРОВИТНОТО.

В) ПОД-ОБЛАСТ: СИСТЕМ ЗА ПОДНЕСУВАЊЕ И СЛЕДЕЊЕ НА ПРЕДМЕТИ

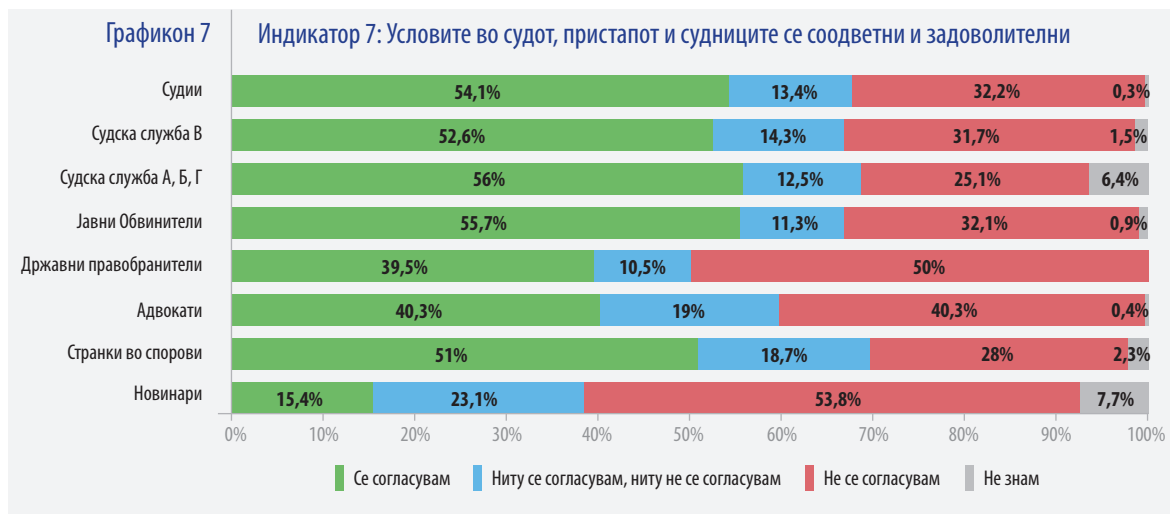

При евалуирањето на индикаторот поврзан со **Автоматизираниот информациоен систем за управување со судски предмети** (АКМИС), најголем дел од испитаниците судии (71,9%) и судската служба (64%) се согласуваат во целост со тоа дека системот функционира без надворешни влијанија и вмешувања. Карактеристично за другите целни групи се поларизирани ставови и целосната поделеност на испитаниците во рамки на истите овие групи. Испитаниците се поделени во ставовите за секој од дадените можни одговори. Особено е висок процентот на новинари (скоро 77%) кои искажуваат незадоволство и сметаат дека постојат надворешни вмешувања во АКМИС системот при распределување на предметите. Индикативен е и високиот процент (во просек 30%) на испитаници нотари, државни правобранители и јавни обвинители кои одговориле со 'не знам'.

Интервјуираните претставници на Академијата за судии и јавни обвинители (АСЈО), сметаат дека АКМИСОТ ги распределува предметите без влијанија, но дека е потребно ново софтверско решение од причина што се потребни дополнителни податоци кои во моментот не можат да се добијат од овој систем. Половина од испитаниците од академската заедница сметаат дека е потребна надградба на АКМИСОТ, а останатите сметаат дека е потребно ново софтверско решение поради тоа што системот бил злоупотребен или не се користел правилно. На ова прашање 1/3 од претставниците на граѓанските организации одговориле дека не се запознаени, додека останатите сметаат дека секако треба да се промени АКМИСОТ, со различен став околу потребата од ново софтверско решение или надградба.

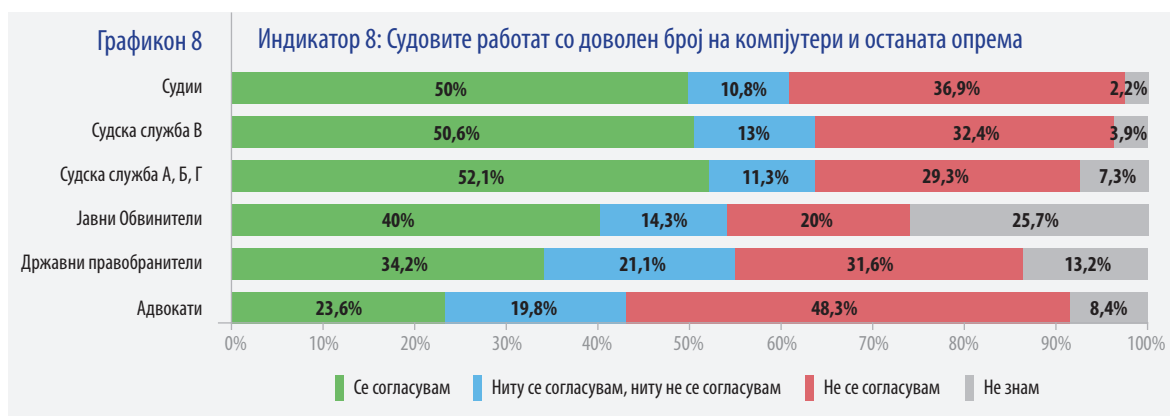
ВИСОК ПРОЦЕНТ СУДИИ И СУДСКИ СЛУЖБЕНИЦИ СМЕААТ ДЕКА АВТОМАТИЗИРАНИОТ ИНФОРМАЦИОЕН СИСТЕМ ЗА УПРАВУВАЊЕ СО СУДСКИ ПРЕДМЕТИ ГИ РАСПРЕДЕЛУВА ПРЕДМЕТИТЕ БЕЗ НАДВОРЕШНИ ВМЕШУВАЊА. ПОВЕЌЕ ОД 2/3 ИСПИТАНИЦИ НОВИНАРИ ВО ЦЕЛОСТ НЕ СЕ СОГЛАСУВААТ СО ОВА.

Г) ПОД-ОБЛАСТ: ИНФРАСТРУКТУРА И МОДЕРНИЗАЦИЈА

При евалуирањето на инфраструктура и модернизацијата во судовите како предуслови за ефикасно спроведување на правдата, поголемиот дел (над 50%) од испитаниците судии, судска служба, јавни обвинители и странки во спорови се изјасниле дека условите во судот, пристапот и судниците се соодветни и задоволителни. Сепак, индикативен е високиот процент (32%) на судии и јавни обвинители кои го сметаат токму спротивното. Висок процент на адвокати (над 40%), државни правобранители (над 50%) и особено новинари, негативно се изјасниле по однос на овој индикатор.

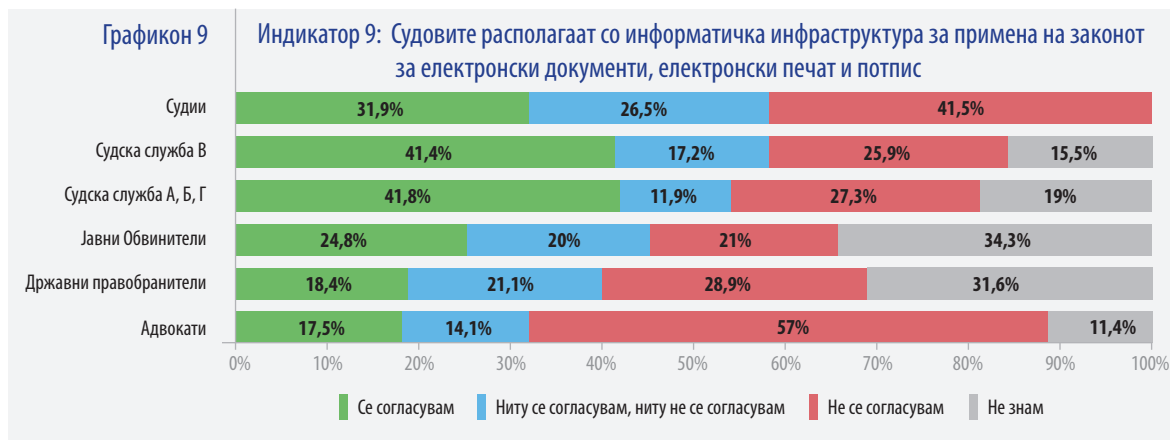
ИАКО МНОЗИНСТВОТО СУДИИ, СУДСКА СЛУЖБА И ЈАВНИ ОБВИНИТЕЛИ СМЕААТ ДЕКА УСЛОВИТЕ ВО СУДОТ, ПРИСТАПОТ И СУДНИЦИТЕ СЕ СООДВЕТНИ И ЗАДОВОЛИТЕЛНИ, ЗНАЧИТЕЛЕН Е БРОЈОТ НА ИСПИТАНИЦИТЕ ОД ИСТИТЕ ОВИЕ ГРУПИ КОИ ИМААТ СПРОТИВНО МИСЛЕЊЕ. ИНДИКАТИВЕН Е ВИСОКИОТ ПРОЦЕНТ НА НОВИНАРИ КОИ НЕГАТИВНО СЕ ИЗЈАСНИЛЕ ПО ОДНОС НА ОВОЈ ИНДИКАТОР.

Во поглед на опременоста на судовите со компјутери и останата техничка опрема која е во директна корелација со ефикасноста во извршувањето на работните обврски, во најголем дел постои поделеност во перцепциите помеѓу селектираните целни групи. Повеќе од 50 % од судиите се согласуваат со ова, како и 40% од вработените во судската служба и јавните обвинители, но значителен е и процентот (30%) на испитаниците од истите целни групи кои не се согласуваат.

Најкритички по однос на овој индикатор се изјасниле адвокатите (48,7%) кои не се согласуваат дека техничката опременост во судовите е соодветна за ефикасно извршување на задачите. Кај државните правобранители не постои јасен консензус по однос на ова прашање и поделеноста на перцепциите е најизразена токму кај оваа група на испитаници.

ПОВЕЌЕ ОД ПОЛОВИНА ИСПИТАНИЦИ ОД РЕДОТ НА СУДИИТЕ И СУДСКИТЕ СЛУЖБЕНИЦИ СМЕААТ ДЕКА СУДОВИТЕ РАСПОЛАГААТ СО ДОВОЛЕН БРОЈ НА КОМПЈУТЕРИ И ОСТАНАТА ОПРЕМА. ПОСТОИ ПОДЕЛЕНОСТ ВО СТАВОВИТЕ КАЈ ОСТАНАТИТЕ КАТЕГОРИИ ИСПИТАНИЦИ ЗА ОВА ПРАШАЊЕ.

Иако 1/3 од судиите се согласуваат со тоа дека располагаат со соодветна **информатичката инфраструктура**, далеку поголем е процентот (41,5%) на судиите кои го изјавуваат спротивното. Слична поделеност на мислењата по однос на овој индикатор има и помеѓу судската служба и јавните обвинители, додека повеќе од половина од адвокатите (57%) не се согласуваат дека информатичката структура во судовите е доволно брза, соодветна, сигурна и лесно достапна. Индикативен е бројот на испитаници (1/3) од групата на јавни обвинители и државни правобранители кои одговориле со 'не знам'.

ЗНАЧИТЕЛЕН ПРОЦЕНТ НА СУДИИ, СУДСКИ СЛУЖБЕНИЦИ, ДРЖАВНИ ПРАВОБРАНИТЕЛИ И АДВОКАТИ СМЕААТ ДЕКА ИНФОРМАТИЧКАТА ИНФРАСТРУКТУРА ВО СУДОВИТЕ НЕ Е СООДВЕТНА, БРЗА, СИГУРНА И ЛЕСНО ДОСТАПНА. ПОСТОИ ОЧИГЛЕДНА ПОДЕЛЕНОСТ ПОМЕЃУ СИТЕ ЦЕЛНИ ГРУПИ ВКЛУЧЕНИ ВО ИСТРАЖУВАЊЕТО ОКОЛУ ОВА ПРАШАЊЕ.

1.1. КОРЕЛАЦИИ: ЕФИКАСНОСТ

Судска администрација и помошен персонал

Согласно последниот извештајот на СЕРЕЈ Република Северна Македонија припаѓа во редот на земјите каде секој професионален судија има на располагање во просек од 3-5 стручен и помошен/административен персонал што е во рамки на европскиот просек. Според истражувањето спроведено преку Матрицата, на прашањето дали судовите имаат доволно судски службеници за да ги извршуваат своите активности и за вршење документирање и правно истражување, поголемиот број испитаници, а најмногу судиите (над 70%) и вработените во судска служба (над 50%), се изјасниле негативно. Перцепциите за овој индикатор во голема мера кореспондираат и со наодите од претпоследниот квартален извештај на Судскиот совет за 2020 година, каде од сите предвидени работни места за судски службеници во судовите, пополнети се само 51%.

Обем на работа на судот

Постои генерална усогласеност помеѓу меѓународните и домашните извештаи во поглед на ефикасноста во решавањето на судските предмети. Во однос на ефикасноста и справувањето со предмети, последниот извештај на ЕК⁷ утврдува дека судовите биле скоро 100% ефикасни и дека заостатокот на нерешени предмети не е проблем веќе неколку години. Како исклучок се наведуваат прекршочните предмети како и предметите пред Вишиот управен суд. Истовремено, извештајот нотира дека времето за решавањето на старите случаи кои биле водени согласно постарите процесни закони, дополнително се продолжува. Последниот извештај на СЕРЕЈ⁸ ја потврдува ефикасноста на судовите и укажува дека времето на решавање на предметите во последните 10 години во просек е намалено од 797 дена на 281 ден. Сепак, иако истиот извештај утврдува тренд за намалување од 45% во еден подолг период, во последните два циклуси се забележува пораст од 9% на заостанати, односно нерешени предмети. Извештајот на ЕК и Судскиот совет за третиот квартален извештај за 2020 година во голема мера кореспондираат и утврдуваат висока ефикасност во повеќето судови со исклучок на Вишиот управен суд за кој Судскиот совет утврдува дека бил неажурен во истиот овој контекст. Анализата на перцепциите по однос на ова прашање укажува дека мнозинството (2/3) судии сметаат дека успешно се справуваат со обемот на работа и навремено ги решаваат предметите. Сепак, висок процент на адвокати и новинари имаат спротивно мислење.

Инфраструктура и модернизација

Постои голема усогласеност помеѓу меѓународните и домашните извештаи со измерените перцепции за инфраструктурата и условите за работа во судовите. Последниот извештај на ЕК за напредокот на земјата од 2020 година, го уважува носењето на Стратегијата за информатичка технологија во правосудството во 2018 година, но утврдува дека ИТ системот во судовите останува во најголем дел зависен од донаторска помош. Одржувањето и обновувањето на овој систем е поткопан поради недостаток на средства и персонал. Ова во голема мера кореспондира со годишниот извештај на Судскиот совет за 2019 година каде е констатиран мал процент издвоени средства за капитални расходи каде се вклучени и вложувањата во компјутерска и софтверска модернизација. Согласно резултатите од мерењето со Матрицата, висок процент (во распон од 40 до 50%) на судии, судски службеници и адвокати сметаат дека судовите не располагаат со доволен број на компјутери и останата опрема, како и дека информатичката инфраструктура во судовите е несоодветна, спора, и несигурна.

7 https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/north_macedonia_report_2020.pdf

8 <https://rm.coe.int/evaluation-report-part-2-english/16809fc059>

ОБЛАСТ

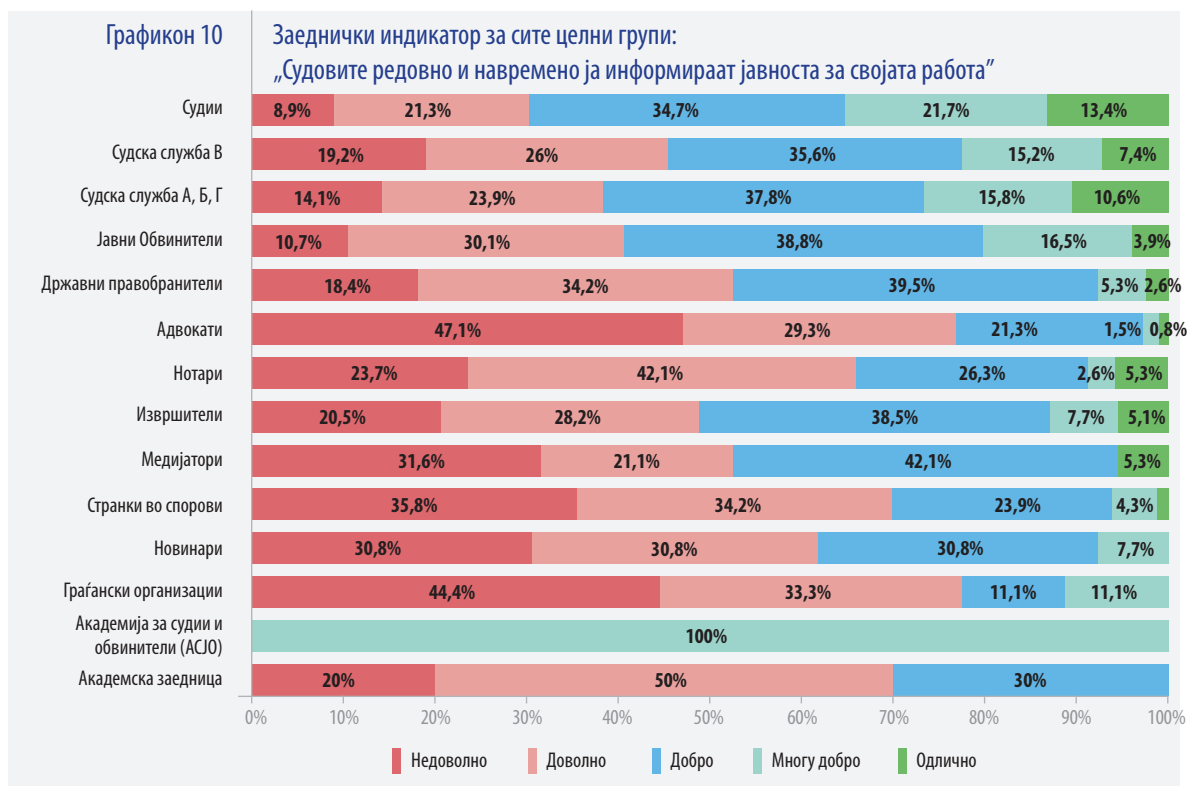

**ТРАНСПАРЕНТНОСТ
И ОТЧЕТНОСТ**

АНАЛИЗА НА ПЕРЦЕПЦИИТЕ ОД МЕРЕЊЕТО: ТРАНСПАРЕНТНОСТ И ОТЧЕТНОСТ

Односот на судовите со јавноста се остварува преку транспарентноста и отчетноста, како главни постулати на правото на правично судење. Судањата се јавни согласно Уставот на РСМ, а правото на јавна судска постапка е гаранција содржана во членот 6 од Европската конвенција за човековите права. Транспарентноста и отчетноста во екстензивна смисла ги опфаќаат мониторингот на судските постапки со присуство во судница, јавно објавување на одлуките, комуницирање со медиумите и достапност на релевантните податоци поврзани со судиите и судовите на нивните интернет страници, преку соопштенија или лица овластени за односи со јавноста.

Во областа 'Транспарентност и отчетност' испитаниците од релевантните целни групи го оценуваа пристапот на стручната и општата јавност до судските одлуки, редовното објавување на судските одлуки и одлуките на Судскиот совет на РСМ, како и средствата за редовно и навремено информирање на јавноста. Понатаму, испитаниците ги евалуираа областите на буџетската транспарентност при планирање и трошење на буџетот од страна на судството, учеството на јавноста во судањата, и изработката и објавувањето на годишните извештаи како отчетност во работата на судовите, записите од судањата, и опремата која се користи во текот на судањата. Конечно, испитаниците ја оценуваа и соработката на судовите со највисоките судски институции, но и со останатите органи на државната власт кои се важни за ефикасно и квалитетно спроведување на правдата. Испитаниците од сите целни групи дадоа мислење и за еден заеднички индикатор со цел да се добие збирна оценка за оваа конкретна област.

ЦЕЛНА ГРУПА	Средна оценка - 2021 ⁹
Судии	3.1 ↑
Судска служба А, Б и Г	2.9 ↑
Судска служба В	2.7 ↔
Јавно Обвинителство	2.7 ↑
Адвокати	1.8 ↔
Нотари	2.2 ↔
Извршители	2.5 ↑
Медијатори	2.3 ↑
Државни правобранители	2.4 ↑
Странки во спорови	2.0 ↓
Новинари	2.2 ↔
Академија за судии и јавни обвинители	4.0 ↑
Академска заедница	2.1 ↓
Здруженија на граѓани	1.9 ↓
Вкупно	2.56¹⁰

Присутна е очигледната разлика помеѓу ставовите на различните целни групи во рамки на транспарентноста и отчетноста. Се повторува состојбата каде што 35% од судиите одговориле со 'одлично' и 'многу добро' додека само 8,9% го сметаат спротивното и дале најниска оценка ('недоволно'). Приближно 1/4 од вработените во судската служба и при ова мерење се релативно задоволни од отвореноста на судскиот систем кон јавноста додека до 19% од нив не се согласуваат со оваа констатација. Сепак, во распон од 20,5% до 47,1%, поголемиот број испитаници од сите останати целни групи кои припаѓаат на општата и стручната јавност, а кои најдиректно се засегнати од транспарентноста и отчетноста на судството, се изјасниле дека не се согласуваат со овој индикатор и истите имаат дадено најниска оценка ('недоволно'). Слично како и во 2019, незадоволството е најмногу изразено во ставовите на адвокатите (47,1%), а веднаш по нив е степенот на незадоволството кај странките во споровите (35,8%).

Во просек над 30% испитаници од сите целни групи вклучени во истражувањето дале средна оценка односно одговориле со 'добро'.

По однос на ова заедничко прашање за сите целни групи, спроведени беа и интервјуа со претставници на граѓанското општество, односно граѓанските организации, АСЈО, Судскиот совет на РСМ и академската заедница. Целта на овие интервјуа беше подлабински да се истражат ставовите и аргументите околу прашањата поврзани со транспарентноста и отчетноста на судството.

Претставниците на здруженијата на граѓани и фондации на ова прашање одговориле со средна оценка 1.88, што е пониска од просечната оценка за оваа област од истражувањето.

9 Симболот ↑ укажува на подобрување на оценката од првото мерење во 2019. ↔ означува иста оценка во двете мерење и ↓ укажува на намалување на оценката.

10 Во областа 'ТРАНСПАРЕНТНОСТ И ОТЧЕТНОСТ' збирот на сите оценки дадени од страна на испитаниците е 6.554 додека бројот на испитаници кои дале одговор на прашањата од таа област изнесува 2.561. Оттука, средната оценка претставува аритметичка средина на овие две вредности и истата изнесува 2.56.

Претставниците на академската заедница, на ова прашање одговориле со средна оценка од 2.6, додека претставниците од АСЈО и интервјуираните членови на Судскиот совет на РСМ на ова прашање одговориле со средна оценка 4 (многу добро).

СРЕДНАТА ОЦЕНКА ЗА ОВОЈ ЗАЕДНИЧКИ ИНДИКАТОР ЗА СИТЕ ЦЕЛНИ ГРУПИ ВКЛУЧЕНИ ВО ИСТРАЖУВАЊЕТО Е 2,56.

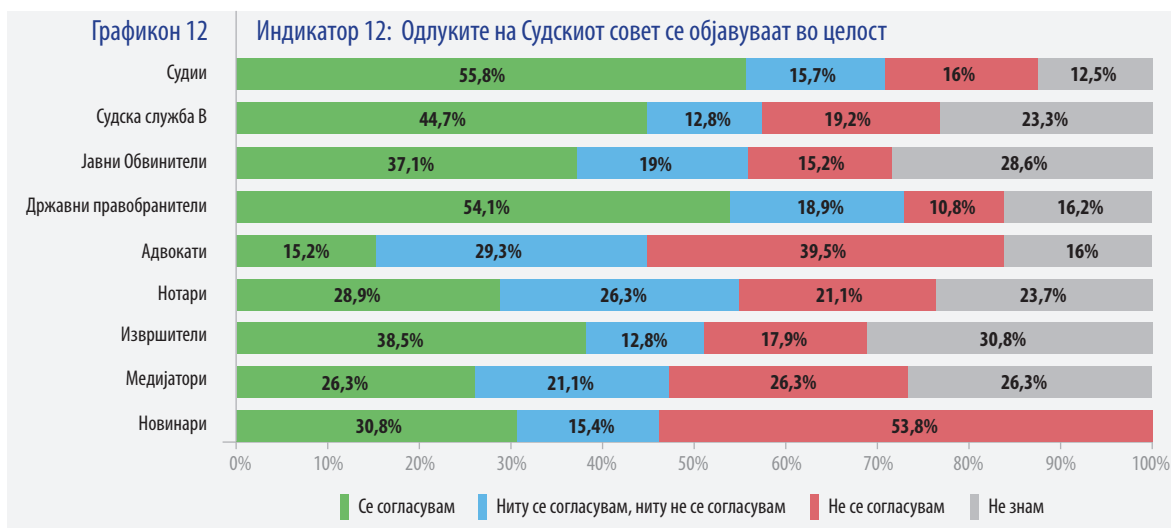
А) ПОД-ОБЛАСТ: ПРИСТАП ДО СУДСКИ ОДЛУКИ

Кога испитаниците го евалуираа **системот за слободен пристап до судски одлуки**, односно дали истиот постои и редовно се дополнува, мнозинството судии (повеќе од 2/3 или 75,7%) како и вработените во судската служба (55,6%) позитивно се изјасниле по однос на овој индикатор. Повеќе од адвокатите (52,5%), како главни корисници на системот за слободен пристап до судски пресуди, не се согласуваат со оваа констатација. Загрижувачки е двојно зголемениот процент на незадоволни новинари од системот за слободен пристап до судски одлуки – од 36% во 2019 година на 61,5% во 2021 година, што укажува на неможност за пристап до судските одлуки и нивно нередовно ажурирање.

Истовремено, и оние категории испитаници кои генерално слабо ја оценуваат редовноста во информирањето на јавноста од страна на судовите (странките во споровите, нотарите, медијаторите и извршителите) истакнале (во распон од 18 до 26,3%) дека не знаат за тоа дали системот на пристап до судските пресуди постои и редовно се ажурира, што укажува дека перцепциите кај нив се засновани врз индиректни искуства, односно преку медиумите или други секундарни извори на информации.

МНОЗИНСТВОТО СУДИИ И СТРУЧНИ СЛУЖБЕНИЦИ СМЕААТ ДЕКА СИСТЕМОТ ЗА СЛОБОДЕН ПРИСТАП ДО СУДСКИ ОДЛУКИ ПОСТОИ И РЕДОВНО СЕ ДОПОЛНУВА. ПОВЕЌЕ ОД ПОЛОВИНА ИСПИТАНИЦИ АДВОКАТИ И ПОВЕЌЕ ОД 60% ОД НОВИНАРИТЕ ГО ИЗЈАВУВААТ СПРОТИВНОТО.

Во поглед на овој индикатор, судиите со близу 56% и државните правобранители со 54,1% се изјасниле позитивно. Другите категории испитаници во врска со прашањето за **јавното објавување на одлуките на Судскиот совет**, во целост се согласуваат (во распон од 54% до 44,7%). Највисок е процентот (53,8%) на новинари што не се согласуваат, којшто е значително зголемен во споредба со 2019 кога несогласност изразиле 36% од новинарите. Индикативна е и бројката (близу 1/5) на оние кои се изјасниле дека „не знаат“ за ова (23,3% од судските службеници и 28,6% од јавните обвинители). Извршителите (30,8%) односно медијаторите (26,3%) во најголем процент се изјасниле дека „не знаат“ за тоа дали одлуките на СС се објавуваат во целост. Оваа состојба укажува на недоволната информираност на јавноста, но и на правните професионалци во правосудството за објавуваните одлуки од Судскиот совет, а кои пред сè се однесуваат за прашања поврзани, со изборот, оценувањето, унапредувањето и разрешувањето на судиите како главни администратори на правдата.

СУДИИТЕ И ДРЖАВНИТЕ ПРАВОБРАНители СЕ ИЗЈАСНИЛЕ ПОЗИТИВНО И СМЕААТ ДЕКА ОДЛУКИТЕ НА СУДСКИОТ СОВЕТ СЕ ОБЈАВУВААТ ВО ЦЕЛОСТ. ЗАГРИЖУВА ВИСОКИОТ ПРОЦЕНТ НА НОВИНАРИ КОИ НЕ СЕ СОГЛАСУВААТ, А ИНДИКАТИВЕН Е ПРОЦЕНТОТ НА ИСПИТАНИЦИ ОД ПРЕОСТАНАТИТЕ ЦЕЛНИ ГРУПИ КОИ ИЗЈАВИЛЕ ДЕКА НЕ ЗНААТ ЗА ОВА.

Испитаниците беа прашани дали се согласуваат со тоа **оцените од спроведуваното оценување на судиите да се објавуваат јавно**, освен судиите (34,7%) и јавните обвинители (33,7%), сите испитаници од другите категории на целни групи опфатени со истражувањето во голем процент (распон од 52,6 до 84,6%) одговориле дека се согласуваат со воспоставување на ваква пракса. Така на пример, повеќе од 2/3 од испитаниците од редот на судската служба (70% и 68,6%) сметаат дека оценувањето на судиите треба да биде објавено во јавност. Со ваквата констатација во најголем дел се согласуваат и медијаторите (68,4%), нотарите (71,1%), и извршителите (79,5%). Сепак, највисок е процентот кај испитаниците адвокати (78,3%) и новинарите (84,6%) кои цврсто се согласуваат со ова. Слично како и во 2019 година, кај категоријата испитаници од редот на судиите и јавните обвинители постои јасна поделба во перцепциите на самата целна група во однос на ова прашање. Имено, високи 51,6% од судиите и 47,1% од обвинителите не се согласуваат оценувањата на судиите да се објават во јавноста. Зголемениот број обвинители што не се согласуваат може да упатува на нивна претпазливост дека по воспоставување систем за оценување на јавните обвинители, може истото барање за јавно објавување на оцените да се постави и во однос на нив.

Во однос на овој индикатор беа спроведени длабински интервјуа со претставници на академската заедница, Академијата за судии и јавни обвинители, Судскиот совет на РСМ и граѓанскиот сектор. Еден од испитаниците од Судскиот совет на РСМ изразил став дека оцените од спроведените оценувања треба да бидат јавно објавени и процесот да биде во целост транспарентен. Според него, оценувањето на судиите е без влијание во однос на барањето за изземање, бидејќи причините за изземање се таксативно пропишани со соодветните процесни закони. За разлика од него, друг испитник од Судскиот совет на РСМ изразил сосема различен став сметајќи дека оцените на судиите не треба да бидат достапни за јавноста, освен при изборот на судиите во високите судови согласно новите методологии и правилници што ги усвои Судскиот совет на РСМ.

Интервјуираните претставници од академската заедница имаат поделени ставови во однос на спроведените оценувања на судиите. Половината сметаат дека оцените треба да бидат достапни на јавноста и со дополнителни методи треба јавноста да се сензитивизира околу ова прашање, да се мотивираат граѓаните на соодветно ниво на правна култура особено во поглед кон судството како најсуштествен сегмент на демократијата. Како причина за достапност се наведува дека секој е одговорен за својата работа, па и судиите, при што се истакнува дека изборот на судија воопшто и избор на судија во повисок суд во последните 10 години не кореспондира со листата на прворангираните. Изборите и назначувањата на кандидати кои се 15-то рангираните се вршат без дополнително објаснување. Според втората половина испитаници од академската заедница, оцените не треба да бидат достапни на јавноста и не треба да се менуваат постојните законски решенија за изземање на судија туку важечките одредби треба доследно да се применуваат, додека според едно мислење изземањето не треба да се поврзува со оценувањето. Испитаниците од академската заедница сметаат дека треба внимателно да се пристапи во однос на ова прашање, бидејќи секако дека транспарентноста во оценувањето е важна, меѓутоа објавувањето на деталните оценки за судиите би можело да биде проблематично во смисла на зголемен број барањата за изземање на судија којшто е оценет со пониска оценка.

Испитаниците од АСЈО имаат различни ставови, дел сметаат дека оцените од спроведените оценувања на судиите не треба да бидат достапни на јавноста, додека други сметаат дека не треба да биде достапна за јавноста комплетната оценка и образложение, туку само еден дел.

Во однос на овој индикатор мислењето на повеќе од 80% од испитаниците од граѓанските организации е дека оцените од спроведените оценувања на судиите треба да бидат достапни за јавноста поради транспарентност. Според дадените одговори влијание во барањата за изземање може да се појави, но секако тие барања не би биле уважени доколку немаат легитимна и законска

оправданост. Сепак, помал дел од испитаниците од оваа група сметаат дека доколку оценувањето на судите биде достапно за јавноста, ќе има влијание врз изземањето на судиите и затоа оцените не треба да бидат јавни. Во прилог на необјавувањето на оцените е аргументот дека на тој начин се зачувува интегритетот и личноста на судијата.

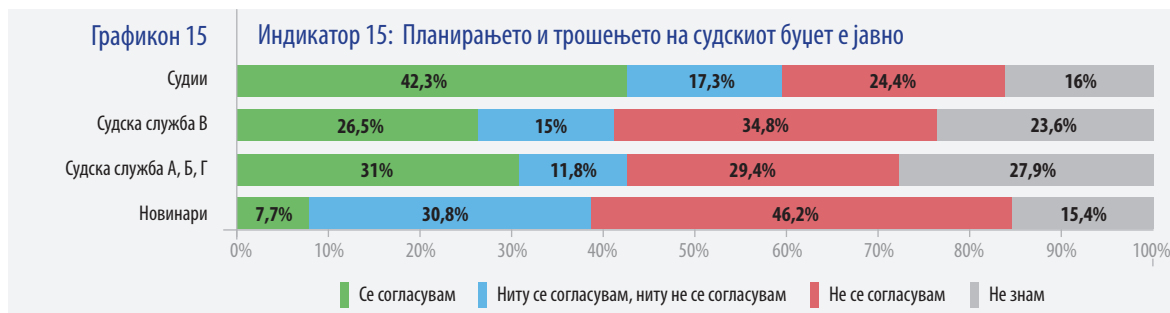
ПОВЕЌЕТО СУДИИ И ЈАВНИ ОБВИНИТЕЛИ СМЕААТ ДЕКА РЕЗУЛТАТИТЕ ОД ОЦЕНУВАЊЕТО НА СУДИИТЕ НЕ ТРЕБА ДА СЕ ОБЈАВУВААТ ЈАВНО. МНОЗИНСТВОТО ИСПИТАНИЦИ ОД СИТЕ ПРЕОСТАНАТИ ГРУПИ СЕ ИЗЈАСНУВААТ ЗА СПРОТИВНОТО, СО НАЈГОЛЕМ ПРОЦЕНТ НА СОГЛАСНОСТ КАЈ АДВОКАТИТЕ, ИЗВРШИТЕЛИТЕ И НОВИНАРИТЕ.

Слично како и во 2019 година, карактеристично за овој индикатор е постоењето на очигледна поделеност на мислењата не само помеѓу одделните целни групи, туку и помеѓу самите испитаници во рамките на иста група. Поголем дел од судиите (52,9%) и судските службеници (48,3% и 51,7%) се согласуваат дека веб-страниците на судовите редовно се ажурирани. Од друга страна, висок процент од испитаниците адвокати (54%) и новинари (53,8%) не се согласуваат дека веб-страниците се дополнуваат со точни и нови информации. Слично како и во 2019 година, најинтересен е случајот по однос на овој индикатор кај странките во спорите, нотарите и судската служба, но сега во оваа категорија спаѓаат и јавните обвинители, каде скоро 1/3 од испитаниците се произнеле дека не знаат дали веб-страниците на судовите се редовно и навремено дополнувани со точни и нови информации, иако оваа алатка служи најмногу за информирање и воспоставување врска помеѓу судовите и општата и професионална јавноста на редовна основа.

ПОГОЛЕМ ДЕЛ ОД СУДИИТЕ И СУДСКИТЕ СЛУЖБЕНИЦИ ИЗЈАВУВААТ ДЕКА ВЕБ-СТРАНИТЕ РЕДОВНО СЕ АЖУРИРАНИ, ДОДЕКА МНОЗИНСТВОТО ИСПИТАНИЦИ АДВОКАТИ И НОВИНАРИ НЕ СЕ СОГЛАСУВААТ СО ОВАА КОНСТАТАЦИЈА.

Б) ПОД-ОБЛАСТ: ОТВОРЕНОСТ НА СУДСТВОТО КОН ЈАВНОСТА

Во врска со овој индикатор за **буџетската транспарентност на судовите** како важен фактор во градењето на довербата кај јавноста за начинот на функционирањето на судскиот систем, прашани беа само категориите испитаници кои работат во судовите (судии и стручните службеници) и новинарите. Се воочува двојно поголем процент на судии (42,3%) што се согласуваат дека постои транспарентен процес на планирање и трошење на средствата определени за судството, во однос на процентот на судите што не се согласуваат (24,4%), додека кај судската служба постои поделеност во однос на овој индикатор. Значително е голем процентот на новинари што не се согласуваат дека постои буџетска транспарентност на судовите.

Во рамки на длабинските интервјуа направени со претставници на академската заедница, Академијата за судии и јавни обвинители, Судскиот совет на РСМ и граѓанскиот сектор во однос на овој индикатор испитаниците од Судскиот совет на РСМ сметаат дека судскиот буџет треба да биде достапен за јавноста со цел транспарентно да се прикаже со колку средства располага судската власт и за која цел се вложуваат. Според нив судскиот буџет треба да биде транспарентен и достапен за јавноста, иако и тие, како членови на Судскиот совет на РСМ, немале прилика да го разгледаат. Воедно, испитаниците сметаат дека е потребно да се направи анализа на начинот на кој се трошат средствата и нивната рационалност.

Сите испитаници на АСЈО сметаат дека судскиот буџет треба да биде достапен до јавноста бидејќи станува збор за дел од државниот буџет и како таков тој треба целосно да биде достапен до јавноста, а не само како општа бројка во рамки на вкупниот државен буџет кој е јавно достапен, но кој не дава јасна слика за прераспределба на средствата.

Со ист став по ова прашање се и испитаниците од редот на граѓанските организации. Според мислењето на дел од интервјуираните постои потреба од реформа на судското буџетирање со реални проекции и планирање не само на краток, туку и на среден рок.

Претставниците на академската заедница вклучени во истражувањето сметаат дека е потребно буџетот да биде достапен за јавноста. Воедно, препораката од сите е потребата за постоење модел на судски буџет кој ќе биде независен од извршната власт. Поголемиот дел од испитаниците од граѓанските организации немале прилика да го разгледаат судскиот буџет, меѓутоа сите сметаат дека судскиот буџет треба да биде достапен за јавноста со цел да има транспарентност на финансирањето.

МНОЗИНСТВОТО СУДИИ СЕ СОГЛАСУВААТ ДЕКА ПЛАНИРАЊЕТО И ТРОШЕЊЕТО НА СУДСКИОТ БУЏЕТ Е ЈАВНО, СУДСКАТА АДМИНИСТРАЦИЈА ИМА ПОДЕЛЕНИ СТАВОВИ ПО ОВА ПРАШАЊЕ, А КАЈ НОВИНАРИТЕ ДОМИНИРА НЕСОГЛАСНОСТ ВО ОДНОС НА ОВОЈ ИНДИКАТОР.

Испитаниците ја евалуираа отвореноста на судниците и капацитетите за сместување на јавноста и медиумите. Голем дел од судиите и судската администрација (над 40%) се согласуваат со овој индикатор. Кај дел од целните групи постојат поделени ставови - јавните обвинители (40% се согласни, 41,9% не се согласни), државните правобранители (36,8% се согласни, 39,5% не се согласни) и странките во спорите (37,7% се согласни, 34,1% не е согласни). Спротивно на претходно споменатите, најголем број од новинарите (61,5%) и адвокатите (51,3%) не се согласуваат дека постои отвореност на судниците и капацитети за сместување на јавноста и медиуми.

ПОСТОЈАТ ИЗРАЗЕНО СПРОТИВСТАВЕНИ ПЕРЦЕПЦИИ МЕЃУ СУДИИТЕ И СУДСКАТА АДМИНИСТРАЦИЈА, ОД ЕДНА СТРАНА, И НОВИНАРИТЕ И АДВОКАТИТЕ, ОД ДРУГА СТРАНА, ЗА ОТВОРЕНОСТА НА СУДНИЦИТЕ И КАПАЦИТЕТИТЕ ЗА СМЕСТУВАЊЕ НА ЈАВНОСТА, КАКО И НАГЛАСЕНА ПОДЕЛЕНОСТ ВО РАМКИ НА ПЕРЦЕПЦИИТЕ НА ИСТИПИТАНИЦИ ОД ИСТИ ЦЕЛНИ ГРУПИ.

Во однос на тоа дали судовите имаат назначено лице за комуникација со медиумите, прашани за мислење беа само категориите испитаници кои работат во судовите (судии и стручни службеници) и новинарите кои покриваат теми од областа на правосудството. Во сите три групи испитаници забележлив е висок процент на согласност (судиите со 82%, судската служба со 67,5% и новинарите со 61,5%) и јасен консензус дека судовите имаат назначено лице за комуникација со медиумите и јавноста. Сепак, 38,5% од испитаниците новинари не се согласуваат со ваквата констатација, што може да упатува на неможност на вереме да се добијат бараните информации од судовите.

Кај овој индикатор, преку инструментот длабинско интервју, дополнително прашани за мислење беа и претставници на академската заедница, Академијата за судии и јавни обвинители, Судскиот совет на РСМ и граѓанските организации со релевантно искуство и познавање на состојбите во правосудството.

Дел од испитаниците од Судскиот совет на РСМ сметаат дека сите судови немаат лице кое комуницира со јавноста, при што е укажано на потребата дека поголемите судови секако треба да имаат вакво лице. Воедно наведуваат дека во некои судови само формално се исполнила обврската, а ефектот изостанува. Испитаниците сметаат дека за поефикасно вршење на работата неопходна е соодветна обука на лицата кои се вработени со цел да комуницираат со јавноста.

Половина од испитаниците од редот на академската заедница знаат дали судовите имаат лице кое комуницира со јавноста и од кое може да се добијат сите релевантни информации. Останатите одговори се поделени. Во еден од одговорите се наведува дека можеби и има формално назначено лице, но односите со јавноста и стратегиските комуникации на овој сегмент се сосема запоставени со што е загрозувана „видливоста на правдата“. Овие сегменти, според нив, треба системски да се постават. Судството и на социо-психолошко ниво и на ниво на политичка култура треба да е поинаку вреднувано во очите на јавноста. Јавноста треба да има можност за постојан мониторинг. Понатаму, се наведува дека судовите се кооперативни и отворени за соработка и имаат назначено овластено лице, но најчесто официјалните барања сепак одат преку претседателот на судот. Според законските одредби судовите се должни да имаат лице кое комуницира со јавноста, меѓутоа тоа не се спроведува секогаш, па граѓаните и медиумите често немаат директен пристап за да добијат одговор на нивните прашања во врска со работењето на судовите.

Еден испитаник од АСЈО смета дека најголем дел од судовите имаат лице кое комуницира со јавноста и од кое може да се добијат сите релевантни информации, додека другиот не е запознаен дали сите судови имаат лица за односи со јавност.

Испитаниците од граѓанските организации во однос на ова прашање имаат поделени мислењата. Тројца испитаници одговориле дека нема лице кое комуницира со јавноста или не се запознаени со постоење на такво лице. Според двајца испитаници, судовите имаат лице кое комуницира со јавноста од кое добивале информации користејќи ги како алатка барањата за информации од јавен карактер. Даден е одговор дека само преку увид на веб-сајтовите на судовите се констатира дали постојат такви лица, но не постојат сознанија дали навистина тие комуницираат со јавноста. Според некои одговори, за определени предмети од поширок јавен интерес се објавуваат соопштенија од страна на судовите.

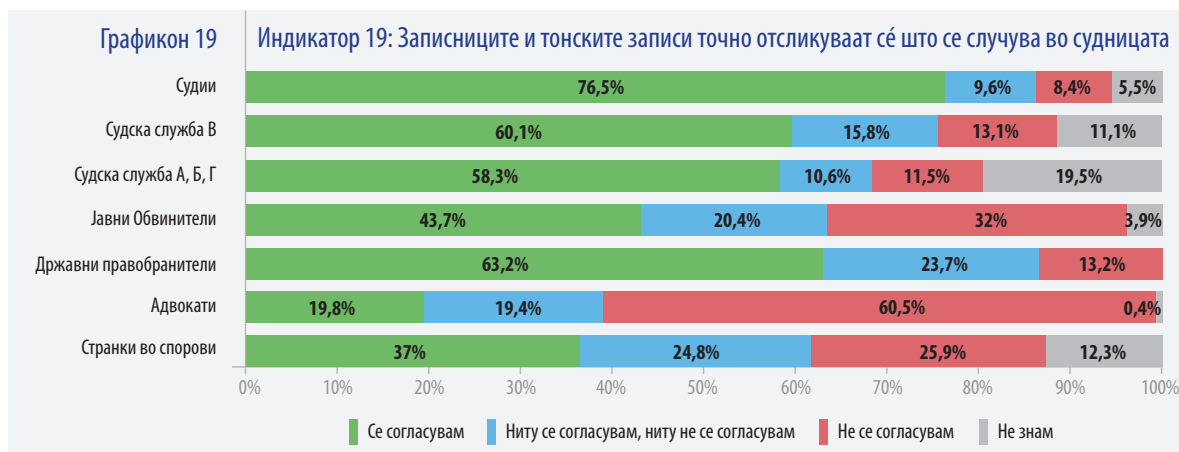
МНОЗИНСТВОТО ИСПИТАНИЦИ ОД СИТЕ РЕЛЕВАНТНИ ЦЕЛНИ ГРУПИ СЕ СОГЛАСУВААТ ДЕКА СУДОВИТЕ ИМААТ НАЗНАЧЕНО ЛИЦЕ ЗА КОМУНИКАЦИЈА СО МЕДИУМИТЕ.

Редовното годишно известување во јавноста за квалитетот и функционирањето на судскиот систем придонесува за поквалитетно тековно следење и евалуација на состојбите во судството, за текот на спроведувањето на реформите и дополнително ја зголемува довербата кај јавноста како резултат на отчетноста и транспарентноста. Се забележува дека дел од целните групи не се запознаени дека постојат вакви извештаи и тоа во распон од 21,3% (адвокатите) до 36,8% (нотарите). Индикативно е што 46,2% од новинарите немаат став по ова прашање, како и 7,7% од судиите што „не знаат“ дали во нивниот суд се изготвуваат годишни извештаи. Адвокатите и медијаторите во над 30% се изјасниле дека не се согласуваат дека јавноста редовно годишно се известува од страна на судовите.

МНОЗИНСТВОТО СУДИИ СМЕААТ ДЕКА ПОСТОИ РЕДОВЕН ГОДИШЕН ЈАВЕН ИЗВЕШТАЈ ЗА КВАЛИТЕТОТ И ФУНКЦИОНИРАЊЕТО НА СУДСКИОТ СИСТЕМ. ЗАБЕЛЕЖИТЕЛЕН Е ЗНАЧИТЕЛНИОТ БРОЈ НОВИНАРИ ШТО НЕМААТ СТАВ ПО ОВА ПРАШАЊЕ, А ВИСОК ПРОЦЕНТ ОД АДВОКАТИТЕ И МЕДИЈАТОРИТЕ ИЗРАЗИЛЕ НЕСОГЛАСУВАЊЕ.

В) ПОД-ОБЛАСТ: ЧУВАЊЕ НА СУДСКИ СПИСИ

Во областа на транспарентноста и отчетноста на судството, испитаниците беа прашани дали и во кој степен се согласуваат дека **записниците и тонските записи точно отсликуваат сè што се случува во судницата**. Мнозинството судии (над 76%) се изјасниле дека записниците и тонските записи веродостојно ги рефлектираат активностите во судницата. Во распон од 37% до 60%, со оваа констатација се согласуваат и вработените во судската служба, странките во спорите и државните правобранители. Од друга страна, 32% од јавните обвинители и 60% од испитаниците адвокати сметаат дека записниците и тонските записи не ги рефлектираат најреално случувањата во самите судници. Значителен е и бројот на странките во спорови (скоро 1/4) кои одговориле со 'не знам'.

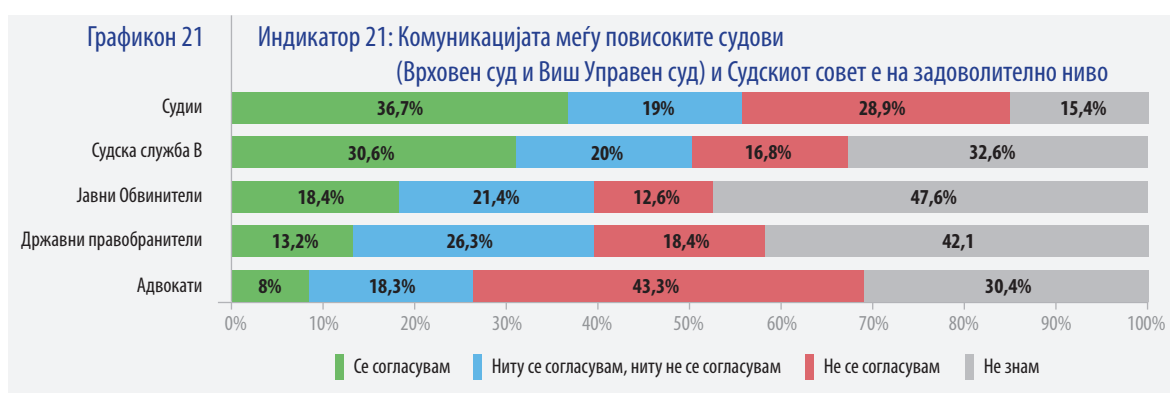
МНОЗИНСТВОТО СУДИИ И СУДСКИ СЛУЖБЕНИЦИ СЕ ИЗЈАСНИЛЕ ДЕКА ЗАПИСНИЦИТЕ И ТОНСКИТЕ ЗАПИСИ ВЕРОДОСТОЈНО ГИ РЕФЛЕКТИРААТ АКТИВНОСТИТЕ ВО СУДНИЦАТА. ВИСОК ПРОЦЕНТ ОД ИСПИТАНИЦИТЕ АДВОКАТИ, И РЕЧИСИ 1/3 ОД СТРАНКИТЕ ВО СПОРОВИТЕ И ЈАВНИТЕ ОБВИНИТЕЛИ СЕ СО СПРОТИВНО МИСЛЕЊЕ ПО ОВОЈ ИНДИКАТОР.

Во врска со овој индикатор, во распон од 35,2% до 48% судската служба и судиите се согласуваат дека **опремата за тонско снимање задолжително се користи за снимање во текот на судењата**, иако значително е висок бројот на испитаници од овие групи (судиите со 26,5% и судската служба со 29,8%) кои сметаат дека ваквата опрема воопшто не се користи во текот на судењата. Индикативно е што приближно 3/4 од испитаници адвокати (81,4%) и јавни обвинители (71,6%) и повеќе од половина од државните правобранители (55,3%) во целост не се согласуваат со оваа констатација, што упатува на заклучок за недоследност во примената на опремата за тонско снимање. Значителен е и бројот на странките во спорови (38,9%) кои не се согласуваат дека опремата за тонско снимање се користи.

МНОЗИНСТВОТО АДВОКАТИ, ЈАВНИ ОБВИНИТЕЛИ, ДРЖАВНИ ПРАВОБРАНТЕЛИ И СТРАНКИ ВО СПОРОВИТЕ СМЕААТ ДЕКА ОПРЕМАТА ЗА ТОНСКО СНИМАЊЕ ВООПШТО НЕ СЕ КОРИСТИ. ЗНАЧИТЕЛНО ВИСОК ПРОЦЕНТ ОД ИСПИТАНИЦИТЕ СУДИИ ГО ДЕЛАТ ИСТИОТ СТАВ.

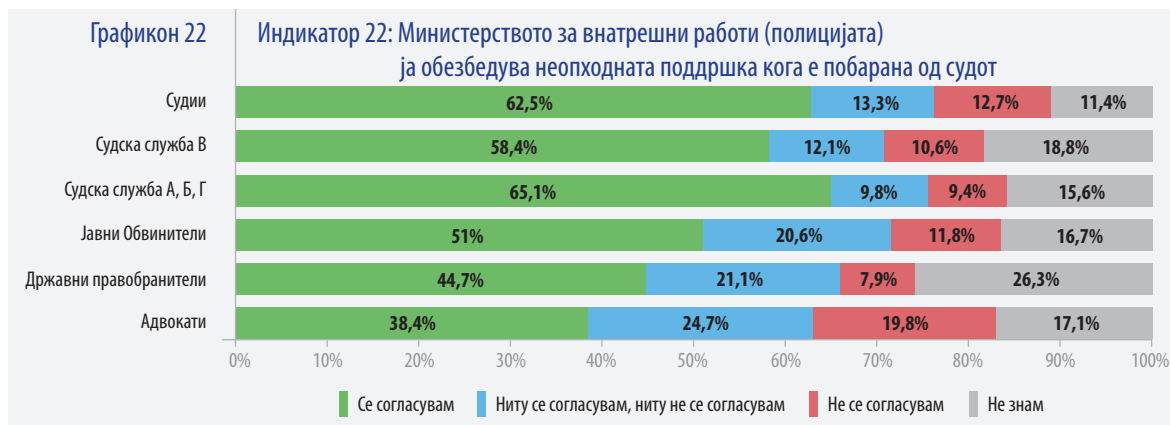
Г) ПОД-ОБЛАСТ: СОРАБОТКА СО ДРУГИ ОРГАНИ И ИНСТИТУЦИИ

Транспарентноста и отчетноста во судскиот систем се согледува и преку редовната и континуираната суштинска соработка на судиите, како хоризонтално (со судовите од ист степен) така и вертикално (со повисоките судски инстанции), како и преку соработката помеѓу највисоките судски институции. Ставовите на судиите се поделени (36,7% согласни наспроти 28,9% несогласни), кај стручната служба процентот на согласни е речиси двојно повисок од оној на испитаници од стручната служба

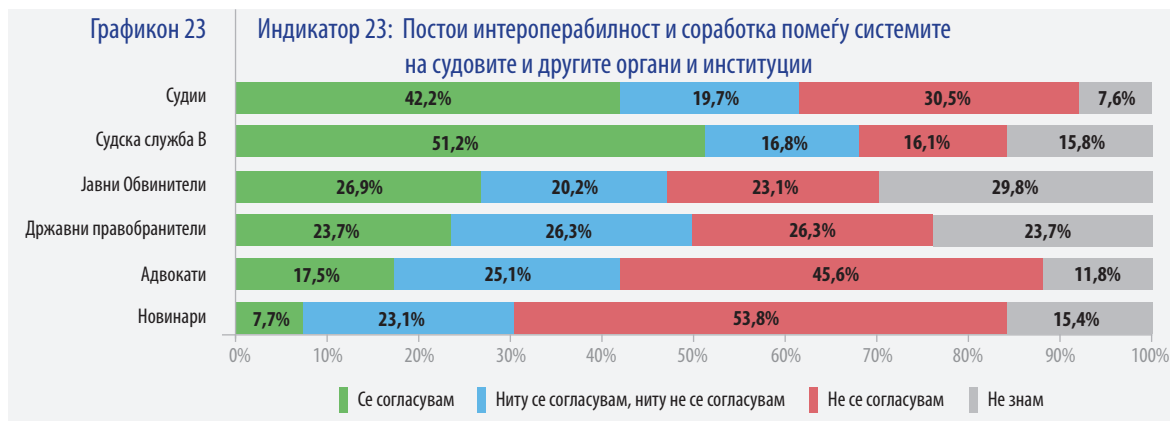
што не се согласни. Висок е процентот на адвокати (43,3%) што не се согласуваат дека постои соработка на судиите, додека пак кај јавните обвинители (47,6%) и државните правобранители (42,1%) преовладуваат одговорите „не знам“.

ПОСТОЈАТ ПОДЕЛЕНИ СТАВОВИ КАЈ СУДИИТЕ И ВИСОК ПРОЦЕНТ КАЈ АДВОКАТИТЕ ДЕКА КОМУНИКАЦИЈАТА ПОМЕГУ НАЈВИСОКИТЕ СУДСКИ ИНСТАНЦИ И СУДСКИОТ СОВЕТ НЕ Е НА ЗАДОВОЛИТЕЛНО НИВО. ИНДИКАТИВЕН Е ВИСОКИОТ БРОЈ ИСПИТАНИЦИ КОИ НЕ СЕ ЗАПОЗНАЕНИ.

Над 60% од судиите и судската служба позитивно се имаат изјаснето по однос на овој индикатор. Во иста насока, висок процент државни правобранители (45%) и јавни обвинители (51%) сметаат дека полицијата ја обезбедува неопходната поддршка кога е побарана од судот. Индикативни се процентите во сите целни групи каде што во распон од 11,4 до 26,3% испитаниците одговориле со 'не знам'.

ПОГОЛЕМИОТ ДЕЛ ИСПИТАНИЦИ СМЕААТ ДЕКА ПОЛИЦИЈАТА ЈА ОБЕЗБЕДУВА НЕОПХОДНАТА ПОДДРШКА КОГА Е ТАА ПОБАРАНА ОД СУДОТ. ИНДИКАТИВНИ СЕ ПРОЦЕНТИТЕ ВО СИТЕ ЦЕЛНИ ГРУПИ КАДЕ ИСПИТАНИЦИТЕ ОДГОВОРИЛЕ СО 'НЕ ЗНАМ'.

Испитаниците беа прашани како ја оценуваат соработката меѓу судовите и другите органи и институции. По однос на овој индикатор сите целни групи може да бидат поделени во три групи. Во првата припаѓаат судската служба со 51,2% и судиите со 42,2% кои изразиле согласност со наведената констатација. Индикативно е што повеќе од 1/3 од судиите изразиле несогласност. Во втората група спаѓаат јавните обвинители и државните правобранители кои имаат поделени ставови речиси рамномерно распоредени во четирите можни одговори на овој индикатор. Во третата група спаѓаат адвокатите и новинарите коишто изразиле висок процент на несогласност (45,6% односно 53,8%).

ПОВЕЌЕТО СУДСКИ СЛУЖБЕНИЦИ И СУДИИ СМЕТААТ ДЕКА СОРАБОТКАТА МЕЃУ СУДОВИТЕ И ДРУГИТЕ ОРГАНИ И ИНСТИТУЦИИ Е НА ЗАДОВОЛИТЕЛНО НИВО ДОДЕКА МНОЗИНСТВОТО ИСПИТАНИЦИ НОВИНАРИ И АДВОКАТИ НЕ СЕ СОГЛАСУВААТ СО ОВА.

На прашањето дали нивото на соработка меѓу судовите и извршителите во поглед на ефикасното извршување на одлуките е на задоволително ниво, сосема очекувано е високиот процент на изразена согласност од страна на самите извршители од 61,5%, а нивното мислење го делат 47,5% од испитаниците од редот на судии и 42,6% од испитаниците од судската служба.

Испитаниците од сите други целни групи изразиле согласност во распон од 20 до 26,6%. Најголем процент на несогласност изразиле адвокатите (29,7%) и државните правобранители (26,3%). Додека најголем процент од медијаторите (42,1%) немаат став по однос на ова прашање, забележителен е високиот процент од испитаниците кои биле воздржани и одговориле со 'не знам', и тоа јавните обвинители (41,9%) и нотарите (39,5%).

Половина испитаници од редот на судиите и судската служба сметаат дека постои добра соработка меѓу судовите и извршителите, додека најголем процент од адвокатите и државните правобранители не се согласуваат со ова, значителен број од медијаторите, јавните обвинители и нотарите изјавиле дека не знаат.

2.1 КОРЕЛАЦИИ: ТРАНСПАРЕНТНОСТ И ОТЧЕТНОСТ

Соработка со други органи и институции

ЕК во Извештајот за РСМ од 2020 година констатира дека со донесување на Законот за електронско управување и електронски услуги¹¹ рамката за интероперабилност е зголемена во обем, но сепак се потребни политичка волја и финансиски средства за да се оствари планираниот потенцијал на интероперабилноста. За разлика од ваквиот став, повеќето судски службеници и судии сметаат дека соработката меѓу судовите и другите органи и институции е на задоволително ниво. Ставот на ЕК е на иста линија со ставовите на мнозинството испитаници од целната група новинари и од адвокатите, дека соработката помеѓу судовите и останатите институции не е задоволителна.

Пристап до судски одлуки

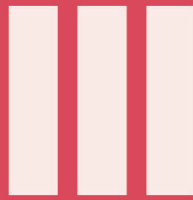
Постои отежнат пристап до судските одлуки што се изразува преку ставовите на половина испитаници адвокати и повеќе од 60% од новинарите, а на иста линија е и согледувањето содржано во Извештајот на ЕК за 2020 година, каде што се констатира дека само во дел од судовите се забележува подобрување во однос на внесувањето на пресудите со што се овозможува поголем пристап до судската пракса преку интернет. Судиите и судските службеници, пак, имаат спротивен став, односно сметаат дека пристапот до судските одлуки е на задоволително ниво.

Отвореност на судството кон јавноста

Според Извештајот на ЕК за РСМ за 2020 година, потребно е да се воведат мерки за организација и работа на судовите, како и за комуникација на судството со пошироката јавност за време на вонредни состојби. Во овој контекст е зголемениот процент на новинари кои имаат перцепција дека судовите не се доволно отворени за комуникација со нив.

11 Службен весник на РСМ, бр. 98/2019

ОБЛАСТ

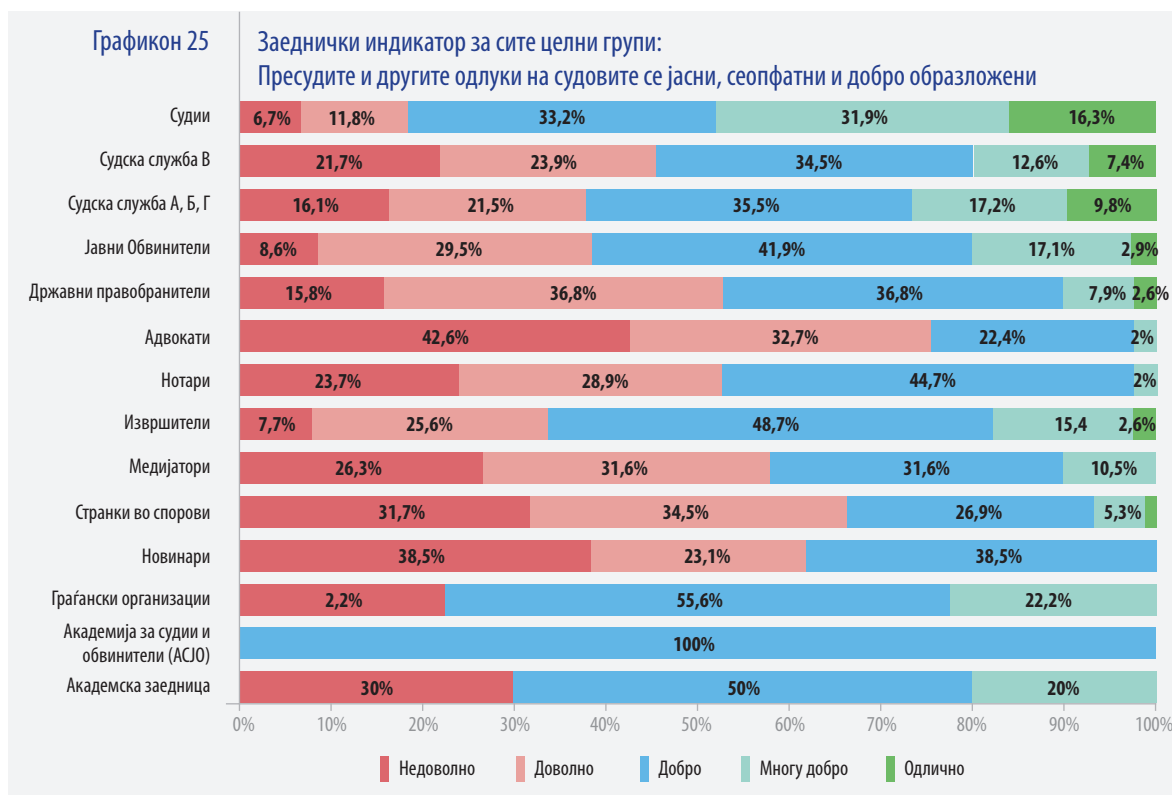

**КВАЛИТЕТ НА
СУДСКАТА ПРАВДА**

АНАЛИЗА НА ПЕРЦЕПЦИИТЕ ОД МЕРЕЊЕТО: КВАЛИТЕТ НА СУДСКАТА ПРАВДА

Квалитетот на работата на една институција или орган се оценува преку многу параметри, и процесот на мерење и следење на квалитетот е најмногу подложен на субјективни интерпретации и оценки. Сепак, кога се работи за судовите и судската власт, квалитетот проникнува низ сите индикатори за добро управување и на некој начин претставува нивен заеднички содржател.

Во областа 'Квалитет на судската правда', испитаниците одговараа на прашања поврзани со важни аспекти од функционирањето на судовите (содржината и ефикасноста на доставата на поканиите, распоредот на рочиштата, односот и професионалноста на судиите за време на рочиштата, подготвеноста на судиите), квалитетот и ефектот на судската одлука (воедначеноста на судската пракса, улогата на начелните ставови и правни мислења од повисоките судови, структурата и содржината на пресудите, законските рокови и слично), судски надлежности и заштитни мерки (улогата на Врховниот суд, Уставниот суд и редовните судови во заштита на граѓанските слободи и права, судскиот имунитет итн).

ЦЕЛНА ГРУПА	Средна оценка - 2021 ¹²
Судии	3.4 ↑
Судска служба А, Б и Г	2.8 ↔
Судска служба В	2.6 ↓
Јавно Обвинителство	2.8 ↑
Адвокати	1.8 ↓
Нотари	2.1 ↓
Извршители	2.0 ↑
Медијатори	2.2 ↔
Државни правобранители	2.3 ↑
Странки во спорови	2.3 ↓
Новинари	2.8 ↑
Академија за судии и јавни обвинители	2.8 ↑
Академска заедница	2.6 ↓
Здруженија на граѓани	3.0 ↔
Вкупно	2.61¹³

Претежно судиите сметаат дека квалитетот е добар (33,2%) односно многу добар (31,9%). Карактеристично е што 6,7% односно 11,8% од судиите одговориле со 'недоволно', односно 'доволно', што значи дека заедно 18,5% или нешто помалку од 1/5 од судиите сметаат дека квалитетот е на ниско ниво. Со оценка одличен, квалитетот го оцениле само 16,3% од судиите, што е повеќе од првото мерење спроведено во 2019 година.

Повеќе од една третина од медиумите смета дека квалитетот на судската правда е 'недоволен' (38,5%), додека 23,1% дале оценка 'доволно'.

Со слично размислување се адвокатите кои оцените недоволно, доволно и добро ги распределиле во распон од 42,6%, 32,7% и 22,4%. Обвинителите пак, претежно сметаат дека квалитетот е 'добар' (41,3%), додека повеќе од една третина сметаат дека е 'доволен' односно 'недоволен' (29,5% односно 8,6%).

Физичките и правните лица како странки во споровите во најголем дел (93,1%) своите оценки ги распределуваат помеѓу недоволно (31,7%), доволно (34,5%) и добро (26,9%).

Новинарите со најголем процент дале недоволна оценка (38,5%), а со исто толков процент оценка добар.

По однос на ова заедничко прашање за сите целни групи, спроведени се интервјуа со претставници на граѓанското општество, односно граѓанските организации, АСЈО, Судскиот совет и академската заедница. Целта на овие интервјуа беше да се добијат наративни одговори не само на ова конкретно прашање, туку и на останати прашања кои се карактеристични за делот „Квалитет на судската правда“ на Матрицата.

Перцепцијата и кај академската заедница и кај граѓанскиот сектор не е многу повољна по однос на прашањето за квалитетот.

Од граѓанските организации на ова прашање двајца испитаници одговорија со 1-'недоволно', пет одговорија со 3-'добро' и две лица со 4-'многу добро'. Ниту еден испитаник од граѓанските организации не одговори со 2-'доволно' и 5-'одлично'.

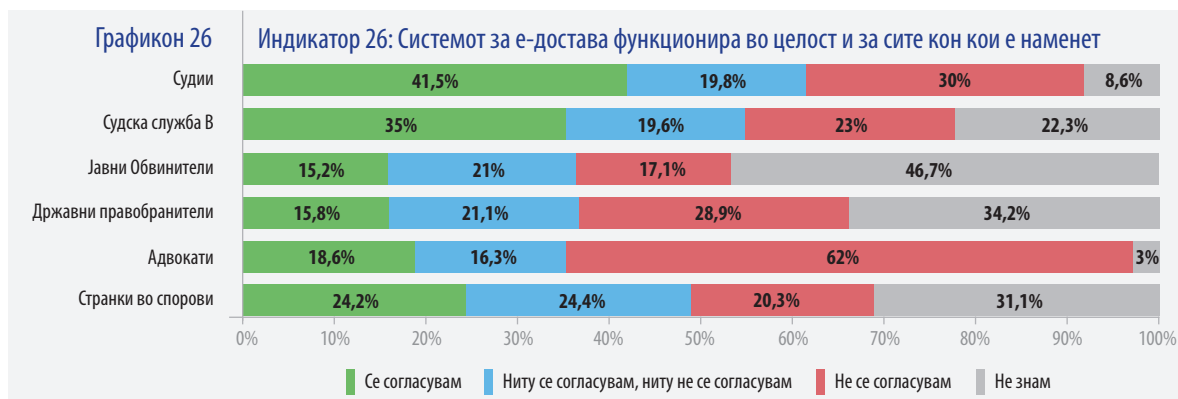
12 Симболот ↑ укажува на подобрување на оценката од првото мерење во 2019, ↔ означува иста оценка во двете мерења и ↓ укажува на намалување на оценката.

13 Во областа 'КВАЛИТЕТ НА СУДСКА ПРАВДА' збирот на сите оценки дадени од страна на испитаниците е 6.655 додека бројот на испитаници кои дале одговор на прашањата од таа област изнесува 2.550. Оттука, средната оценка претставува аритметичка средина на овие две вредности и истата изнесува 2.61.

Кај Академската заедница три испитаници одговорија со 1-‘недоволно’, пет испитаници одговорија со 3-‘добро’ и двајца со 4-‘многу добро’. Ниту еден испитаник не одговори со 2-‘доволно’ и 5-‘одлично’.

СРЕДНАТА ОЦЕНКА ЗА ОВОЈ ЗАЕДНИЧКИ ИНДИКАТОР ЗА СИТЕ ЦЕЛНИ ГРУПИ ВКЛУЧЕНИ ВО ИСТРАЖУВАЊЕТО Е: 2.61

А) ПОД-ОБЛАСТ: ФУНКЦИОНИРАЊЕ НА СУДОТ

Евидентна е поделеноста на перцепциите по однос на целосната функционалност на системот за е-достава кај сите испитаници од сите целни групи опфатени со индикаторот. Она што е посебно интересно е значително повисоките проценти на обвинители (46,7%), државни правобранители (34,2%), но и судска служба (22,3%) и судии (8,6%), кои не знаат дали овој систем функционира и на каков начин.

СИСТЕМОТ ЗА Е-ДОСТАВА НЕ ФУНКЦИОНИРА ВО ЦЕЛОСТ И КОН СИТЕ ЗА КОИ Е НАМЕНЕТ.

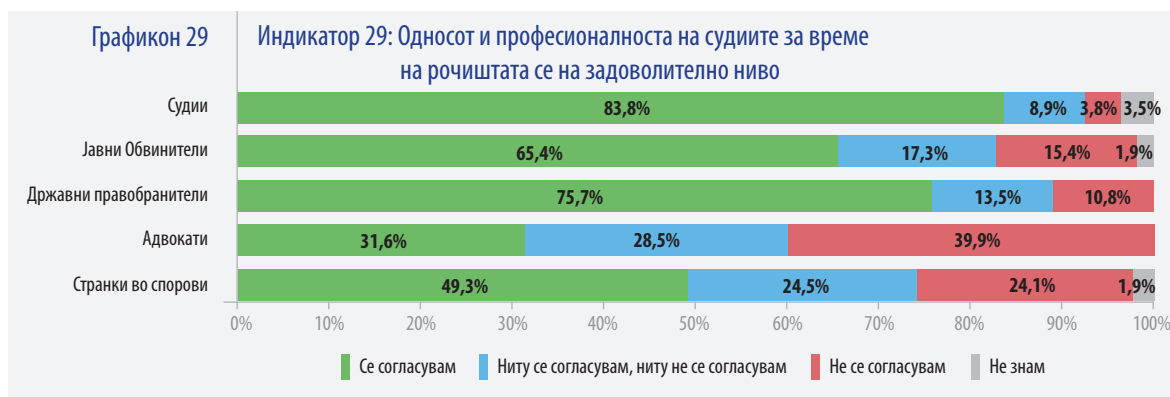

На прашањето за **ефикасноста на доставата на судските покани**, иако кај сите целни групи постои задоволство од ефикасноста во доставата (од 31,6% нотари до 60,1% кај судската служба). Сепак, претежно останатите добиени одговори или целните групи ниту се согласуваат ниту не се согласуваат, односно имаат неутрален однос кон овој индикатор, или пак не се согласуваат и тоа во распон од 1/4 до повеќе од 1/3 од испитаниците судии, јавни обвинители и адвокати.

ПОСТОИ ПОДЕЛЕНОСТ КАЈ СИТЕ ГРУПИ ИСПИТАНИЦИ ЗА ТОА ДАЛИ ДОСТАВАТА НА СУДСКИТЕ ПОКАНИ Е ЕФИКАСНА.

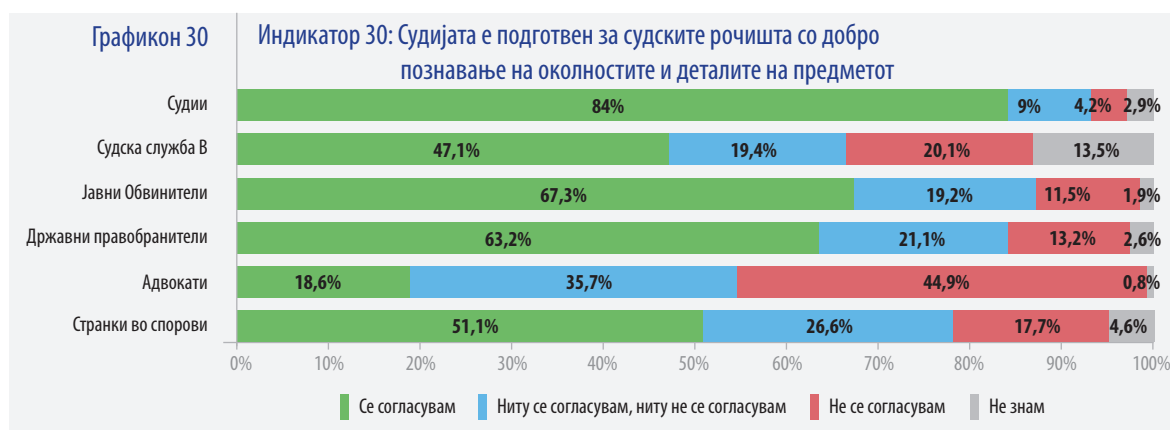

Доставата и временските рокови како предмет на анализа беа особено интересни. На прашањето за соодветноста на **временскиот период помеѓу доставата на поканата и закажаното рочиште** и нивната корелација со законските рокови, се чини дека преовладува позитивна оцена. Особено е илустративно тоа што судиите со 78,6% целосно се согласуваат со оваа констатација заедно со државните правобранители со 78,9%, јавните обвинители со 69,5%, а физичките и правни лица како странки со 49,8%. Адвокатите, нотарите, извршителите и медијаторите се движат во границите на 50%. Една третина од адвокатите како и една петтина од странките, не се согласуваат со оваа констатација.

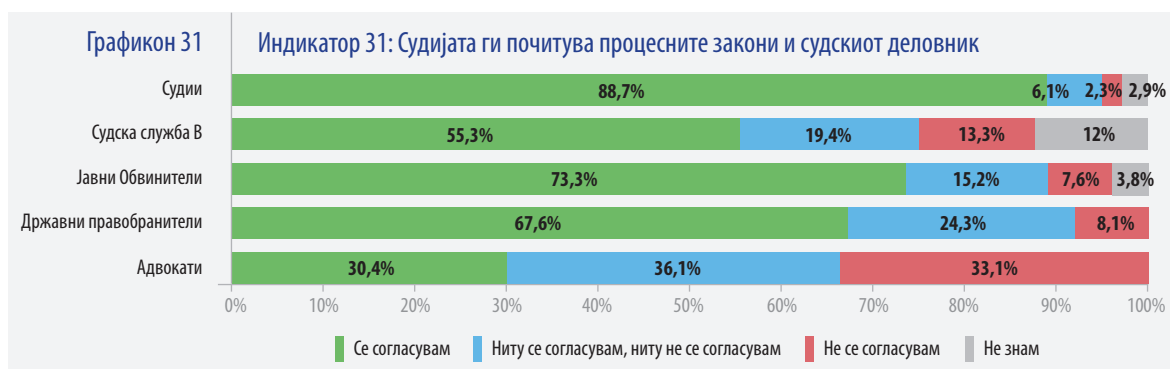
Кај овој индикатор преовладува позитивна оцена за односот и професионалноста на судиите за време на рочиштата, освен кај странките во спорови и адвокатите. Сепак, 15,4% од јавните обвинители и 10,8% од државните правобранители не се согласуваат. Адвокатите се јасно поделени по ова прашање па така 31,5% се согласуваат, 39,9% не се согласуваат и 28,5% имаат неутрален став. Речиси една четвртина од странките (24,1%) не се согласуваат.

НАЈГОЛЕМИОТ ДЕЛ ОД ИСПИТАНИЦИТЕ СМЕААТ ДЕКА, ОДНОСОТ И ПРОФЕСИОНАЛНОСТА НА РОЧИШТАТА Е НА ЗАДОВОЛИТЕЛНО НИВО, ЗА РАЗЛИКА ОД АДВОКАТИТЕ КОИ ВО ПОГОЛЕМ ДЕЛ НЕ СЕ СОГЛАСУВААТ И СТРАНКИТЕ ВО СПОРОВИ КОИ СЕ ПОДЕЛЕНИ ПОМЕГУ ОНИЕ КОИ СЕ СОГЛАСУВААТ, И ОНИЕ КОИ НЕ ЗНААТ И КОИ НЕ СЕ СОГЛАСУВААТ.

Според овој индикатор, повеќе од 4/5 односно 84% од судиите сметаат дека се подготвени за рочиштата. Јавните обвинители со 67,3% и странките во спорови (физички и правни лица) со 51,1% се согласуваат со овој индикатор. Од друга страна, адвокатите со 44,9% не се согласуваат, а нешто помалку (18,3%) сметаат дека судиите се подготвени за рочиштата. Државните правобранители и јавните обвинители со 13,2% и 11,5% сметаат дека судиите не се подготвени за рочиштата, додека судската служба со 20,1% го смета истото.

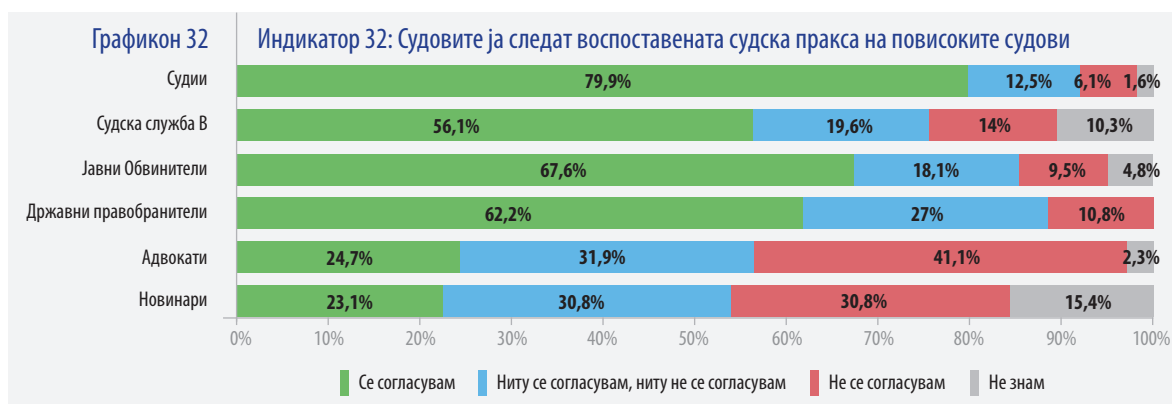
МНОЗИНСТВОТО ОД СУДИИТЕ, ЈАВНИТЕ ОБВИНИТЕЛИ И ДРЖАВНИ ПРАВОБРАНИТЕЛИ СМЕААТ ДЕКА СУДИИТЕ СЕ ГЕНЕРАЛНО ПОДГОТВЕНИ ЗА СУДСКИТЕ РОЧИШТА, НО ТАА ПЕРЦЕПЦИЈА НЕ ЈА ДЕЛАТ АДВОКАТИТЕ. ДЕЛ ОД ОБВИНИТЕЛИТЕ И ПРАВОБРАНИТЕЛИТЕ ИСТО ТАКА НЕ СЕ СОГЛАСУВААТ СО ОВА.

Според овој индикатор, голем дел (88,7%) од судиите сметаат дека ги почитуваат процесните закони и судскиот деловник. Испитаниците од судската служба во најголем дел го сметаат истото (55,3%). И 73,3% од обвинителите и 67,6% од државните правобранители го делат ова мислење. Мислењето на адвокатите е поделено помеѓу оние кои имаат неутрален став (36,1%), оние кои не се согласуваат (33,1%) и оние кои се согласуваат (30,4%).

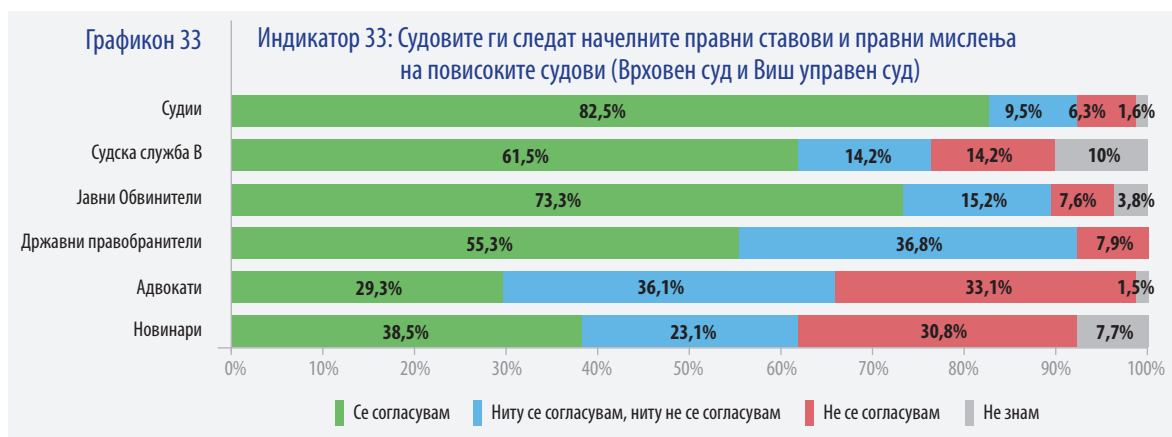
НАЈГОЛЕМИОТ ДЕЛ ОД ИСПИТАНИЦИТЕ СМЕААТ ДЕКА СУДИИТЕ ГИ ПОЧИТУВААТ ПРОЦЕСНИТЕ ЗАКОНИ И СУДСКИОТ ДЕЛОВНИК, НО ЕДНА ТРЕТИНА ОД АДВОКАТИТЕ И ОПРЕДЕЛЕН ПРОЦЕНТ ОД СУДСКАТА СЛУЖБА, ЈАВНИТЕ ОБВИНИТЕЛИ И ДРЖАВНИТЕ ПРАВОБРАНИТЕЛИ НЕ СЕ СОГЛАСУВААТ СО ОВА.

Б) ПОД-ОБЛАСТ: КВАЛИТЕТ И ЕФЕКТ НА СУДСКАТА ОДЛУКА

Според овој индикатор карактеристичен за правната сигурност, речиси 4/5 од судиите сметаат дека ја следат судската пракса на повисоките судови, наспроти 56,1% на судската служба. Јавните обвинители (67,3%) и државните правобранители (62,2%) го делат ова мислење. Истовремено околу 10% од нив не се согласуваат. Кај адвокатите пак, карактеристично е несогласувањето (41,1%) односно неутралниот став (31,5%). Медиумите исто така со 30,8% имаат неутрален став односно не се согласуваат.

НАЈГОЛЕМИОТ ДЕЛ ОД ИСПИТАНИЦИТЕ СУДИИ, ЈАВНИ ОБВИНИТЕЛИ И ПРАВОБРАНИТЕЛИ СМЕААТ ДЕКА СЕ СЛЕДИ ПРАКСАТА НА ПОВИСОКИТЕ СУДОВИ, НАСПРОТИ АДВОКАТИТЕ И МЕДИУМИТЕ КОИ СМЕААТ ДЕКА ТОА НЕ Е ТАКА.

Според овој индикатор, судиите со 82,5% сметаат дека ги следат **начелните правни ставови и правни мислења на Врховниот суд и Вишиот управен суд**. Судската служба се согласува со 61,5%, при што се нотира разлика на повеќе од 20% во согласноста помеѓу судиите и судската служба во однос на овој индикатор. Јавните обвинители со 73,3% и правобранителите со 55,3% се согласуваат. Од друга страна, адвокатите и медиумите се поделени, при што повеќе од адвокатите не се согласуваат или немаат став (33,1% и 36,1% респективно), додека медиумите со 30,8% и 23,1%. Треба да се напомене дека и кај судиите 6,3% и 9,5% или не се согласуваат или немаат став по ова прашање, а уште повеќе ваквите ставови ги делат обвинителите и правобранителите.

МНОЗИНСТВОТО СУДИИ, ЈАВНИ ОБВИНИТЕЛИ, СУДСКАТА СЛУЖБА, ЈАВНОТО ОБВИНИТЕЛСТВО И ПРАВОБРАНИТЕЛСТВО СМЕААТ ДЕКА СЕ СЛЕДАТ НАЧЕЛНИТЕ ПРАВНИ СТАВОВИ И ПРАВНИ МИСЛЕЊА НА ПОВИСОКИТЕ СУДОВИ. ПРОТИВНО, АДВОКАТИТЕ И МЕДИУМИТЕ НЕ ГО ДЕЛАТ ОВА МИСЛЕЊЕ.

За овој индикатор евидентна е разликата помеѓу мислењето на судиите од една страна, кои со 67,3% сметаат дека **се повикуваат на одлуките на ЕСЧП и ја следат праксата на ЕСЧП**, и адвокатите кои со 65% не се согласуваат со оваа констатација. Одговорите на јавните обвинители се поделени помеѓу 52,4 % кои се согласуваат, 24,8% кои имаат неутрален став и 18,1% кои не се согласуваат. Странките во спорите се поделени во перцепциите во сите одговори, а доминира несогласувањето со 35,9%. Државните правобранители исто така во голем дел не се согласуваат или немаат став (36,8% и 31,6%), а речиси само една четвртина од нив (23,7%) се согласуваат.

По однос на следењето и усогласувањето на судската пракса на повисоките судови и праксата на ЕСЧП, испитаниците од граѓанските организации дале различни одговори. За следењето на праксата на ЕСЧП, интервјуираните сметаат дека многу ретко се применува и следи праксата на овој суд и дека еден од проблемите е непознавање на генералните пресуди од големо значење за најгорливите области кои постојат во државата. Испитаниците од академската заедница, пак, сметаат дека постои различна пракса за исти правни прашања на ниво на апелациони подрачја. Според некои од мислењата, во последно време се засилува тенденцијата судовите да ја следат и усогласуваат судската пракса на повисоките судови и праксата на ЕСЧП, но тој процес се одвива многу бавно. Во овој сегмент потребни се соодветни позиционирања на целата правосудна фела. Има напредок во однос на следење на праксата на ЕСЧП, но има уште многу простор за подобрување.

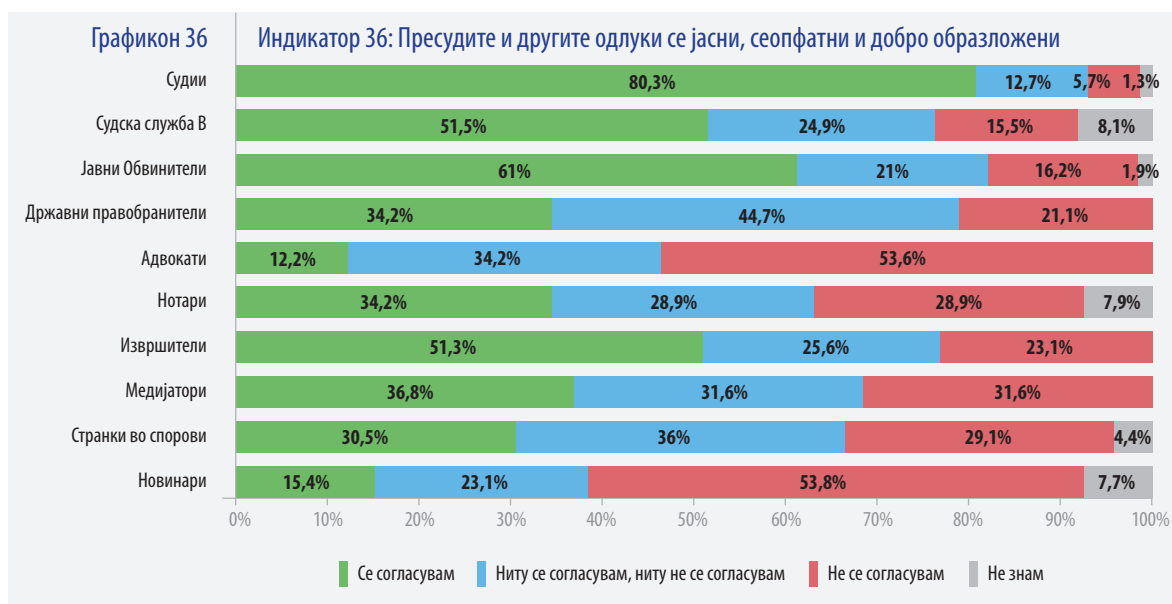
ИСПИТАНИЦИТЕ СЕ ПОДЕЛЕНИ ВО МИСЛЕЊАТА ПО ОДНОС НА СЛЕДЕЊЕТО И ПОВИКУВАЊЕТО НА СУДОВИТЕ НА СУДСКАТА ПРАКСА НА ЕВРОПСКИОТ СУД ЗА ЧОВЕКОВИ ПРАВА, КАДЕ ОСВЕН КАЈ СУДИИТЕ И ЈАВНИТЕ ОБВИНИТЕЛИ, ПЕРЦЕПЦИИТЕ КАЈ ОСТАНАТИТЕ НЕ СЕ ПОЗИТИВНИ.

За тоа дека **пресудите се добро структурирани**, речиси половина од адвокатите (49,0%) не се согласуваат. Потоа се медијаторите со 31,5% и извршителите со 25,6% кои исто така не се согласуваат со ова. Наспроти овие таргет групи се останатите кои се согласуваат и каде што доминираат судиите со 81,6%, јавните обвинители со 62,9% и судската служба со 53,8%. Треба да се напомене дека 12,4% од обвинителството и 13,2% од правобранителството сметаат дека пресудите и другите судски одлуки не се добро структурирани. Судиите со 11,1% и 5,1% се неутрални односно не се согласуваат со индикаторот.

Во врска со структурата на пресудите и нивното образование, поголемиот дел од испитаниците од граѓанските организации сметаат дека најголем дел од пресудите кои се носат се структурирани, јасни, сеопфатни и добро образложени, иако постојат исклучоци и може да се работи на јасноста и сеопфатноста на информациите или на образложението, кое во одредени случаи е недоволно и нејасно. Сепак, треба да се подобри наративот и да има јасен след на реченици, како и да нема оповареност со информации кои се повторуваат повеќе пати.

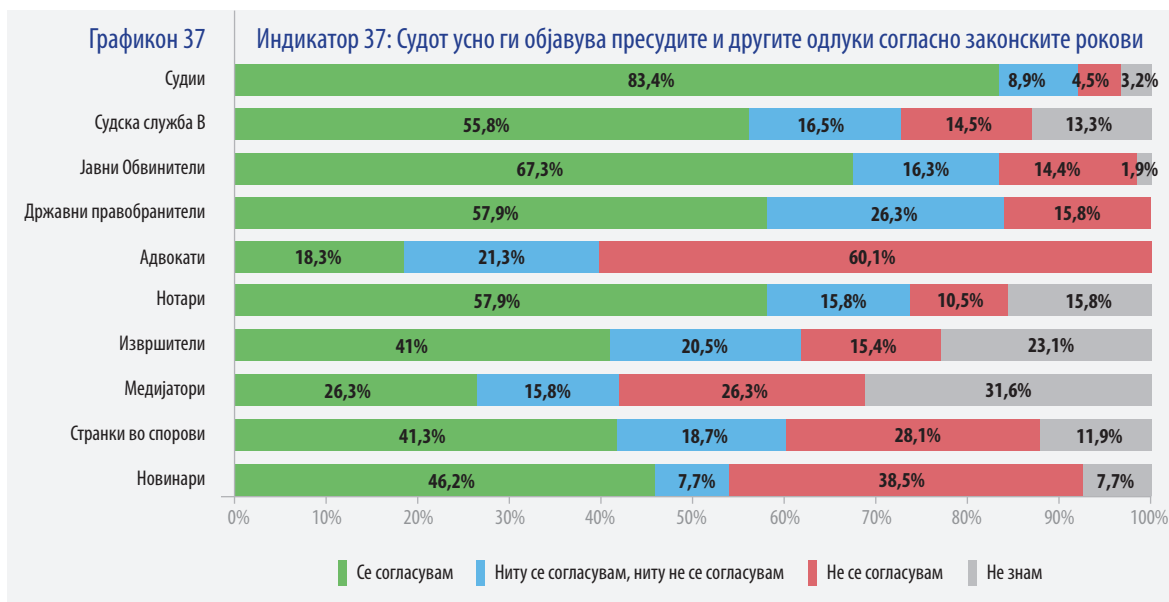
МНОЗИНСТВОТО СУДИИ, СУДСКА СЛУЖБА И ОБВИНИТЕЛИ СМЕААТ ДЕКА ПРЕСУДИТЕ И ДРУГИТЕ СУДСКИ ОДЛУКИ СЕ ДОБРО СТРУКТУРИРАНИ ЗА РАЗЛИКА ОД МНОЗИНСТВОТО АДВОКАТИ КОИ ГО ИЗЈАВУВААТ СПРОТИВНОТО. ДРЖАВНИТЕ ПРАВОБРАНИТЕЛИ И ОСТАНАТИТЕ ПРАВНИ ПРОФЕСИИ СЕ ПОДЕЛЕНИ ВО ПЕРЦЕПЦИИТЕ.

Кај овој индикатор, карактеристична е разликата во одговорите помеѓу адвокатите, кои со 53,6% не се согласуваат со тоа дека **пресудите и судските одлуки се јасни, сеопфатни и добро образложени**, и само 12,2% од нив се согласуваат, наспроти јавните обвинители кои со 61% се согласуваат, а со 16,24% не се согласуваат. Одговорите на медиумите се речиси на иста линија со адвокатите. Физичките и правните лица како странки се поделени во одговорите со тоа што 30,5% се согласуваат, 36% немаат став и 29,1% не се согласуваат. Исто и државните правобранители, медијаторите и нотарите се поделени во одговорите со по речиси една третина кај секој одговор.

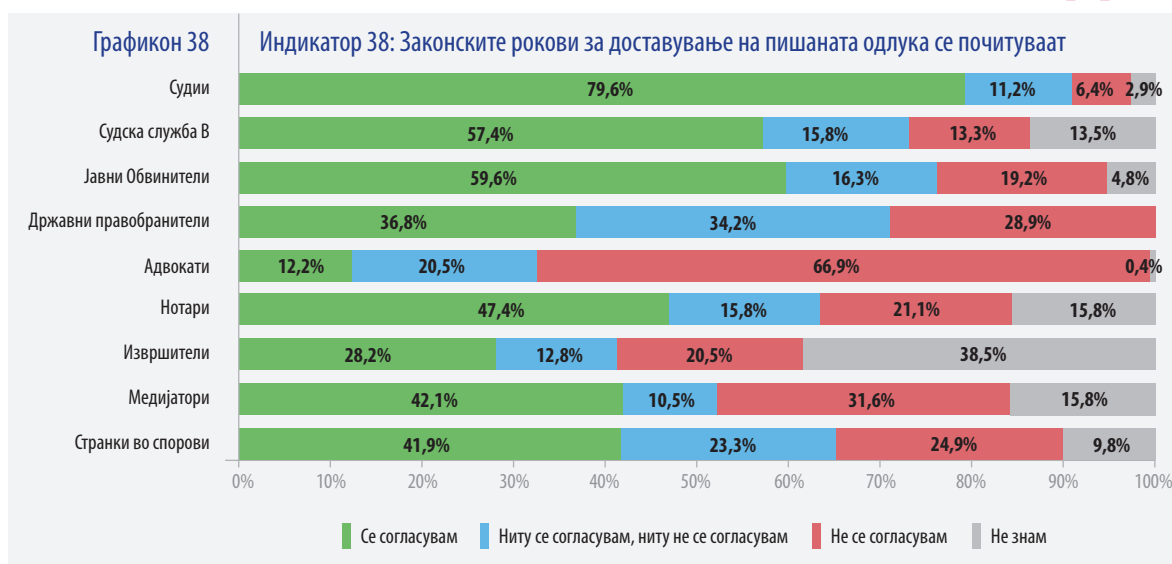
Во врска со структурата на пресудите и нивното образложение, испитаниците од академската заедница сметаат дека пресудите имаат многу недостатоци од номотехнички, јазичен и структурен аспект. Преовладува мислење дека треба постојано да се работи на подигнување на нивото на правна техника, преку формалното правничко образование и континуирано стекнување на вештини преку неформално образование. Постојат разлики од суд до суд, и од судија до судија. Некои судии сепак имаат јасен, концизен и прегледен начин на образложување на одлуките и тоа пред сè зависи од судијата и неговата заложба и стручност како ќе изгледа одлуката.

ПРЕСУДИТЕ И ДРУГИТЕ ОДЛУКИ СЕ ЈАСНИ, СЕОПФАТНИ И ДОБРО ОБРАЗЛОЖЕНИ СПОРЕД НАЈГОЛЕМ ДЕЛ ОД СУДИИТЕ И ГОЛЕМ ДЕЛ ОД ОБВИНИТЕЛИТЕ. СО ОВАА КОНСТАТАЦИЈА НЕ СЕ СОГЛАСУВААТ МНОЗИНСТВОТО АДВОКАТИ, МЕДИУМИ, ДОДЕКА СТРАНКИТЕ И ОСТАНАТИТЕ ПРАВНИ ПРОФЕСИИ, ВКЛУЧИТЕЛНО И ДРЖАВНИТЕ ПРАВОБРАНИТЕЛИ, СЕ ПОДЕЛЕНИ ВО ПЕРЦЕПЦИИТЕ.

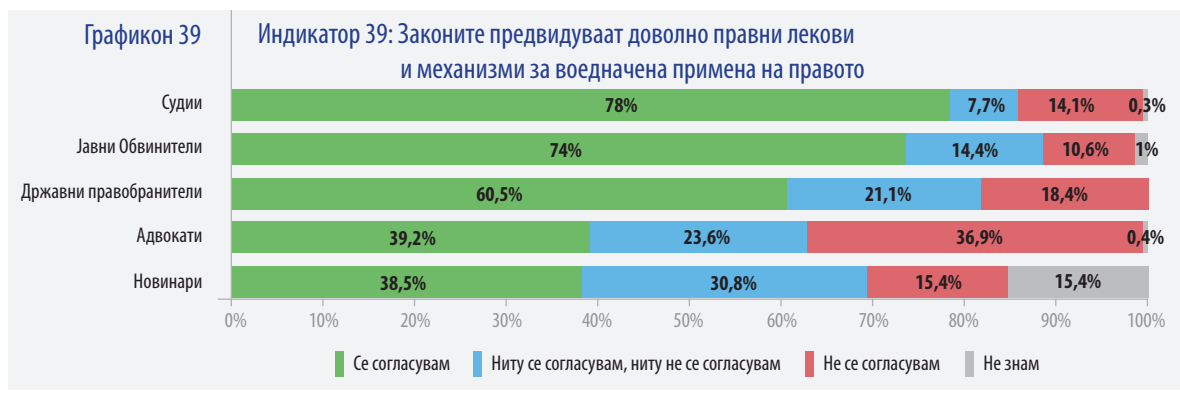
Важен дел на почитувањето на процесните правила е **усното објавување на одлуките согласно законските рокови**. Судииите во 83,4% сметаат дека тие се објавуваат согласно законските рокови, но 8,9% односно 4,5% имаат неутрален став или не се согласуваат. Две третини (67,3%) јавни обвинители се согласуваат со фактот дека судииите усно навремено ги објавуваат пресудите и другите одлуки, додека повеќе од половината правобранители го сметаат истото (57,9%), слично како и судската служба со 55,8%. Физичките и правните лица како странки во спорите се согласуваат во 41,3%, со тоа што речиси една третина од нив (28,1%) не се согласуваат. Повеќе од половина адвокати (60,1%) сметаат дека судовите тоа не го прават согласно законските рокови. Медиумите со 38,5% го сметаат истото, додека речиси половина од новинарите сметаат дека судовите навремено усно ги објавуваат одлуките (46,2%).

МНОЗИНСТВОТО ИСПИТАНИЦИ СМЕААТ ДЕКА СЕ ПОЧИТУВААТ ЗАКОНСКИТЕ РОКОВИ ЗА УСНО ОБЈАВУВАЊЕ НА ПРЕСУДИТЕ. ОВАА ПЕРЦЕПЦИЈА НЕ ЈА ДЕЛАТ МНОЗИНСТВОТО АДВОКАТИ, ДОДЕКА СТРАНКИТЕ ВО СПОРОВИТЕ И ОСТАНАТИТЕ ПРАВНИ ПРОФЕСИИ СЕ ПОДЕЛЕНИ ВО ПЕРЦЕПЦИЈАТА.

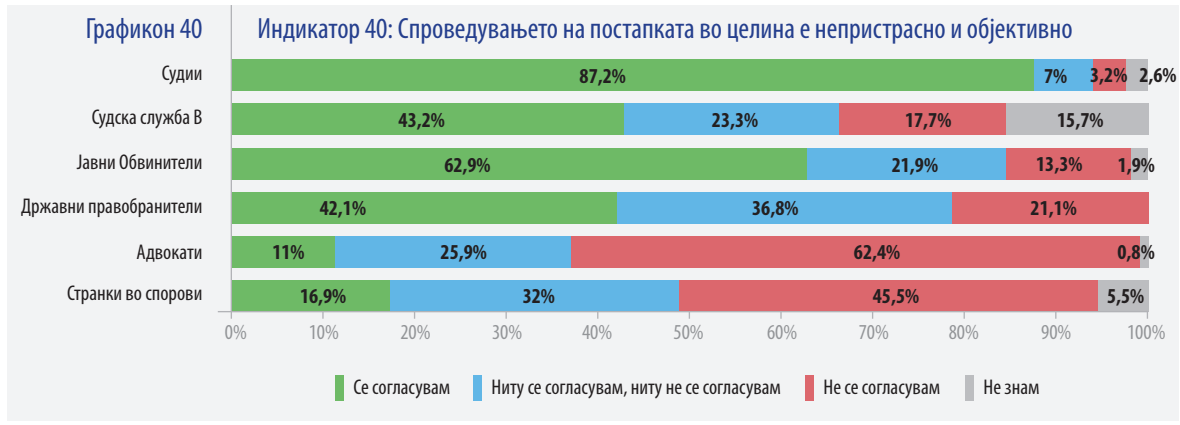
Според овој индикатор, најголем дел од адвокатите (66,9%) сметаат дека **судовите не ги почитуваат законските рокови за достава на пишаните одлуки**, наспроти 79,6% од судиите кои сметаат дека роковите се почитуваат. Според 6,5% од судиите роковите не се почитуваат. Јавните обвинители со 24,9% и државните правобранители со 28,9% не се согласуваат исто така. Нотарите, медијаторите и извршителите се поделени, при што позитивните перцепции варираат од 28,2% кај извршителите до 47,4% кај нотарите, а негативните од 21,1% кај извршителите до 31,6% кај медијаторите. Помалку од половината од странките во спорите (41,9%) се согласуваат.

ПОКРАЈ МНОЗИНСТВОТО АДВОКАТИ КОИ НЕ СЕ СОГЛАСУВААТ ДЕКА ЗАКОНСКИТЕ РОКОВИ ЗА ДОСТАВУВАЊЕ НА ПИШАНАТА ОДЛУКА СЕ ПОЧИТУВААТ, ОСТАНАТИТЕ ЦЕЛНИ ГРУПИ ГЕНЕРАЛНО СЕ ПОДЕЛЕНИ. КАЈ СУДИИТЕ И ОБВИНИТЕЛИТЕ ПРЕОВЛАДУВААТ ПОЗИТИВНИ ПЕРЦЕПЦИИ.

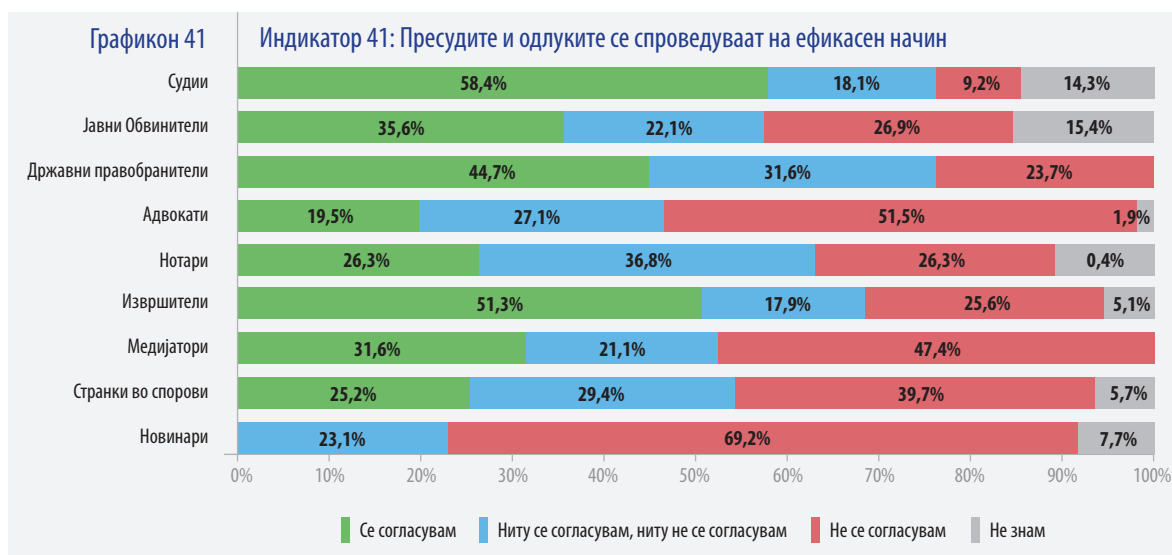
Освен адвокатите со 39,2% и медиумите со 38,5%, кај судиите, обвинителите и правобранителите преовладува согласност дека **постојат доволно правни лекови и механизми за воедначување на судската пракса** и тоа со високи 78%, 74% и 60,5% респективно. Сепак, и кај судиите со 14,1% и обвинителите со 10,6% и правобранителите со 18,4% преовладува мислењето дека нема доволно правни лекови. Адвокатите не се согласуваат со 36.9%.

МНОЗИНСТВОТО ИСПИТАНИЦИ СМЕААТ ДЕКА ЗАКОНИТЕ ПРЕДВИДУВААТ ДОВОЛНО ПРАВНИ ЛЕКОВИ И МЕХАНИЗМИ ЗА ВОЕДНАЧЕНА ПРИМЕНА НА ПРАВОТО. ОД ДРУГА СТРАНА, МНОЗИНСТВОТО АДВОКАТИ И МЕДИУМИ НЕ СЕ СОГЛАСУВА СО ОВА, НО И ЗНАЧАЕН ПРОЦЕНТ ОД СИТЕ ОСТАНАТИ ЦЕЛНИ ГРУПИ.

На прашањето дали постапките во целина се непристрасни и објективни, речиси 2/3 од адвокатите не се согласуваат со ова. Од адвокатите само 11,0% сметаат дека постапките се непристрасни и објективни. Дури 45% од странките во спорите не се согласуваат со ова исто така, 32% се неутрални, а само 16,9% се согласуваат. Една петтина од правобранителите (21,1%) сметаат дека постапките во целина не се непристрасни и објективни, додека 13,3% таков став имаат обвинителите. Судската служба е поделена во перцепциите, само кај судиите (87,2%) и 62,9% од обвинителите преовладува позитивна перцепција.

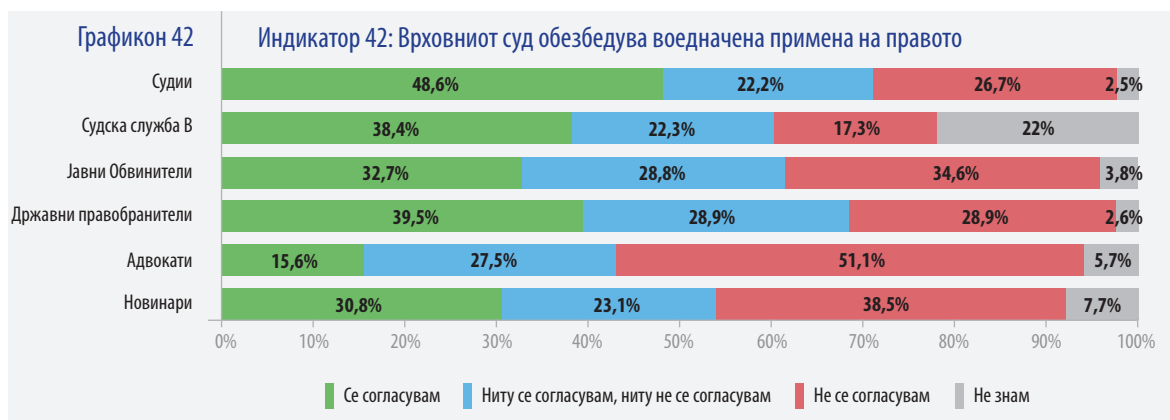
МНОЗИНСТВОТО СУДИИ СМЕААТ ДЕКА СПРОВЕДУВАЊЕТО НА ПОСТАПКАТА Е НЕПРИСТРАСНО И ОБЈЕКТИВНО, НО ОВАА ПЕРЦЕПЦИЈА НЕ ЈА ДЕЛАТ МНОЗИНСТВОТО АДВОКАТИ, КАКО И ЗНАЧАЕН ДЕЛ ОД СТРАНКИТЕ ВО СПОРОВИТЕ, НО И ДЕЛ ОД ПРАВОБРАНТЕЛИТЕ И ОБВИНЕТЕЛИТЕ.

Само судиите и извршителите со повеќе од половината на испитаници (58,4% и 51,3%) сметаат дека **ефикасно се извршуваат одлуките на судовите**. Важно е да се напомене дека медиумите со 69,2%, адвокатите со 51,5% не се согласуваат со тоа. Странките во спорите со 39,7% и обвинителите со 26,9%, но и правобранителите со 23,7% се придружуваат кон несогласувањето. Кај сите целни групи, вклучително и судиите, има значителни проценти на испитаници кои ниту се согласуваат ниту не се согласуваат, и тоа од 17,9% извршители до 31,6% правобранители.

МИСЛЕЊЕТО НА ИСПИТАНИЦИТЕ ЗА ЕФИКАСНОТО СПРОВЕДУВАЊЕ НА СУДСКИТЕ ОДЛУКИ Е ПОДЕЛЕНО. ИАКО МНОЗИНСТВОТО СУДИИ И ИЗВРШИТЕЛИ СМЕААТ ДЕКА ТИЕ СЕ СПРОВЕДУВААТ НА ЕФИКАСЕН НАЧИН, ОСТАНАТИТЕ ЦЕЛНИ ГРУПИ НЕ СЕ СОГЛАСУВААТ СО ТОА, ПОСЕБНО МЕДИУМИТЕ И АДВОКАТИТЕ, НО И СТРАНКИТЕ ВО СПОРОВИТЕ.

В) ПОД-ОБЛАСТ: СУДСКИ НАДЛЕЖНОСТИ И ЗАШТИТНИ МЕРКИ

Дека **Врховниот суд обезбедува воедначена судска пракса**, 26,7% од судиите не се согласуваат, како и 34,6% од обвинителите, и 28,9% од правобранителите. Повеќе од половината адвокати (51,1%), но и 38,5% од медиумите не се согласуваат дека Врховниот суд обезбедува воедначена примена на правото. Судската служба е поделена во перепциите.

НАЈГОЛЕМ ДЕЛ ОД АДВОКАТИТЕ СМЕААТ ДЕКА ВРХОВНИОТ СУД НЕ ОБЕЗБЕДУВА ВОЕДНАЧЕНА ПРИМЕНА НА ПРАВОТО. ПОСТОЈАТ И ГОЛЕМ БРОЈ ИСПИТАНИЦИ ВО СИТЕ ЦЕЛНИ ГРУПИ КОИ ГО ДЕЛАТ ОВА МИСЛЕЊЕ. МИСЛЕЊЕТО НА СУДИИТЕ Е ПОДЕЛЕНО ПО ОВА ПРАШАЊЕ.

Најмногу, и тоа 76,9% од медиумите сметаат дека **Уставниот суд не одлучува ефективно во рамките на неговите надлежности**. Понатаму следат адвокатите со 56,9%, извршителите со 53,8%, странките со 39,3%, и јавното обвинителство со 38,5%. Најмногу од државните правобранители и судиите, пак, со 44,7% и 41,4% се согласуваат дека Уставниот суд е ефикасен. Сите целни групи во распон од 1/5 до 1/4 ниту се согласуваат ниту не се согласуваат.

По однос на Уставниот суд и неговата ефективност во одлучувањето, кај претставниците на граѓанските организации одговорите се разликуваат и варираат. Според испитаниците праксата на Уставниот суд во последните години е доста дискутабилна, предметите се разгледуваат селективно, а на таков начин се носат и одлуките.

Според сите испитаници од редот на академската заедница, Уставниот суд не одлучува ефективно за уставноста на законите и другите акти, ниту има ефективно извршување на одлуките. Тие неретко се задоцнети или нејасни, непотполни, неприменливи. Истите сметаат дека Уставниот суд е под силно политичко влијание, почнувајќи од изборот на судиите, па сè до одлучувањето.

СПОРЕД НАЈГОЛЕМИОТ ДЕЛ ИСПИТАНИЦИ, УСТАВНИОТ СУД НЕ ОДЛУЧУВА ЕФЕКТИВНО ЗА УСТАВНОСТА НА ЗАКОНИТЕ И НЕ ГИ ИЗВРШУВА ОДЛУКИТЕ.

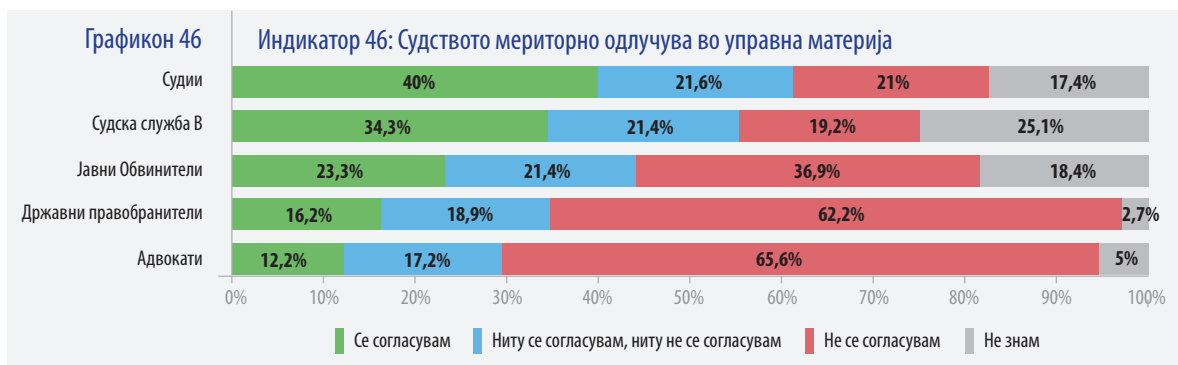
Според целните групи, единствено судиите со 48,7% и правобранителите со 42,1% се согласуваат со тоа дека **Уставниот суд овозможува ефикасна заштита на човековите права и слободи**. Кај сите останати целни групи преовладува несогласувањето со констатацијата дека Уставниот суд овозможува ефикасна заштита на граѓанските слободи и права. Така, не се согласуваат повеќе од половината од медиумите со 61,5%, адвокатите со 59,9%, извршителите со 59%, медијаторите со 47,4%, странките со 43%, но и јавното обвинителство со 38,5%. Кај сите целни групи исто така има индикативни проценти на оние кои ниту се согласуваат ниту не се согласуваат.

ПРЕОВЛАДУВА МИСЛЕЊЕТО ДЕКА УСТАВНИОТ СУД НЕ ОВОЗМОЖУВА ЕФЕКТИВНА И ЕФИКАСНА ЗАШТИТА НА ГРАЃАНСКИТЕ ПРАВА И СЛОБОДИ.

Според овој индикатор речиси 3/4 од судиите (74,6%) сметаат дека **судовите овозможуваат ефективна и ефикасна заштита на човековите слободи и права**. Наспроти тоа, високи 69,2% од медиумите не се согласуваат, а несогласување има и кај адвокатите со 59,2%. Понатаму, 43% од физичките и правните лица како странки во спорите исто така изразуваат несогласување. Покрај овие целни групи, голем процент на несогласување постои и кај останатите правни професии (нотари, извршители, медијатори) со повеќе од 40%. Освен судиите, само обвинителите со 51% сметаат дека судовите овозможуваат ефективна и ефикасна заштита на човековите слободи и права.

НАЈГОЛЕМ ДЕЛ ОД НОВИНАРИТЕ, АДВОКАТИТЕ, И ДРУГИТЕ ПРАВНИ ПРОФЕСИИ, СМЕААТ ДЕКА СУДОВИТЕ НЕ ОВОЗМОЖУВААТ ЕФЕКТИВНА И ЕФИКАСНА ЗАШТИТА НА ЧОВЕКОВИТЕ ПРАВА И СЛОБОДИ. МИСЛЕЊЕТО Е СПРОТИВНО КАЈ МНОЗИНСТВОТО СУДИИ И ЈАВНИТЕ ОБВИНИТЕЛИ. КАЈ СИТЕ ЦЕЛНИ ГРУПИ ИМА ЗНАЧАЕН ПРОЦЕНТ КОЈ НИТУ СЕ СОГЛАСУВА НИТУ НЕ СЕ СОГЛАСУВА.

Државните правобранители со 62,2% и адвокатите со 65,6% не се согласуваат дека **судството мериторно одлучува во управна материја**. Јавните обвинители се поделени во перцепциите, но (36,9%) не се согласуваат. Судиите се исто така поделени и само 40% од нив се согласуваат, додека по една петтина од нив не се согласуваат или се неутрални.

НАЈГОЛЕМ ДЕЛ ОД АДВОКАТИТЕ И ДРЖАВНИТЕ ПРАВОБРАНИТЕЛИ СМЕААТ ДЕКА СУДСТВОТО НЕ ОДЛУЧУВА МЕРИТОРНО ВО УПРАВНА МАТЕРИЈА. ЗНАЧИТЕЛЕН ПРОЦЕНТ НА ОБВИНИТЕЛИ И СУДИИ ГО СМЕААТ ИСТОТО.

На прашањето за почитувањето на судскиот имунитет за дејствија преземени во рамки на службените активности, повеќе од половина судии сметаат дека тој се почитува. Сепак, 19,2% не се согласуваат, а 17,3% ниту се согласуваат ниту не се согласуваат.

ПОВЕЌЕ ОД ПОЛОВИНА ОД СУДИИТЕ СМЕААТ ДЕКА СЕ ПОЧИТУВА СУДСКИОТ ИМУНИТЕТ ЗА ДЕЈСТВИЈА ПРЕЗЕМЕНИ ВО РАМКИТЕ НА ВРШЕЊЕТО НА СЛУЖБЕНИТЕ ДОЛЖНОСТИ.

3.1 КОРЕЛАЦИИ: КВАЛИТЕТ НА СУДСКАТА ПРАВДА

Корелациите ќе бидат направени во рамките на под-областите од областа 'Квалитет на судската правда' со цел да се вкрстат перцепциите, правната рамка, домашните и меѓународните извори и стандарди за мерења на резултатите во судството.

Функционирање на судот

Иако правната рамка, од аспект на Уставот ги дава основите каде што се пропишани утврдените вредности и демократски стандарди и сфаќања за правната држава, тие понатаму се разработени преку законските и подзаконските акти.

Со најновите измени на законите, особено во Законот за судовите, и новиот Закон за Судскиот совет од 2019 година, овие поставени начела се доработени, и акцентот е сега даден на квалитетот на функционирањето на судот и судиите. Иако со определени предизвици, во делот на функционирањето на судот перцепциите покажуваат дека има извесен напредок, кој се очекува да биде означен со донесените индикатори за квалитативно следење на работата. Сепак, перцепциите се повторно најкритички кај адвокатите и медиумите, и делумно кај странките.

Од аспект резултатите, кои ги собираат и анализираат надлежните домашни институции во однос на квалитетот, посебно Судскиот совет и Министерството за правда, истите многу малку се осврнуваат на индикаторите во делот функционирање на судот.

Квалитет и ефект на судската одлука

Одраз на владеењето на правото и правната сигурност се всушност квалитетот и ефектот на судската одлука. Законодавната рамка содржи одредби кои ги претставуваат и ги отсликуваат сегашните општоприфатени цивилизациски норми од аспект на стандарди за квалитет и ефект на судска одлука.

Перцепциите за индикаторите во оваа подобласт покажуваат дека сè уште се присутни предизвиците околу единствената примена на законите, односно конзистентната судска пракса. Што се однесува до јасноста, образложението и правната аргументација на одлуките, како и следењето на праксата на повисоките судови и ЕСЧП, иако постојат определени позитивни трендови во перцепциите, сè уште овие прашања се наоѓаат во фокусот на предизвиците.

Домашните документи високо го позиционираат квалитетот и ефектот на судската одлука, и номинално предвидуваат мерки за адресирање на квалитетот преку унифицирање на праксата, зголемени/зачестени обуки и законодавни интервенции, со цел да се постават мерливи критериуми за квалитет. Сепак, потребни се систематизирани и унифицирани методологии за собирање на резултатите врз основа на оваа легислатива, со цел да се добиваат објективни и релевантни податоци.

Меѓународните документи и извори, од друга страна, идентификуваат напредок и добра нормативна подлога, но детектираат и предизвици и проблеми директно поврзани со квалитетот и ефектот на судската одлука. Притоа, забележан е извесен напредок кај некои судови во пребарливоста на судските одлуки од аспект на конзистентна судска пракса и достапност на одлуките на јавноста, кое пак под критичка лупа ќе ја стави и употребената правна и фактичка аргументација.

Судски надлежности и заштитни мерки

Иако меѓународните извештаи во оваа подобласт покажуваат извесен напредок кај Врховниот суд во обезбедувањето на воедначена примена на правото, повторно перцепциите укажуваат на поделеност по ова прашање, додека предизвиците кои постојат кај мериторното одлучување во управната материја сè уште се присутни.

Исто така, со мали разлики кај испитаниците, повторно се присутни предизвиците со овозможување на ефективна и ефикасна заштита на човековите права и слободи од страна на судовите.

ОБЛАСТ

IV

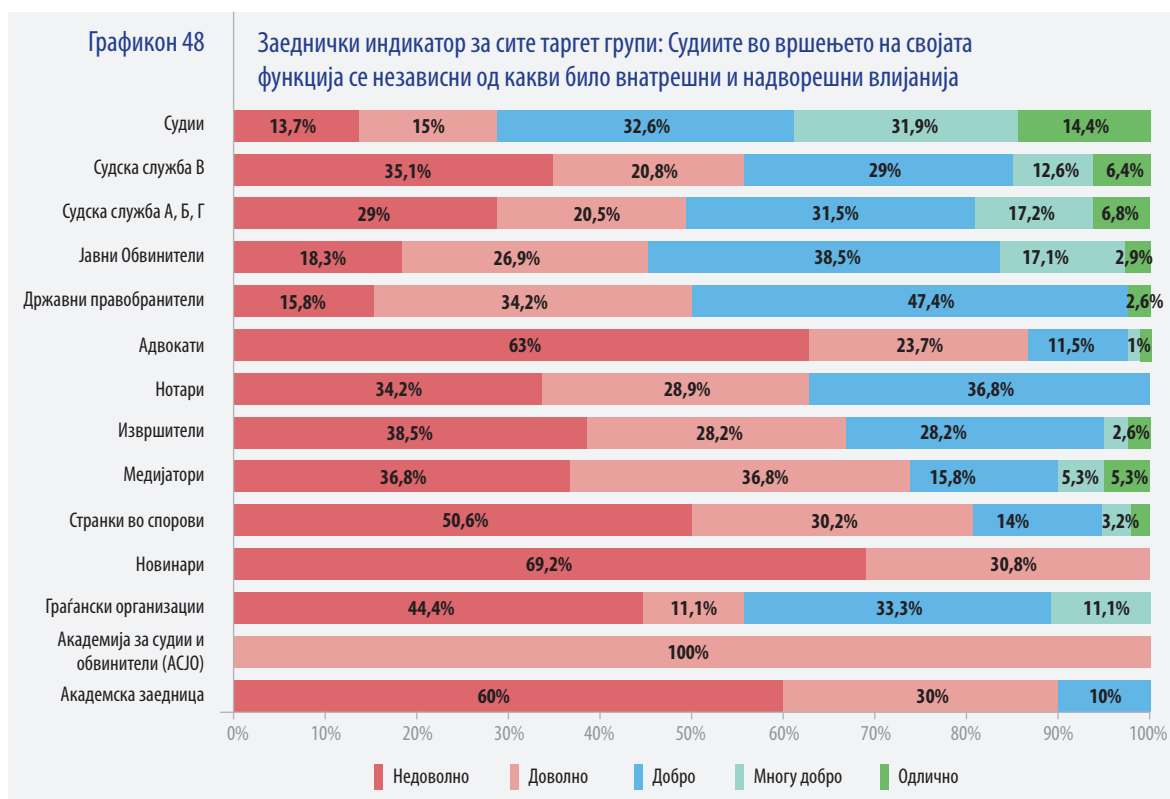
**НЕЗАВИСНОСТ
И НЕПРИСТРАСНОСТ**

АНАЛИЗА НА ПЕРЦЕПЦИИТЕ ОД МЕРЕЊЕТО: НЕЗАВИСНОСТ И НЕПРИСТРАСНОСТ

Постоенето на независен и непристрасен суд претставува еден од главните столбови на концептот на правично судење. Во оваа смисла, правото на правично судење од член б(1) на Европската конвенција за човекови права наложува предметот да биде разгледан од “независен и непристрасен суд”. Постои блиска врска меѓу гаранциите за “независен” и “непристрасен” суд. Од оваа причина, Европскиот суд за човекови права обично ги разгледува овие две барања заедно.¹⁴

Во областа независност и непристрасност испитаниците даваа свои согледувања и проценки за: процесот на избор и разрешување на судиите, дисциплинскиот процес, оценувањето и унапредувањето, понатаму за постоење на внатрешни и/или надворешни влијанија, надоместот и финансиските ресурси за вршење на работата, како и за непристрасноста на судиите како суштинска вредност на правдата.

Дополнително, испитаниците од сите целни групи дадоа мислење и за еден заеднички индикатор со цел да се добие една збирна оценка за оваа конкретна област.

14 Kleyn and Others v. the Netherlands [GC], § 192

ЦЕЛНА ГРУПА	Средна оценка - 2021 ¹⁵
Судии	3.1
Судска служба А, Б и Г	2.5
Судска служба В	2.3
Јавно Обвинителство	2.6
Адвокати	1.5
Нотари	1.8
Извршители	1.3
Медијатори	2.4
Државни правобранители	2.1
Странки во спорови	2.0
Новинари	2.0
Академија за судии и јавни обвинители	2.1
Академска заедница	1.5
Здруженија на граѓани	2.0
Вкупно	2.28¹⁶

Испитаниците од сите категории опфатени со истражувањето во најголем дел (35,2 %) ја оцениле независноста на судиите од какви било недозволен влијанија во нивната работа со оценката „недоволно“ (1). Најизразени се негативните оценки дадени од страна на испитаниците новинари, адвокати, странки во спорови, академската заедница и АСЈО. Кај овие категории се забележува тренд на намалување на оценката за независноста на судиите во споредба со истражувањето во 2019 година за истото прашање.

Мал пораст на процентот на подобрување во споредба со оцената во 2019 година има кај судиите, судската служба, јавните обвинители и другите правни професии (медијатори и извршители), кои се изјасниле дека судиите во вршењето на својата функција се независни од какви било внатрешни и надворешни влијанија. Сепак, со исклучок на судиите, и кај овие категории испитаници просечната оценка дадена за независноста на судиите во 2021 година е под просечната, и е оценета со „доволно“. Средната оценка кај судиите испитаници изнесува 3.1, која е за 0.2% поголема во однос на 2019 година, и е над просечната (2.28) за оваа област од перформансите на судството.

Интервјуираните претставници од граѓанските организации кои работат во областа на владеење на правото и човековите права, го оценија ова прашање со средна оценка 2.1, што значи дека оценката дадена од оваа категорија испитаници е под просечната (2.28) дадена за оваа област од судството, и е непроменета во однос на 2019.

Кај претставниците на академската заедница, кои исто така беа интервјуирани за потребите на ова мерење, најголем дел од испитаниците (60%) одговориле со негативна оценка (1), односно, дека судиите не се доволно независни во вршењето на својата функција. Останатите испитаници од оваа категорија ги оцениле судиите со „доволно“, или „добро“ во однос на независноста во вршењето на функцијата. Во однос на 2019 година постои тренд на опаѓање кај испитаниците од академската заедница за тоа дека судиите се независни во вршењето на нивната функција.

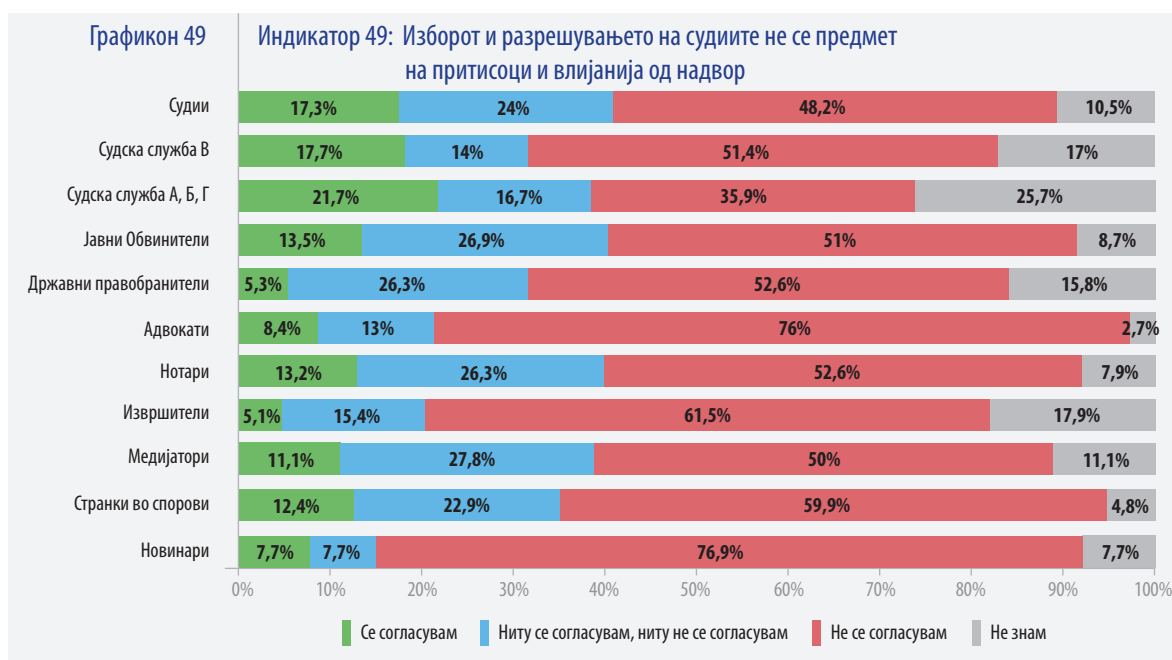
15 Симболот ↑ укажува на подобрување на оценката од првото мерење во 2019, ↔ означува иста оценка во двете мерење и ↓ укажува на намалување на оценката.

16 Во областа 'НЕЗАВИСНОСТ И НЕПРИСТРАСНОСТ' збирот на сите оценки дадени од страна на испитаниците е 5.804 додека бројот на испитаници кои дале одговор на прашањата од таа област изнесува 2.547. Оттука, средната оценка претставува аритметичка средина на овие две вредности и истата изнесува 2.28.

Претставниците на АСЈО, пак, кои беа интервјуирани за потребите на ова истражување, во најголем дел ги оцениле судиите со „добро“ (3) во поглед на нивната независност. Во однос на 2019 година нивниот став по ова прашање останува непроменет.

СРЕДНАТА ОЦЕНКА ЗА НЕЗАВИСНОСТА И НЕПРИСТРАСНОСТА НА СУДСТВОТО СПОРЕД ИСПИТАНИЦИТЕ ИЗНЕСУВА 2.28 И ВОЕДНО ПРЕТСТАВУВА НАЈНИСКО ОЦЕНЕТА ОБЛАСТ ОД СИТЕ 5 ОБЛАСТИ ОПФАТЕНИ СО МАТРИЦАТА НА ИНДИКАТОРИ ЗА МЕРЕЊЕ НА ПЕРФОРМАНСИТЕ И РЕФОРМИТЕ ВО СУДСТВОТО.

А) ПОД-ОБЛАСТ: ПРОЦЕС НА ИЗБОР И РАЗРЕШУВАЊЕ

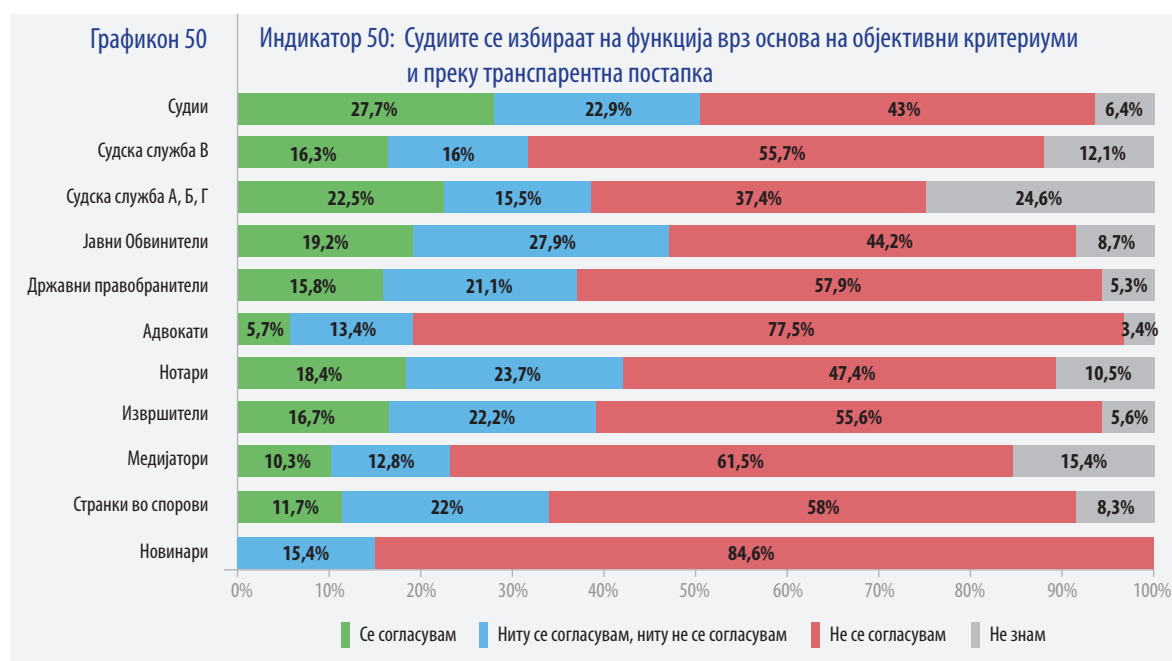

Во врска со прашањето за **изборот и разрешувањето на судиите**, најголем дел од сите групи испитаници сметаат дека овие процеси се предмет на притисоци и влијанија однадвор. Овој процент е најголем помеѓу новинарите и адвокатите (77-76%), како и кај извршителите (61.5%), и дури 60% кај странките во спорите. Половина од испитаниците судии и судски службеници (категиорија В) исто така се согласуваат со перцепцијата дека постојат притисоци и влијанија при изборот и разрешувањето на судиите.

Поголемиот дел од интервјуираните претставници од академската заедница, АСЈО и граѓанските здруженија сметаат дека постојат, пред сè политички, притисоци при изборот и разрешувањето на судиите. Се наведува дека не би можеле да знаеме дали постои објективност при изборот, разрешувањето и унапредувањето, бидејќи, според интервјуираните претставници, овие процеси воопшто не се транспарентни и во рамките на судовите се одвиваат доста затворено. Според нив, многу ретко се случило да бидат избрани судии кои ги исполнуваат сите критериуми, и секако дека притисоци има. Се наведува дека кандидатите најдобро знаат низ каков притисок минуваат, како и членовите на Судскиот совет кои се најмеродавни да кажат дали има или нема притисок.

За разлика од овие покритички мислења за изборот и разрешувањето на судиите, интервјуираните претставници од Судскиот совет сметаат дека изборот на судиите, разрешувањата и унапредувањата се вршат врз основа на објективни и транспарентни критериуми согласно правилниците и методологиите на Судскиот совет, како услов за обезбедување на самостојност и независност на судиите и судството во целина. Според нив, секој член одлучува самостојно и независно, седниците за избор и унапредување на судиите се јавни и секој член мора да даде образложени причини за својот глас.

ИЗБОРОТ И РАЗРЕШУВАЊЕТО НА СУДИИТЕ, СПОРЕД НАЈГОЛЕМ ДЕЛ ОД ИСПИТАНИЦИТЕ ОД СИТЕ КАТЕГОРИИ, СЕ ПРЕДМЕТ НА ПРИТИСОЦИ И ВЛИЈАНИЈА ОДНАДВОР, И СЕ РЕЗУЛТАТ НА НЕДОВОЛНА ТРАСПАРЕНТНОСТ. НАСПРОТИ ОВА ПРЕОВЛАДУВАЧКО МИСЛЕЊЕ, ИСПИТАНИЦИТЕ-ЧЛЕНОВИ НА СУДСКИОТ СОВЕТ СМЕААТ ДЕКА ИЗБОРОТ И РАЗРЕШУВАЊЕТО НА СУДИИТЕ СЕ ОДВИВА СПОРЕД ОБЈЕКТИВНИ И ТРАСПАРЕНТНИ КРИТЕРИУМИ, СОГЛАСНО ЗАКОНОТ.

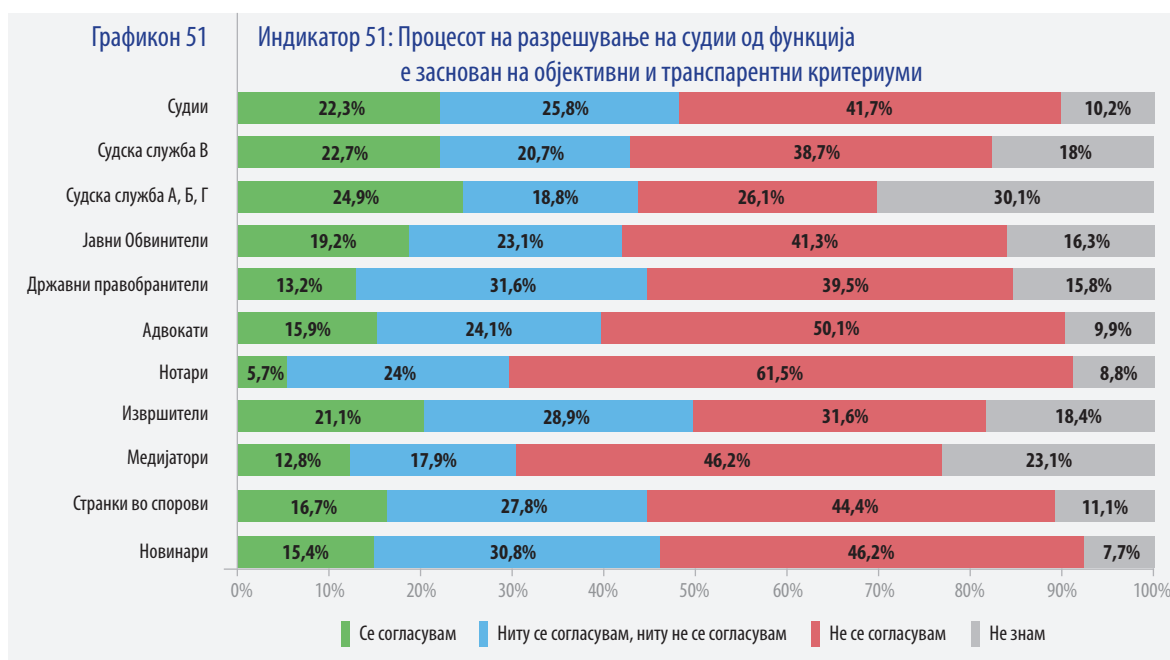

Во поглед на спроведувањето на постапката за избор на судии, како и претходно разгледуваното прашање за постоење притисоци при овој процес, испитаниците во најголем дел сметаат дека изборот не се врши според објективни и транспарентни критериуми. Медиумите во дури 85% сметаат дека нема објективност и транспарентност при изборот на судиите, а 78% од адвокатите го споделуваат истото мислење. Извршителите (61.5%), странките во спорови (58%) и државните правобранители (58%) исто така во значаен процент сметаат дека изборот на судиите не се врши врз објективни и транспарентни критериуми.

Во однос на ова прашање судиите во дури една третина (28%) сметаат дека изборот на судии се врши врз основа на објективни и транспарентни критериуми, а голем дел се изјасниле неутрално (23%). Сепак, и помеѓу најголем дел од судиите (43%), како и кај стручните соработници (56%), постои перцепција дека изборот на судии се врши врз основа на необјективни и нетранспарентни критериуми.

Според стручната јавност, критериумите за избор на судии се во голема мера објективни, но начинот на кој се применуваат, толкуваат и образложуваат при конкретен избор и недоволната транспарентност е тоа што остава простор за сериозен сомнеж за влијание. Сепак, помал дел од нив сметаат дека ситуацијата сега е сменета кон подобро и со донесувањето на измените на Законот за судовите во 2019 година во голема мера се унапредени критериумите за избор и унапредување на судиите. Тие сметаат дека доколку т.н. План за прочистување на судството се спроведе ефективно, ќе овозможи правосудството да функционира поефикасно.

ПОСТОИ НЕГАТИВНА ПЕРЦЕПИЈА КАЈ СИТЕ КАТЕГОРИИ ИСПИТАНИЦИ ЗА НАЧИНОТ НА КОЈ СЕ ИЗБИРААТ СУДИИТЕ, КОИ СМЕААТ ДЕКА ОВОЈ ПРОЦЕС НЕ СЕ ВРШИ ВРЗ ОСНОВА НА ОБЈЕКТИВНИ И ТРАНСПАРЕНТНИ КРИТЕРИУМИ. МЕДИУМИТЕ И АДВОКАТИТЕ СЕ ОСОБЕНО КРИТИЧНИ, КАКО И СТРУЧНАТА ЈАВНОСТ КОЈА СМЕА ДЕКА СО ЗГОЛЕМУВАЊЕ НА ТРАНСПАРЕНТНОСТА ЌЕ СЕ ЗГОЛЕМИ И ДОВЕРБАТА И КВАЛИТЕТОТ ПРИ ИЗБОРОТ НА СУДИИТЕ.

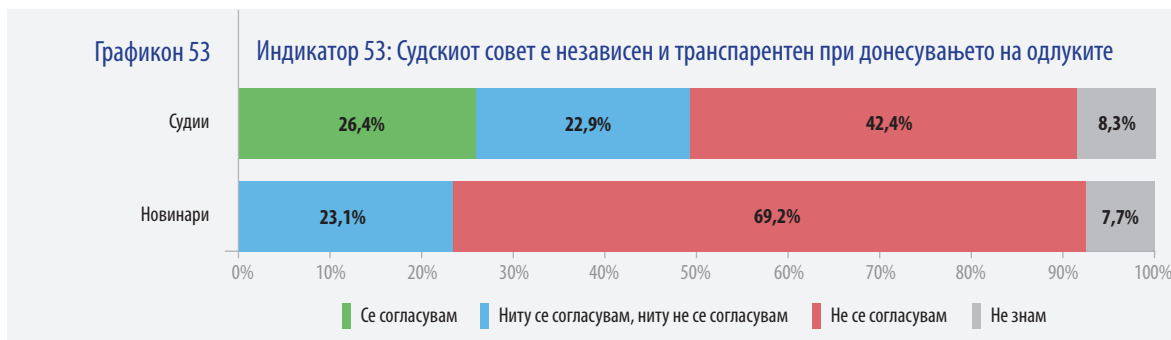
Во врска со прашањето за **разрешувањето на судиите**, состојбата е малку пооптимистична кај сите испитаници, споредено со процесот за избор на судиите. Испитаниците од редот на адвокатите се најкритични по однос на ова прашање со 61.5%, додека испитаниците од медиумите со 46% за разлика од прашањето за изборот (85%), не се согласуваат дека разрешувањето на судиите се врши врз основа на објективни и транспарентни критериуми. Оваа намалена критика во однос на процесот на разрешување во однос на изборот на судии се забележува и кај извршителите и странките во спорови, како и кај други категории, во помал процент. Сепак, сè вкупно, процентот на несогласување дека постои објективност и транспарентност при разрешувањето на судиите е најголем во споредба со позитивните мислења на испитаниците за овој процес.

РАЗРЕШУВАЊЕТО НА СУДИИТЕ СПОРЕД ИСПИТАНИЦИТЕ ВО НАЈГОЛЕМ ДЕЛ НЕ СЕ ЗАСНОВА НА ОБЈЕКТИВНИ И ТРАНСПАРЕНТНИ КРИТЕРИУМИ, ИАКО, ВО СПОРЕДБА СО ИЗБОРОТ НА СУДИИ, ИСПИТАНИЦИТЕ СЕ ПОМАЛУК КРИТИЧНИ КОН ОВОЈ ПРОЦЕС.

Повеќе од половина од испитаниците од медиумите (54%) се изјасниле дека **одлуките за избор и разрешување на судиите** не се добро образложени. Голем дел од судиите (38%) исто така се согласуваат со овој став. Индикативно е што процентот на оние испитаници од медиумите кои сметаат дека одлуките за избор и разрешување се добро образложени е повисок од оној кај испитаниците судии кои сметаат исто (23% наспроти 21%).

ПОГОЛЕМ ДЕЛ ОД ИСПИТАНИЦИТЕ НОВИНАРИ, И ЗНАЧАЕН ДЕЛ ОД СУДИИТЕ СМЕААТ ДЕКА ОДЛУКИТЕ ЗА ИЗБОР И РАЗРЕШУВАЊЕ НА СУДИИТЕ НЕ СЕ ДОБРО ОБРАЗЛОЖЕНИ.

На прашањето дали **Судскиот совет е независен и транспарентен** при донесување на своите одлуки, најголем дел од испитаниците новинари (69%) не се согласуваат со ова. Судиите во најголем дел (42%) исто така сметаат дека Судскиот совет не е независен и транспарентен во својата работа додека 26% сметаат дека Советот е независен и транспарентен, а дел од нив (23%) се неутрални.

ИСПИТАНИЦИТЕ НОВИНАРИ ВО НАЈГОЛЕМ ДЕЛ НЕ СЕ СОГЛАСУВААТ ДЕКА СУДСКИОТ СОВЕТ Е НЕЗАВИСЕН И ТРАНСПАРЕНТЕН ПРИ ДОНЕСУВАЊЕ НА СВОИТЕ ОДЛУКИ. ЗНАЧАЕН ДЕЛ ОД СУДИИТЕ ИСТО ТАКА СЕ СОГЛАСУВААТ СО ОВОЈ СТАВ.

Б) ПОД-ОБЛАСТ: ДИСЦИПЛИНСКИ ПРОЦЕС

Единствено судиите беа прашани за тоа дали **дисциплинските постапки** кои се водат за нив се спроведуваат на објективен и транспарентен начин. Постои поделеност кај испитаниците по однос на ова прашање, иако најголем дел од нив (32%) сметаат дека дисциплинските постапки не се објективни и транспарентни.

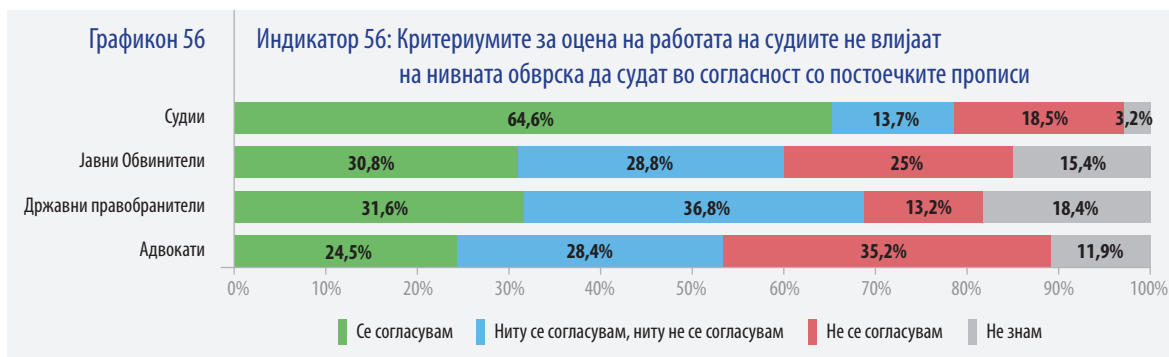
СУДИИТЕ СЕ ПОДЕЛЕНИ ПО ОДНОС НА ПРАШАЊЕТО ЗА ОБЈЕКТИВНОСТА И ТРАНСПАРЕНТНОСТА ВО ВОДЕЊЕТО НА ДИСЦИПЛИНСКИТЕ ПОСТАПКИ, НО НАЈГОЛЕМ ДЕЛ СМЕААТ ДЕКА ДИСЦИПЛИНСКИТЕ ПОСТАПКИ КОИ СЕ ВОДАТ ЗА НИВ НЕ СЕ СПРОВЕДУВААТ НА ОБЈЕКТИВЕН И ТРАНСПАРЕНТЕН НАЧИН.

В) ПОД-ОБЛАСТ: ОЦЕНА И УНАПРЕДУВАЊЕ

Половина од испитаниците судии не се согласуваат со тоа дека **судиите се унапредуваат** преку систем на заслуги. Останатите судии се поделени и дел од нив се согласуваат (21%) или се неутрални (22%) по однос на ова прашање.

ПОЛОВИНА ОД ИСПИТАНИЦИТЕ СУДИИ НЕ СЕ СОГЛАСУВААТ СО ТОА ДЕКА СУДИИТЕ СЕ УНАПРЕДУВААТ ПРЕКУ СИСТЕМ ЗАСНОВАН НА ОБЈЕКТИВНИ КРИТЕРИУМИ.

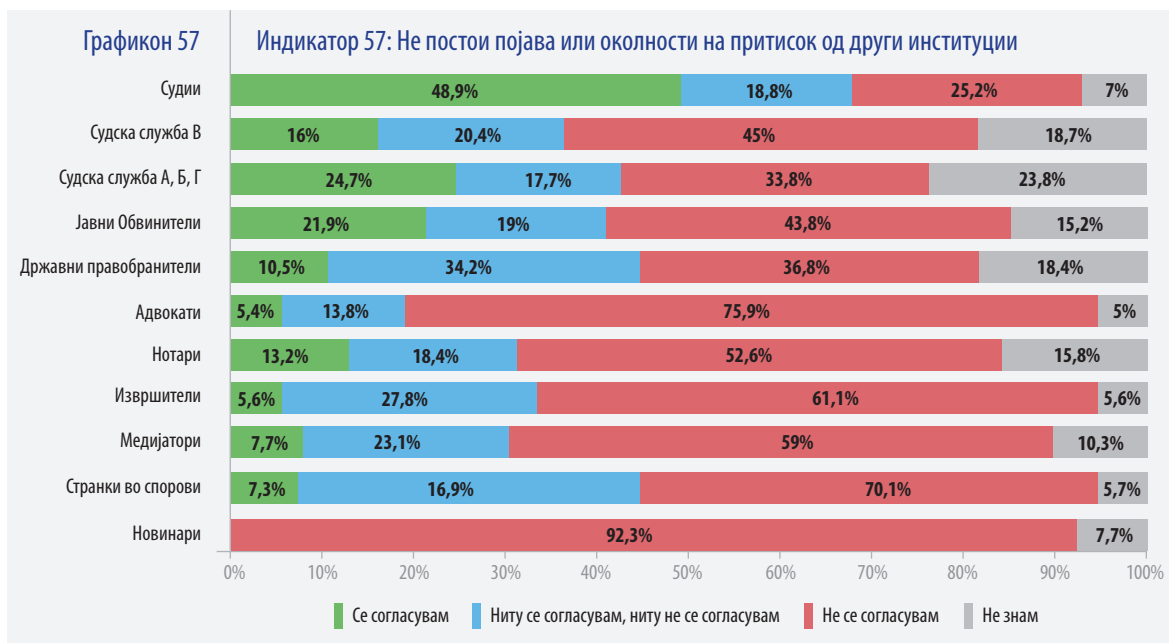

За тоа дали критериумите за оцена на работата на судиите влијаат на нивната обврска да судат според постоечките прописи, најголем дел од испитаниците судии (67%) се изјасниле дека истите немаат влијание. Сепак, кај помал дел од нив (18%), критериумите за оценување влијаат на начинот на кој судат, а 14% се неутрални.

Кај останатите испитаници, постои поделеност во врска со ова прашање. Така, 35% од адвокатите, 25% од јавните обвинители и 13% од државните правобранители сметаат дека критериумите за оценување на судиите влијаат на нивната обврска да судат согласно постоечките прописи. Сепак, една третина од овие испитаници се согласуваат дека критериумите за оценување немаат влијание врз тоа како судиите судат.

СПОРЕД МНОЗИНСТВОТО ИСПИТАНИЦИ СУДИИ КРИТЕРИУМИТЕ ЗА ОЦЕНА НА НИВНАТА РАБОТАТА НЕ ВЛИЈААТ НА НИВНАТА ОБВРСКА ДА СУДАТ СПОРЕД ПОСТОЕЧКИТЕ ПРОПИСИ. МИСЛЕЊАТА КАЈ ОСТАНАТИТЕ ИСПИТАНИЦИ СЕ ПОДЕЛЕНИ ВО ОДНОС НА ОВА ПРАШАЊЕ.

Г) ПОД-ОБЛАСТ: НАДВОРЕШНИ И ВНАТРЕШНИ ВЛИЈАНИЈА ВО СУДСТВОТО

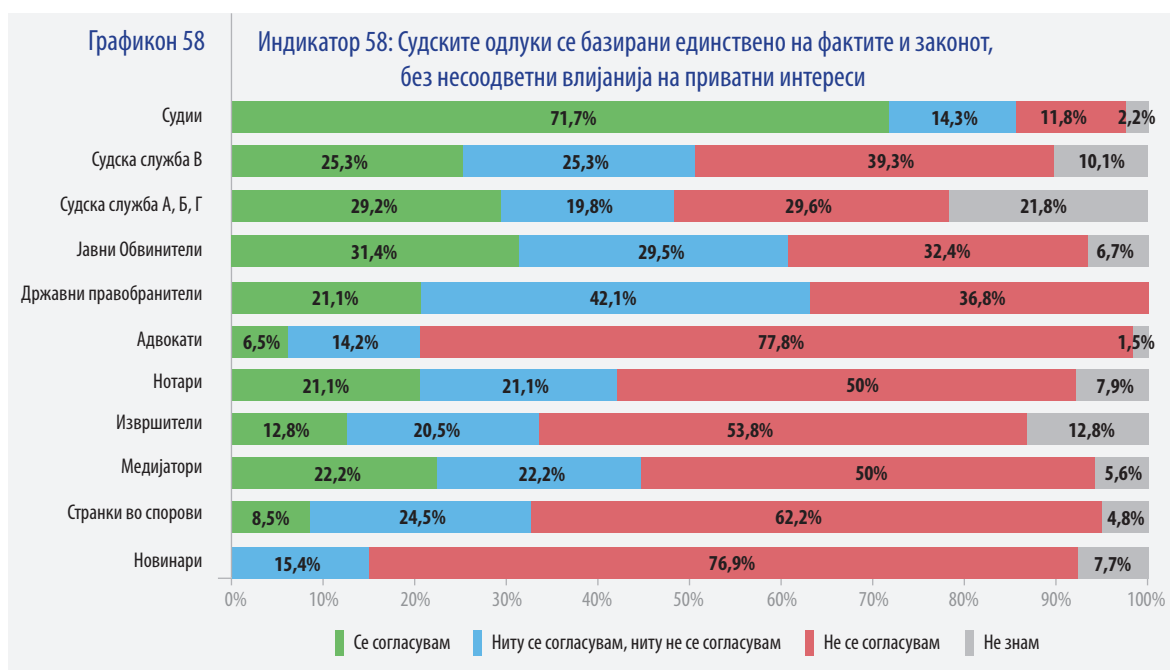
За тоа дали постојат **влијанија и притисоци во судството од страна на други институции**, сите испитаници со исклучок на судиите сметаат дека такви надворешни влијанија и притисоци се присутни во судството.

Така, дури 92% од испитаниците од медиумите, 76% од адвокатите и 70% од странките кои учествувале во спорови истакнале дека во судството постојат појави и околности на притисок од други институции.

Најголем дел (44% - 60%) и од останатите претставници (медијатори, извршители, нотари, стручни службеници и државни правобранители) се согласуваат дека постојат надворешни влијанија и притисоци во судството од други институции.

Единствено испитаниците од редот на судиите во најголем процент (49%) сметаат дека не постојат појави и околности на мешање во судството од други институции, а 25% од нив не се согласуваат со ова.

СИТЕ КАТЕГОРИИ ИСПИТАНИЦИ СО ИСКЛУЧОК НА СУДИИТЕ ВО НАЈГОЛЕМ ДЕЛ СМЕААТ ДЕКА ВО СУДСТВОТО ПОСТОЈАТ ПОЈАВИ ИЛИ ОКОЛНОСТИ ЗА ПРИТИСОК И ВЛИЈАНИЕ ОД ДРУГИ ИНСТИТУЦИИ.

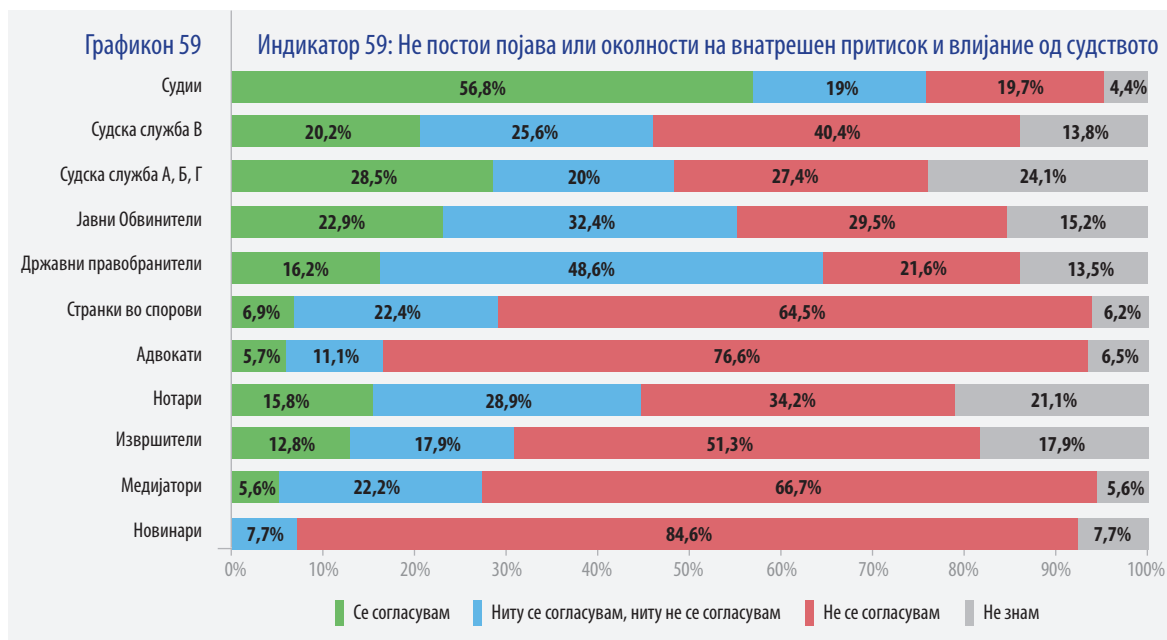

За тоа дали постојат **влијанија од приватни интереси** при одлучувањето на судиите, сите испитаници со исклучок на судиите сметаат дека такви надворешни влијанија и притисоци се присутни во судството. Така, висок процент односно 78% од адвокатите, 77% од новинарите, и 62% од странките во спорови, сметаат дека судските одлуки не се базирани исклучиво на фактите и законот, туку при одлучувањето постојат и приватни интереси.

Не е мал процентот ни кај останатите категории испитаници (извршители, медијатори и нотари), каде повеќе од половината (50-53%) сметаат дека судските одлуки не се засновани исклучиво на закон, туку постојат приватни интереси и влијанија при нивното донесување од страна на судиите.

Додека кај јавните обвинители и судската служба постои голема поделеност во однос на ова прашање, висок процент (72%) од судиите испитаници сметаат дека судските одлуки се носат исклучиво врз основа на факти и закони, без недозволен влијанија од приватни интереси.

СИТЕ КАТЕГОРИИ ИСПИТАНИЦИ СО ИСКЛУЧОК НА СУДИИТЕ, ВО НАЈГОЛЕМ ДЕЛ СМЕААТ ДЕКА ВО СУДСТВОТО ПОСТОЈАТ ПРИВАТНИ ИНТЕРЕСИ И ВЛИЈАНИЈА ПРИ ДОНЕСУВАЊЕТО НА ОДЛУКИТЕ.

На исказот дека не постојат појави или околности на **внатрешни притисоци во судството**, судиите во голем дел од 57% сметаат дека е тоа така. Сепак, 39% од судиите ниту се согласуваат ниту не, или воопшто не се согласуваат со ова, како и значителен процент од стручни соработници (66% од кои 40% не се согласуваат).

Во однос на останатите категории испитаници, висок процент од новинарите (85%), адвокатите (77%), медијаторите (67%) и странките во спорови (65%) сметаат дека постојат појави на внатрешни влијанија и притисоци во судството. Значаен е процентот и кај останатите испитаници од редот на извршителите, нотарите, јавното обвинителство и државните правобранители кои не се согласуваат со ставот дека не постојат внатрешни влијанија и притисоци во судството или пак се поделени во однос на ова прашање.

ИСПИТАНИЦИТЕ ОД РЕДОТ НА НОВИНАРИТЕ, АДВОКАТИТЕ, МЕДИЈАТОРИТЕ И СТРАНКИТЕ ВО СПОРОВИ ВО НАЈГОЛЕМ ДЕЛ СМЕААТ ДЕКА ПОСТОЈАТ ВНАТРЕШНИ ПРИСТИСОЦИ И ВЛИЈАНИЈА ВО СУДСТВОТО, ДОДЕКА МНОЗИНСТВОТО ИСПИТАНИЦИ СУДИИ СМЕААТ ДЕКА ТАКВИ ВНАТРЕШНИ ВЛИЈАНИЈА И ПРИСТИСОЦИ НЕ ПОСТОЈАТ.

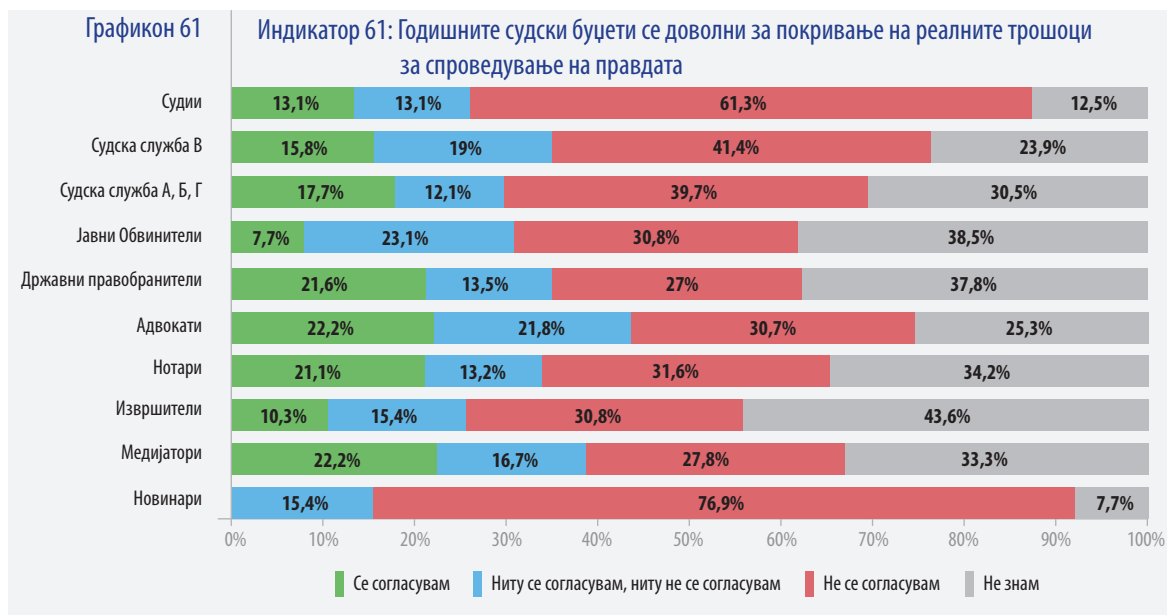
За тоа дали предвидените основи за одговорност на членовите на Судскиот совет гарантираат дополнителна заштита на независноста на судството, постои голема поделеност кај испитаниците од сите категории. Висок процент од испитанците од медиумите (69%) и адвокатите (61%), како и 50% од медијаторите не се согласуваат дека нововведените основи за одговорност на членовите на СС придонесуваат за дополнителна заштита на независноста на судството.

За разлика од нив, 43% од судиите се согласуваат со ова прашање, а скоро половина од испитаниците не се согласуваат (28%) или се неутрални (20%) по однос на ова.

Кај останатите категории постои поделеност во мислењата за тоа дали предвидените основи за одговорност на членовите на СС гарантираат дополнителна заштита на независноста на судството.

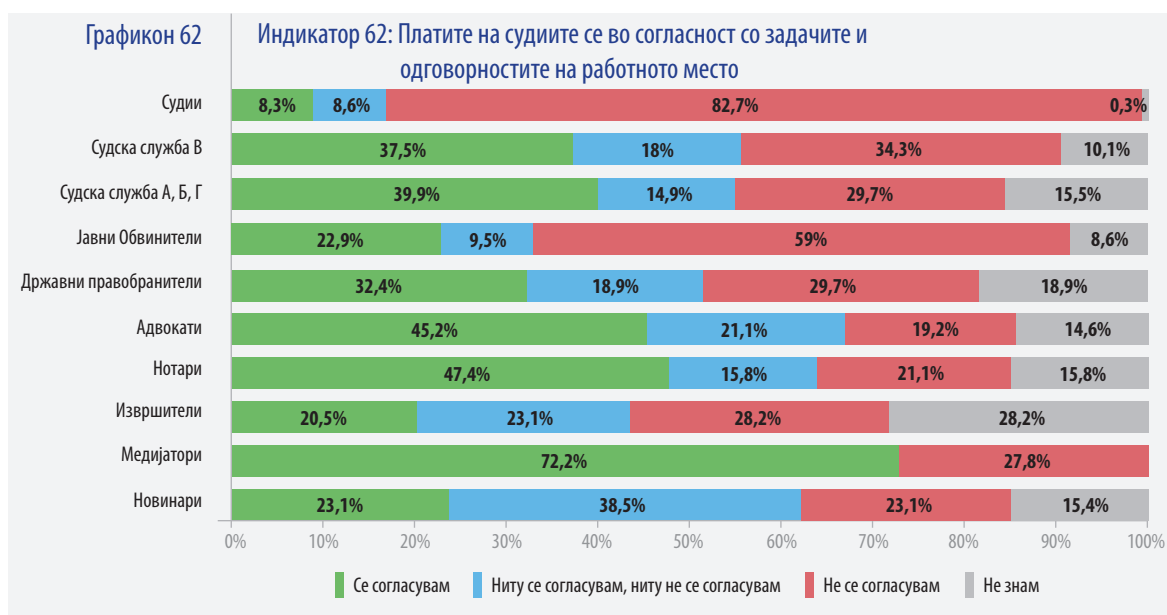
ПОСТОИ ПОДЕЛЕНОСТ ВО МИСЛЕЊАТА КАЈ СИТЕ КАТЕГОРИИ ИСПИТАНИЦИ ЗА ТОА ДАЛИ ПРЕДВИДЕНИТЕ ОСНОВИ ЗА ОДГОВОРНОСТ НА ЧЛЕНОВИТЕ НА СУДСКИОТ СОВЕТ ГАРАНТИРААТ ДОПОЛНИТЕЛНА ЗАШТИТА НА НЕЗАВИСНОСТА НА СУДСТВОТО. АДВОКАТИТЕ, НОВИНАРИТЕ И МЕДИЈАТОРИТЕ ВО НАЈГОЛЕМ ДЕЛ НЕ СЕ СОГЛАСУВААТ.

Д) ПОД-ОБЛАСТ: ФИНАНСИСКИ РЕСУРСИ И СУДСКИ НАДОМЕСТ

Интересно е што во поглед на прашањето за тоа дали годишниот судски буџет е доволен за функционирање на правдата, најголем дел од испитаниците се согласни дека тоа не е така. Така, голем процент од судиите (61%), и судските службеници (41%) не се согласуваат дека годишниот судски буџет е доволен за покривање на реалните трошоци. Ова мислење во голем процент го споделуваат испитаниците од редот на медиумите (77%), а и кај останатите категории една третина од испитаниците се согласни со овој став.

НАЈГОЛЕМ ДЕЛ ОД СИТЕ КАТЕГОРИИ ИСПИТАНИЦИ, А НАЈМНОГУ ИСПИТАНИЦИТЕ НОВИНАРИ, СМЕААТ ДЕКА ГОДИШНИОТ СУДСКИ БУЏЕТ НЕ Е ДОВОЛЕН ЗА ПОКРИВАЊЕ НА РЕАЛНИТЕ ТРОШОЦИ ЗА СПРОВЕДУВАЊЕ НА ПРАВДАТА.

Висок процент на 82% од судиите и 60% од јавните обвинители не се согласуваат дека **платите на судиите** се во согласност со задачите и одговорностите на работното место.

Наспроти овие мислења, голем процент од медијаторите (72%), нотарите (47%) и адвокатите (45%), сметаат дека платите на судиите се во согласност со обврските од работното место.

Постои поделеност кај останатите категории испитаници за ова прашање, сообено кај судската служба, медиумите, извршителите и државните правобранители.

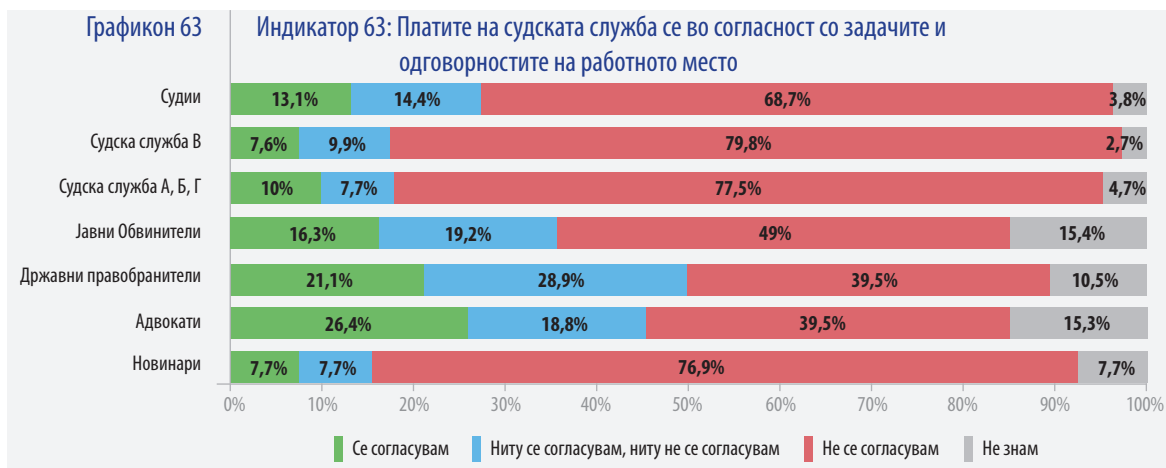
Половина од интервјуираните преставници на академската заедница сметаат дека платите на судиите се во согласност со задачите и одговорностите на работното место и позицијата. Тие наведуваат дека во неколку наврати платите на судиите се подобриле. Сепак, помал дел сметаат дека платите се ниски и дека повисоките плати значат независност, морал, мотивација и помала корупција. Според нив, достоината плата е важна компонента на независноста на судството, но не и единствена. Постои мислење дека е потребно да се обрне внимание на градирање на платите според оптовареноста и нормата бидејќи делува дека постои одредена неправедност во изедначувањето на платите.

Според најголемиот дел од интервјуираните претставници на здруженијата на граѓани, платите на судиите се доволни и соодветни на одговорностите на работното место и позицијата, иако според нив може да има зголемување на платите доколку стандардот на нашата држава се подобри. Сепак, некои сметаат дека платите на судиите не се доволни и потребно е зголемување согласно последниот извештај на Европската комисија за ефикасност на судството (CEPEJ) каде е забележано дека македонските судии и јавни обвинители земаат најниски плати споредено со другите земји од Западен Балкан. Според претставници од експертските организации, потребно е да се исплаќаат и додатоци на плати, земајќи ги предвид сложеноста на предметите и чувствителноста на случаите по кои постапуваат судиите.

Интервјуираните претставници од АСЈО, пак, сметаат дека платите на судиите се во согласност со задачите и одговорностите на работното место и позицијата.

Интервјуираните претставници од СС сметаат дека генерално платите на судиите се мали и дека Судскиот совет се залага да има подобрување во тој дел. Според нив, неопходно е да се зајакне општествениот и материјалниот статус на судиите за да биде споредлив со соседните држави. За таа цел во дел од подзаконските акти кои биле донесени претходниот период се предвидува ефикасно време за работа на судијата кое ќе се мери преку одредени алатки. Тие истакнаа дека, споредено со правата на претставниците на извршната и законодавната власт, висината на платите на судиите е на пониско ниво.

НАЈГОЛЕМ ДЕЛ ОД ИСПИТАНИЦИТЕ СУДИИ И ЈАВНИ ОБВИНИТЕЛИ СМЕААТ ДЕКА ПЛАТАТА НА СУДИИТЕ НЕ Е ВО СОГЛАСНОСТ СО ЗАДАЧИТЕ И ОДГОВОРНОСТИТЕ НА РАБОТНОТО МЕСТО. ОСТАНАТИТЕ КАТЕГОРИИ ИСПИТАНИЦИ ИМААТ ПОДЕЛЕНИ МИСЛЕЊА ВО ОДНОС НА ОВА ПРАШАЊЕ.

За разлика од претходното прашање кое се однесуваше на висината на платите на судиите, на прашањето за тоа дали **платите на судските службеници** се во согласност со задачите и одговорностите на работното место, постои повоедначен став кај сите категории испитаници.

Имено, висок процент од судските службеници (до 80%), медиумите (77%) и судиите (69%), сметаат дека платите на судската служба не се во согласност со задачите и одговорностите на работното место.

Помал, но значаен процент од останатите испитаници се согласуваат со ова, па така, 49% од јавните обвинители, и 40% од адвокатите и државните правобранители сметата дека платите на судските службеници не се соодветни на извршувањето на работните задачи и обврски.

ИСПИТАНИЦИТЕ ОД СИТЕ КАТЕГОРИИ ВО НАЈГОЛЕМ ДЕЛ СМЕААТ ДЕКА ПЛАТИТЕ НА СУДСКИТЕ СЛУЖБЕНИЦИ НЕ СЕ СООДВЕТНИ НА ИЗВРШУВАЊЕТО НА РАБОТНИТЕ ЗАДАЧИ И ОБВРСКИ.

Г) ПОД-ОБЛАСТ: СУДСКА НЕПРИСТРАСНОСТ

Голем дел од испитаниците судии (70%) се согласуваат со тоа дека нивните лични убедувања и субјективни ставови не се рефлектираат во нивната работа. Наспроти нивните мислења, 68% од адвокатите не се согласуваат со ова, а значаен е и процентот на испитаници од медиумите (54%), странките во спорови (46%) и извршителите (44%) кои сметаат исто.

Постои поделеност кај останатите категории испитаници за тоа дека личните убедувања и субјективните ставови на судиите не се рефлектираат во нивната работа, особено кај судската служба, јавното обвинителство и државните правобранители, но и останатите групи испитаници.

ГОЛЕМ ДЕЛ ОД ИСПИТАНИЦИТЕ СУДИИ СЕ СОГЛАСУВААТ СО ТОА ДЕКА НИВНИТЕ ЛИЧНИ УБЕДУВАЊА И СУБЈЕКТИВНИ СТАВОВИ НЕ СЕ РЕФЛЕКТИРААТ ВО НИВНАТА РАБОТА, А НАЈГОЛЕМ ДЕЛ ОД АДВОКАТИТЕ НЕ СЕ СОГЛАСУВААТ СО ТОА.

Постои голема воедначеност во ставовите кај скоро сите категории испитаници дека **судиите се изземаат** од случаите каде постојат околности за конфликт на интерес и пристрасност.

Сепак, адвокатите, медиумите и странките во спорови се поделени во однос на ова прашање, и превладува мислењето дека судиите не секогаш се изземаат од случаите кога се во прашање конфликтот на интереси и пристрасноста.

КАЈ СИТЕ КАТЕГОРИИ ИСПИТАНИЦИ ВО НАЈГОЛЕМ ДЕЛ ПОСТОИ МИСЛЕЊЕ ДЕКА СУДИИТЕ СЕ ИЗЗЕМААТ ОД СЛУЧАИТЕ КАДЕ ПОСТОЈАТ ОКОЛНОСТИ ЗА КОНФЛИКТ НА ИНТЕРЕС И ПРИСТРАСНОСТ.

4.1 КОРЕЛАЦИИ: НЕЗАВИСНОСТ И НЕПРИСТРАСНОСТ

Европската комисија констатира дека судските институции спроведуваат нови правила за назначување, унапредување, дисциплина и разрешување на судии, со што државата ги воспоставила механизмите за обезбедување независност и одговорност на судството. Сепак, испитаниците во рамки на истражувањето за областа независност и непристрасност на судството дале средна оценка 2.28, што како и кај мерењето на перцепциите спроведено во 2018 претставува најниско оценета област од сите пет области опфатени со Матрицата.

Избор и разрешување

Направени се подобрувања на законската и подзаконската регулатива во однос на транспарентноста, процедурата и квалификациите на кандидатите при изборот на судии. Релевантните меѓународни извештаи го потврдуваат напредокот во воспоставување на механизми за објективен и независен избор на судиите, иако домашните извештаи сепак посочуваат на недоволен број кандидати од Академијата за судии и јавни обвинители за да се пополнат упразнетите места во судовите.

Изборот и разрешувањето на судиите, пак, според најголем дел од испитаниците од сите категории од мерењето, се предмет на притисоци и влијанија однадвор, и се резултат на недоволна транспарентност. Поголем дел од испитаниците новинари, и значаен дел од судиите сметаат дека одлуките за избор и разрешување на судиите не се добро образложени. За разлика од изборот, на процесот на разрешување на судии се гледа малку попозитивно од страна на испитаниците, што може да е резултат на т.н. План за прочистување во судството кој започна да се спроведува од страна на Судскиот совет во текот на истражувањето. Единствено испитаниците членови на Судскиот совет истакнале дека изборот и разрешувањето на судиите се одвива според објективни и транспарентни критериуми, согласно законот.

Испитаниците новинари во најголем дел не се согласуваат дека Судскиот совет е независен и транспарентен при донесување на своите одлуки. Поголем дел од судиите исто така се согласиле со овој став.

Дисциплински постапки

Судиите испитаници се поделени по однос на прашањето за објективноста и транспарентноста во водењето на дисциплинските постапки, но најголем дел сметаат дека дисциплинските постапки не се спроведуваат на објективен и транспарентен начин.

Извештајот на ГРЕКО¹⁷ ги поздравува напорите кои се направени во насока на разјаснување на дисциплинските прекршоци што важат за судиите во рамките на двата вида на дисциплински постапки (за дисциплинирање и за разрешување на судија), но истакнува загриженост особено за отсуството на пропорционалност кај Судскиот совет во дисциплинските постапки против судии, како и за политичките притисоци кои се вршат со цел разрешување на одредени судии.

17 <https://rm.coe.int/fourth-evaluation-round-corruption-prevention-in-respect-of-members-of/16809fc80e>

Во врска со една од стратешките насоки за подигнување на нивото на одговорност на судиите, и последните законски измени¹⁸, за прв пат Етичкиот кодекс на судиите и судиите – поротници е донесен во 2020 година од страна на Врховниот суд на РСМ на општата седница на предлог од Здружението на судии. Релевантните извештаи укажуваат дека е неопходно да се смени Законот за судовите, во поглед на прекршувањата на Кодексот за однесување на судиите и судиите поротници, за истиот да претставува и основа за дисциплинска одговорност на судиите. Дополнително, се укажува на потребата од објавување на одлуките за дисциплинските постапки и преземените мерки против судии со цел нивно превентивно делување за идни можни недозволени однесувања.

Понатаму, во Законот за Судскиот совет за прв пат се предвидуваат одредби за индивидуална одговорност на членовите на Советот во вршењето на нивната функција. Постои поделеност во мислењата кај сите категории испитаници за тоа дали предвидените основи за одговорност на членовите на Судскиот совет гарантираат дополнителна заштита на независноста на судството. Адвокатите, новинарите и медијаторите во најголем дел не се согласуваат со ова.

Оценување и унапредување

Со новите законски измени, се измени концептот на оценување на судии и се предвиде редовното оценување на судии да се врши еднаш на четири години, додека вонредното оценување само во случај на избор во друг суд, во повисок суд, за претседател на суд или за член на Советот. Соодносот на квалитативните во однос на квантитативните критериуми при формирање на конечната оценка на судијата е променет, и истиот е 60% спрема 40% во корист на квалитетот во работата. Судскиот совет подготвил и неколку важни подзаконски акти (методологии) за успешно спроведување на оценувањето, и утврдување на сложеноста на предметите, согласно новите законски измени.

Со измените и дополнувањата на Законот за судовите се интервенираше во критериумите за унапредување на судиите со цел зајакнување на квалитетот и системот на заслуги.

Резултатите од мерењето покажуваат дека половина од испитаниците судии не се согласуваат со тоа дека судиите се унапредуваат преку систем заснован на објективни критериуми.

Според мнозинството испитаници судии критериумите за оценка на работата на судиите не влијаат на нивната обврска да судат според постоечките прописи.

Надворешни и внатрешни влијанија во судството

Сите категории испитаници, со исклучок на судиите, во голем дел сметаат дека во судството постојат појави или околности на притисок и влијание од други институции. Така, дури 92% од испитаниците од медиумите, 76% од адвокатите и 70% од странките кои учествувале во спорови истакнале дека во судството постојат појави и околности на притисок од други институции, додека испитаниците од редот на судиите во најголем процент (49%) сметаат дека не постојат појави и околности на мешање во судството од други институции.

Испитаниците од редот на новинарите, адвокатите, медијаторите и странките во спорови во најголем дел сметаат дека постојат внатрешни притисоци и влијание во судството, додека мнозинството испитаници судии сметаат дека такви внатрешни влијанија и притисоци во судството не постојат.

18 Закон за судовите, Службен весник на РСМ Бр.96/2019

Со новите законски измени, Министерот за правда (и претседателот на Врховниот суд), учествуваат во работата на Судскиот совет без право на глас. Според ГРЕКО¹⁹, ова не претставува суштинска измена во насока на зголемување на независноста на судството. Министерството за правда, согласно најновите законски измени, е овластено да врши редовен годишен надзор над примената на одредбите од Судскиот деловник и функционирањето на АКМИСОТ во судовите.

Европската комисија во извештајот за напредокот на РСМ од 2020²⁰ година истакнува дека целосното спроведување на начелата на независност и транспарентност треба да продолжи, особено за да се запрат сите критики за судскиот систем што подлегнува на извршната власт, а именувањата на судиите целосно да бидат засновани на заслуги и компетенции. За ЕК е особено важно да се обезбеди дека судството е заштитено од кој било ризик или перцепција на политичко мешање. Во извештајот се потенцира дека Судскиот совет има активна улога со засилување на своите напори за заштита на независноста на судиите и зајакнување на отпорноста на секторот против потенцијален надворешен или внатрешен притисок. Според ЕК, Советот покажал зголемен проактивен став во извршувањето на својот мандат како чувар на независноста и на непристрасноста на судиите, иако повеќето испитаници од истражувањето преку Матрицата во најголем дел не се согласуваат дека Судскиот совет е независен и транспарентен при донесување на своите одлуки.

Финансиски ресурси и судски надомест

Законската обврска за судскиот буџет и понатаму не се почитува и е далеку од европскиот просек. Судиите во најголем број сметаат дека годишниот судски буџет не е доволен за покривање на редовните трошења во судството. Испитаниците сметаат дека е императив да се почитува законски определениот годишен буџет за судството, и дека судиите треба да се изборат за поголема финансиска самостојност. Иако стратешките документи и определби се во насока на зголемување на финансирањето на судската власт, сепак, во реалноста, доделените средства се далеку од законскиот процент и често се предмет на намалувања (ребаланс). Над 70% од средствата наменети за судовите се користат за покривање само на платите, додека капиталните расходи се околу 7%. Учеството на капиталните расходи со инвестиции во компјутерска и софтверска модернизација во судскиот буџет не е на потребното ниво. Според СЕПЕЈ, во 2018 година, само четири земји не делегираат никакви услуги на приватниот сектор, меѓу кои и Северна Македонија.

Според најголем дел од сите категории испитаници, а особено испитаниците новинари, годишниот судски буџет не е доволен за покривање на реалните трошоци за спроведување на правдата.

Најголем дел од испитаниците судии и јавни обвинители сметаат дека платата на судиите не е во согласност со задачите и одговорностите на работното место, додека испитаниците од сите категории се согласуваат дека платите на судските службеници не се соодветни на извршувањето на работните задачи и обврски.

19 <https://rm.coe.int/fourth-evaluation-round-corruption-prevention-in-respect-of-members-of/16809fc80e>

20 https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/north_macedonia_report_2020.pdf

Судска непристрасност

Најголем дел од испитаниците адвокати не се согласуваат со тоа дека личните убедувања и субјективни ставови на судиите не се рефлектираат во нивната работа. Мерењето покажува дека испитаниците во најголем дел се согласни дека судиите се изземаат од случаите каде постојат околности за конфликт на интерес и пристрасност.

Формирањето на новиот Совет за судска етика, основан согласно законските измени и новиот Етички кодекс за судии и судии поротници, треба да претставува советодавно тело за судиите да ги решаваат тековните етички дилеми и прашања во однос на изршувањето на нивната професија.

Сепак, досега е констатирано само едно барање за мислење од ова тело²¹, а Советот сè уште не покажал поголема проактивност за афирмирање и промоција на својата улога и на Етичкиот кодекс.

21 <http://www.mja.org.mk/Default.aspx?news=c39b2973-ccc6-4110-9235-a88091525b42&ln=3&type=17ad81e0-4f67-4746-8b0a-575d73e699b6>

ОБЛАСТ

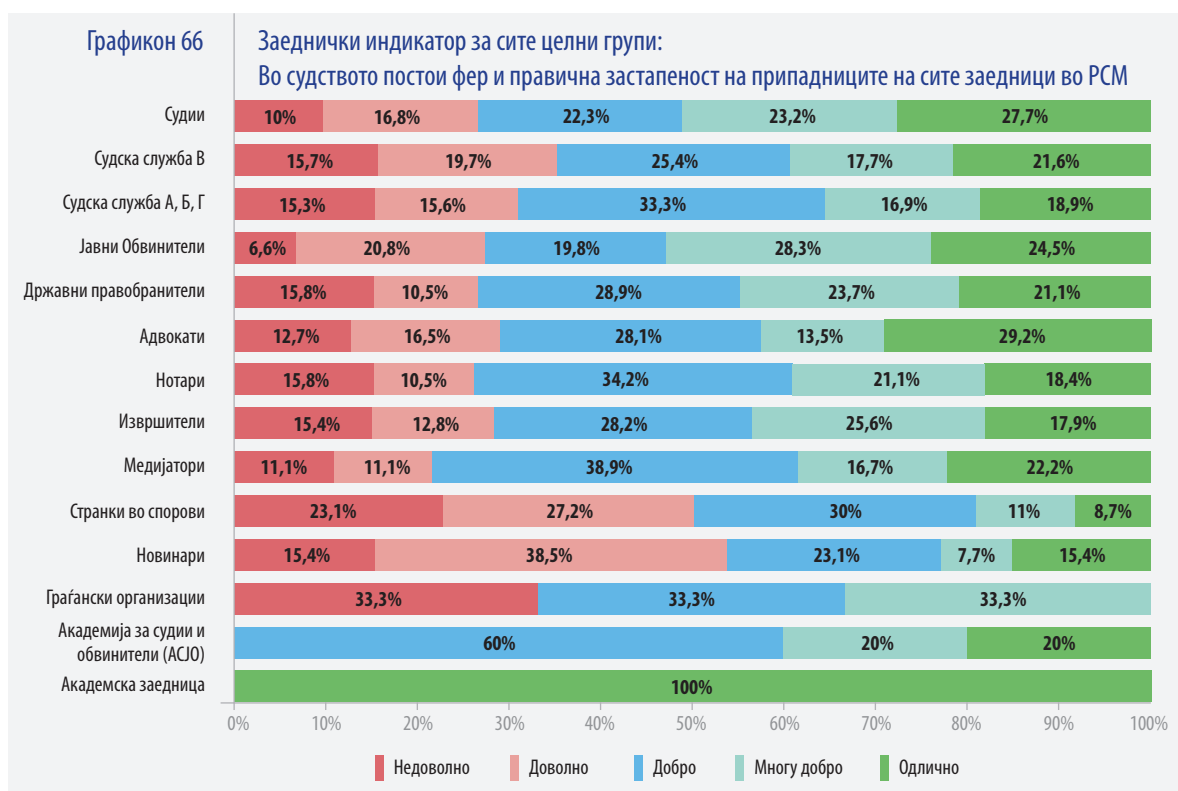
V

**ПРОФЕСИОНАЛЕН
РАЗВОЈ И ПРАВИЧНА
ЗАСТАПЕНОСТ**

АНАЛИЗА НА ПЕРЦЕПЦИИТЕ ОД МЕРЕЊЕТО: ПРОФЕСИОНАЛЕН РАЗВОЈ И СООДВЕТНА ЗАСТАПЕНОСТ

Во оваа област од истражувањето посветена на 'Професионалниот развој на судиите и правичната и соодветна застапеност во судството', испитаниците беа прашани за: аспекти од судството кои се поврзани со Академијата за судии и јавни обвинители, како генератор на нови судии и континуирана едукација на постојните, адекватноста на обуките кои се нудат на судиите во врска со потребите при нивната тековна работа, етничката, старосната, и половата застапеност и еднаквост во судството.

Испитаниците од сите целни групи, како и кај останатите области, даваа одговор на едно заедничко прашање:

ЦЕЛНА ГРУПА	Средна оценка - 2021 ²²
Судии	3.4 ↓
Судска служба А, Б и Г	3.1 ↑
Судска служба В	3.1 ↔
Јавно Обвинителство	3.4 ↑
Адвокати	3.3 ↓
Нотари	2.5 ↓
Извршители	2.7 ↑
Медијатори	2.4 ↓
Државни правобранители	3.3 ↑
Странки во спорови	3.2 ↑
Новинари	3.2 ↑
Академија за судии и јавни обвинители	2.7 ↓
Академска заедница	3.6 ↓
Здруженија на граѓани	5.0 ↑
Вкупно	3.08²³

Испитаниците ја вреднувале областа 'Професионален развој и соодветна застапеност' со оценката 'Добро' (3,08). Оваа област е многу важна бидејќи ги обединува степенот на професионален развој кој е важен предуслов за професијата, но и активното учество на заедниците во судството. Највисоки оценки ('Одлично' 5) оваа област е оценета од испитаниците од редот на адвокатите и судиите, а најниско ('Недоволно' 1) од испитаниците странки во споровите.

По однос на ова заедничко прашање за сите целни групи, спроведени беа и интервјуа со претставници на граѓанското општество, односно граѓанските организации, АСЈО, Судскиот совет на РСМ и академската заедница.

На ова прашање тројца испитаници од граѓанските организации одговориле со 1-недоволно, а по тројца дале оцена 3-добро односно 4-многу добро. Ниту еден не дал оцена 2-доволно и 5-одлично. Од добиените одговори од испитаниците од граѓанските организации се воочува поделеност на ставовите кои се движат од недоволно до многу добро, поради што средната оцена од добиените одговори изнесува 2.66 и е најниска во однос на другите испитаници со кои се спроведуваа интервјуата.

Од претставниците на академската заедница, шестмина од испитаниците одговориле со 3-добро, по двајца одговориле со 4-многу добро и 5-одлично. Ниту еден испитаник не одговорил со 1-недоволно и 2-доволно. Средна оцена од добиените одговори изнесува 3.6. Од добиените оценки може да се воочи дека ниту еден од испитаниците од академската заедница не одговорил дека има недоволна, фер и правична застапеност на припадниците на сите заедници. Најголем дел (60%) од испитаниците сметаат дека застапеноста на сите заедници во судовите е добра, а по 20% сметаат дека е многу добра односно одлична. Средната оцена од испитаниците од академската заедница е најблиску до вкупната средна оцена на целата оваа област.

15 Символот ↑ укажува на подобрување на оценката од првото мерење во 2019, ↔ означува иста оцена во двете мерења и ↓ укажува на намалување на оценката.

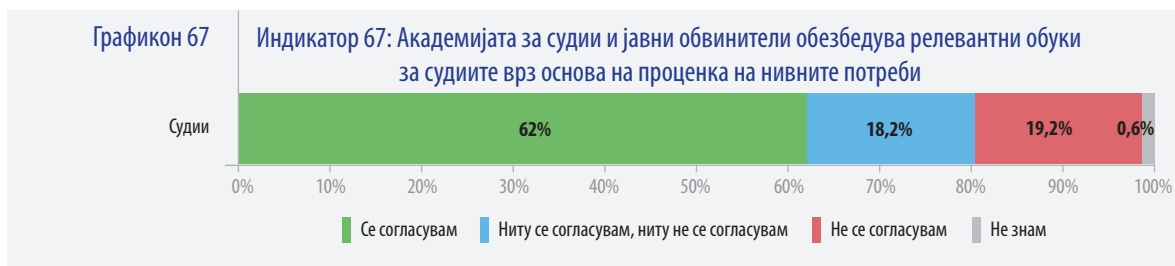
16 Во областа 'ПРОФЕСИОНАЛЕН РАЗВОЈ И СООДВЕТНА ЗАСТАПЕНОСТ' збирот на сите оценки дадени од страна на испитаниците е 7.820 додека бројот на испитаници кои дале одговор на прашањата од таа област изнесува 2.540. Оттука, средната оцена претставува аритметичка средина на овие две вредности и истата изнесува 3.08.

Испитаниците од АСЈО и Судскиот совет на РСМ на ова прашање одговориле со 5-одлично.

Претставниците од Судскиот совет на РСМ и од АСЈО сметаат дека постои одлична застапеност на припадниците на сите заедници во судовите и истите на ова прашање одговориле со 5-одлично.

ИАКО СЕ ЗАБЕЛЕЖУВА ПОДЕЛЕНОСТ ВО МИСЛЕЊАТА КАЈ СИТЕ КАТЕГОРИИ ИСПИТАНИЦИ, СЕПАК, ПРЕО-
ВЛАДУВА МИСЛЕЊЕТО ДЕКА ПОСТОИ ФЕР И ПРАВИЧНА ЗАСТАПЕНОСТ НА СИТЕ ЕТНИЧКИ ЗАЕДНИЦИ ВО
СУДСВОТО.

А) ПОД-ОБЛАСТ: КОНТИНУИРАНА ПРАВНА ЕДУКАЦИЈА

Во врска со континуираната правна едукација на судиите, испитаниците од редот на судиите дадоа свои мислења за тоа, дали **Академијата за судии и јавни обвинители обезбедува релевантни обуки врз основа на проценка на нивните потреби**. Најголем број од испитаниците судии (62%) се согласуваат, а приближни се процентите на судиите што се неутрални (ниту се согласуваат ниту не се согласуваат, 18,2%) и судиите што не се согласуваат (19,2%).

Кај овој индикатор, преку инструментот длабинско интервју, дополнително прашани за мислење беа и претставници на академската заедница, Академијата за судии и јавни обвинители, Судскиот совет на РСМ и граѓанските организации со релевантно искуство и познавање на состојбите во правосудството.

Според претставниците на академската заедница, преовладува ставот дека АСЈО обезбедува соодветни и релевантни обуки за судиите врз основа на проценка на нивните потреби. Дел од испитаниците сметаат дека е потребно унапредување на работата на АСЈО како и дополнителни обуки, при што да се организираат обуки за сензитивизација на судиите на тема демократија и поделба на власт, како и за позицијата на судството во политичкиот систем, поголем број обуки за односи со јавноста односно изнаоѓање на начини за видливост на правдата. Само еден испитаник смета дека АСЈО не обезбедува соодветни и релевантни обуки за судиите врз основа на проценка на нивните потреби.

Испитаниците од граѓанските организации, сметаат дека АСЈО обезбедува соодветни и релевантни обуки за судиите, врз основа на проценка на нивните потреби, дека обуките се планираат врз основа на спроведени евалуации од претходни обуки, препораки од релевантни правосудни институции, како и препораки доставени од граѓанските организации кои работат во областа на правосудството.

Испитаниците од АСЈО одговориле дека се обезбедуваат соодветни и релевантни обуки за судиите врз основа на проценка на нивните потреби.

Во одговорите на испитаниците од ССРСМ се забележува поделеност во ставовите, помеѓу ставот дека во АСЈО се обезбедуваат соодветни и релевантни обуки и ставот дека е нужно зајакнување на капацитетите на АСЈО, а потребно е и самите судии да бидат поактивни во предлозите за темите кои се предмет на обуките.

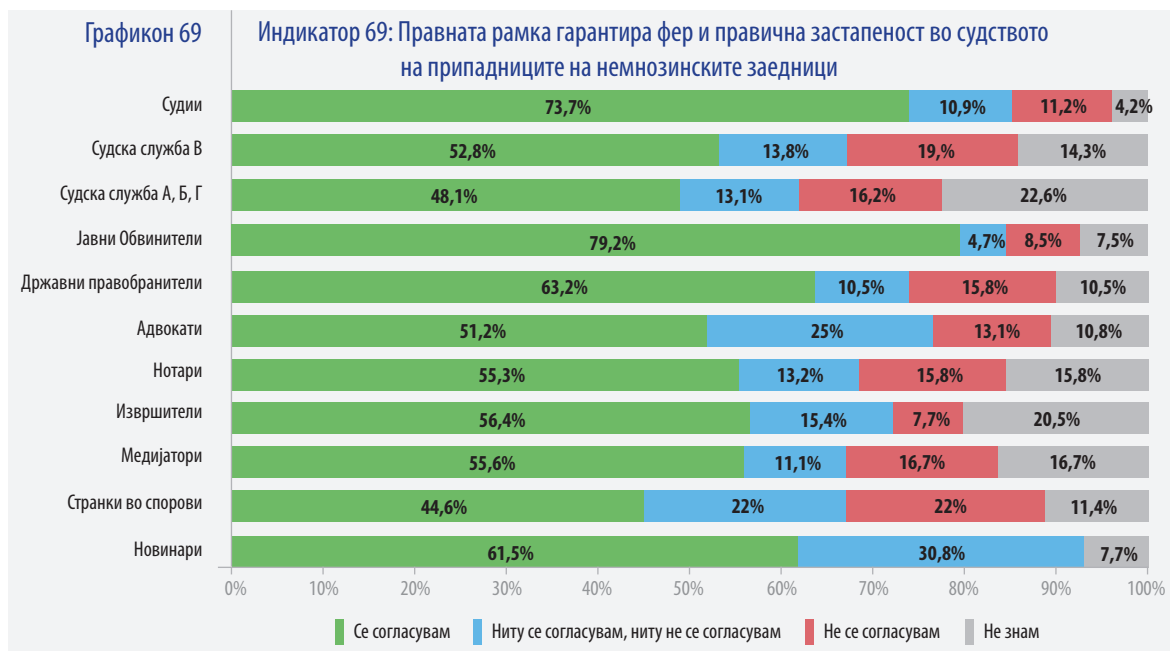
ОБУКИТЕ ЗА ЕДУКАЦИЈА НА СУДИИТЕ СЕ ОЦЕНЕТИ КАКО РЕЛЕВАНТНИ И ВО СОГЛАСНОСТ СО ПОТРЕБИТЕ НА СУДИИТЕ.

Во поглед на тоа, пак, дали сметаат дека обуките ги следат промените во законодавството и судската пракса, 2/3 од испитаниците судии (70%), близу 1/2 од стручните судски службеници (48,5%), најголемиот дел од јавните обвинители (61,3%) и половина од државните правобранители (52,6%) се произнеле дека обуките кои ги организира Академијата за судии и јавни обвинители ги следат тековните промени во законодавството и судската пракса. Процентот на јавни обвинители што не се согласни со ова тврдење (11,3%) коинцидира со процентот на судии што изразиле несогласување (10,3%). Индикативно е што близу 1/4 од јавните обвинители немаат став во однос на овој индикатор (24,5% ниту се согласни, ниту не се согласни). Адвокатите се поделени во однос на ова прашање.

ИСПИТАНИЦИТЕ СМЕААТ ДЕКА ОБУКИТЕ КОИ ГИ ОРГАНИЗИРА АКАДЕМИЈАТА ЗА СУДИИ И ЈАВНИ ОБВИНИТЕЛИ ГИ СЛЕДАТ ТЕКОВНИТЕ ПРОМЕНИ ВО ЗАКОНОДАВСТВОТО И СУДСКАТА ПРАКСА.

Б) ПОД-ОБЛАСТ: ЕТНИЧКА И ПОЛОВА ЕДНАКВОСТ

Кај сите категории испитаници генерално владее мислењето дека **правната рамка обезбедува инклузивност за учество на немнозинските етнички заедници во РСМ**, при што повеќе од 2/3 од судиите (73,7%) и јавните обвинители (79,2%) се согласуваат со ваквата констатација. Над 1/5 од странките во спорите (22%), 1/4 од адвокатите (25%) и повеќе од 1/3 од новинарите (30,8%) немаат став во однос на овој индикатор. Значаен процент од испитаниците од судската служба (22,6%), извршителите (20,5%), медијаторите (16,7%) и нотарите (15,8%) се изјасниле дека не знаат за ова.

Поголемиот дел од претставниците на академската заедница одговориле дека правната рамка гарантира фер и правична застапеност во судството на припадниците на немнозинските заедници. Според едно мислење правната рамка обезбедува правична застапеност, но постоењето на проценти не придонесува за квалитетот и не треба да има било какви задолжителни квоти или критериуми врз таа основа. Акцент треба да се стави врз стручноста, квалитетот и моралниот интегритет, како критериуми за влез во професијата. Во друг одговор наведено е дека нема проблем со правната рамка, туку повеќе со обезбедување на еднакви критериуми при изборот на оваа категорија на судии. Но има и спротивставено мислење дека правната рамка е прилично ограничена и дека во неа постојат значителни празнини во однос на формалното регулирање на правичната застапеност на немнозинските заедници, при што се предлага дополнување на законската регулатива за да нема политички калкулации кои често се случуваат.

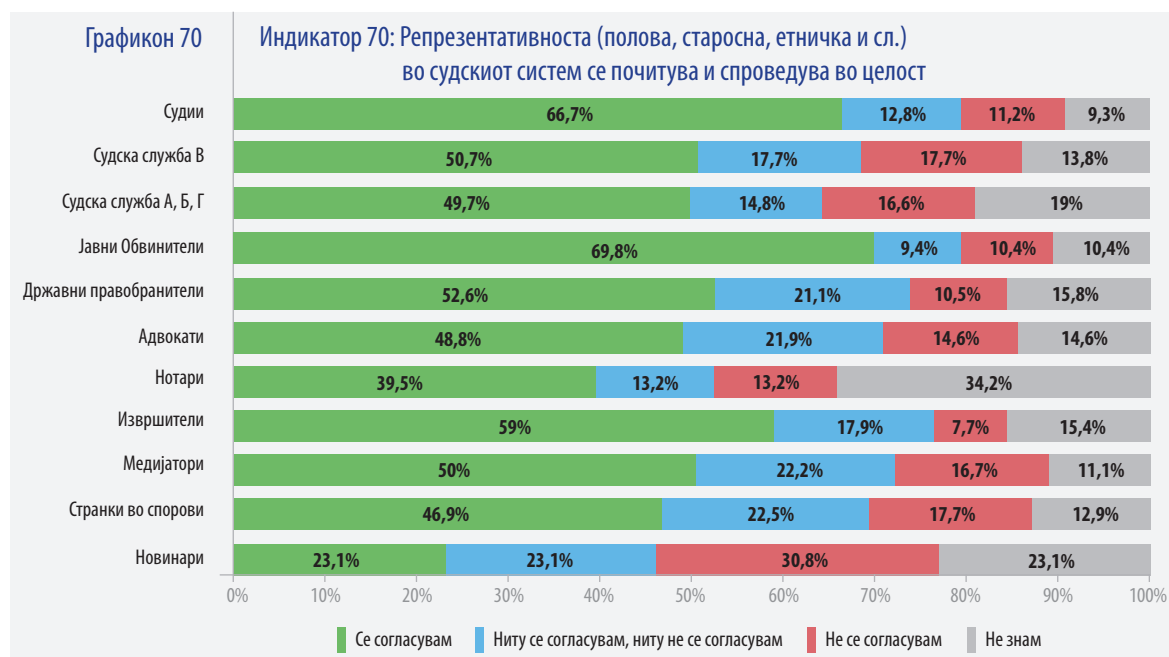
Според поголемиот дел од интервјуираните претставници на **граѓанските организации** правната рамка гарантира фер и правична застапеност во судството на припадниците на немнозинските заедници, но постои недостиг од соодветен кадар од некои немнозински заедници. Според едно мислење правичната застапеност на заедниците е гарантирана уште при влезот во АСЈО, каде што има посебни листи за припадниците на заедниците кои не се мнозинство. Но има и испитаници кои се на мислење дека правната рамка не се почитува и дека е потребно нејзино унапредување.

Наведени се согледувањата дека за определени етнички заедници правната рамка дозволува застапеност повеќе одошто реално има кадри, додека други етнички заедници не се застапени. Етничката застапеност според овие испитаници, генерира селективност при што создава повластици за припадници на една наспроти друга етничка заедница.

Дел од преставниците од АСЈО сметаат дека правната рамка гарантира фер и правична застапеност во судството на припадниците на немнозинските заедници, при што посебно се нагласува дека и во рамките на приемниот испит се обезбедуваат посебни квоти за припадниците на заедниците.

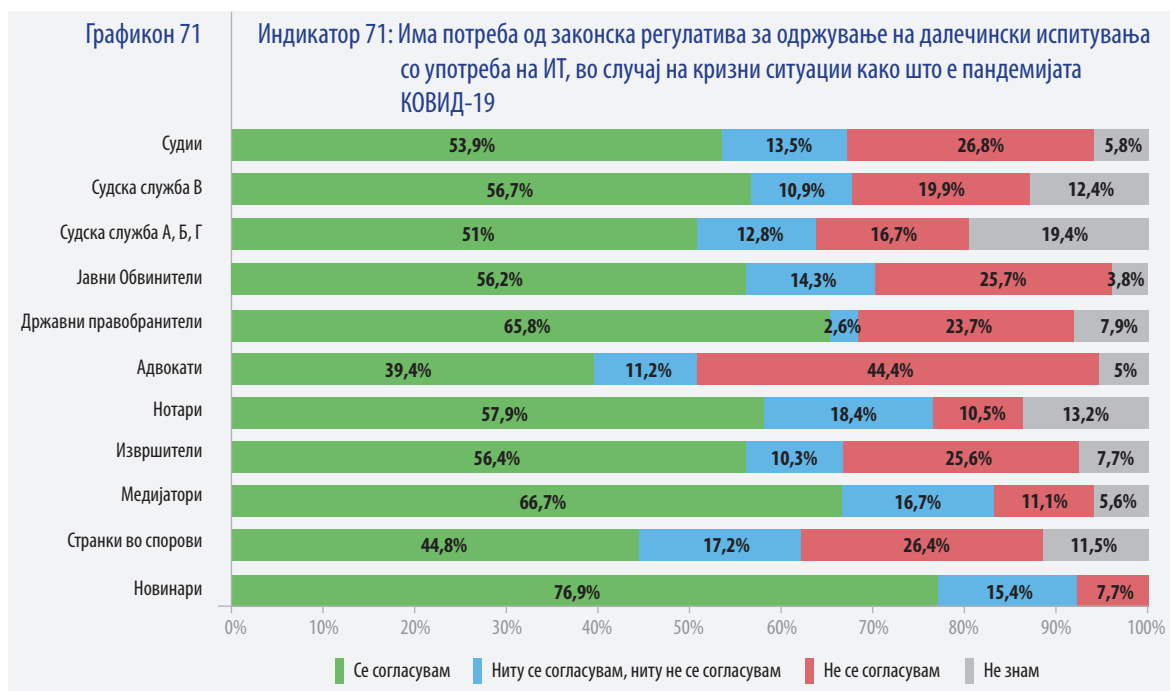
Испитаниците од ССРСМ сметаат дека правната рамка гарантира фер и правична застапеност во судството на припадниците на немнозинските заедници.

ИСПИТАНИЦИТЕ СМЕААТ ДЕКА СЕ ПОТРЕБНИ ПОНАТАМОШНИ ДОПРЕЦИЗИРАЊА ВО ЗАКОНИТЕ ЗА ФЕР И ПРАВИЧНА ЗАСТАПЕНОСТ НА ПРИПАДНИЦИТЕ НА НЕМНОЗИНСКИТЕ ЗАЕДНИЦИ, И ДЕКА ПАРАЛЕЛНО СО ОВИЕ ЗАЛОЖБИ ТРЕБА ДА СЕ ВОДИ СМЕТКА И ЗА КВАЛИТЕТОТ НА КАНДИДАТИТЕ ЗА СУДИИ, А НЕ САМО ЗА ЕТНИЧКОТО ПОТЕКЛО.

Во врска пак со тоа, дали се согласуваат дека **репрезентивноста (полова, старосна, етничка, и сл.) во судскиот систем се почитува и спроведува во целост**, испитаниците од сите категории во најголем дел изразиле согласност. Единствено се забележува дека перцепциите кај новинарите се поделени во рамките на самата целна група. Кај сите испитаници постои значаен процент кои не знаат каква е состојбата, од кои највисок процент се нотарите (34,2%).

ИСПИТАНИЦИТЕ ОД СИТЕ КАТЕГОРИИ ВО ГОЛЕМ ДЕЛ СЕ СОГЛАСУВААТ ДЕКА ПОСТОИ И СЕ ПОЧИТУВА РЕПРЕЗЕНТАТИВНОСТА ВО СУДСТВОТО ПО ОСНОВ НА ПОЛ, СТАРОСТ, ЕТНИЧКА ПРИПАДНОСТ И ДРУГО.

Кај повеќе од половина испитаници од сите целни групи владее мислењето дека во случај на кризни ситуации како што е пандемијата КОВИД-19, се јавува потреба од законска регулатива за одржување на далечински испитувања со употреба на ИТ. Поголемиот дел адвокатите (44%) не се согласуваат со оваа констатација.

ИСПИТАНИЦИТЕ ОД СИТЕ КАТЕГОРИИ ВО НАЈГОЛЕМ ДЕЛ СЕ СОГЛАСУВААТ ДЕКА ВО СЛУЧАЈ НА КРИЗНИ СИТУАЦИИ КАКО ШТО Е ПАНДЕМИЈАТА КОВИД-19 СЕ ЈАВУВА ПОТРЕБА ОД ЗАКОНСКА РЕГУЛАТИВА ЗА ОДРЖУВАЊЕ НА ДАЛЕЧИНСКИ ИСПИТУВАЊА СО УПОТРЕБА НА ИТ.

5.1 КОРЕЛАЦИИ: ПРОФЕСИОНАЛЕН РАЗВОЈ И ПРАВИЧНА ЗАСТАПЕНОСТ

Континуирана правна едукација

Генерално подобрени се перцепциите во однос на квалитетот и прилагоденоста на обуките во Академијата со потребите на судиите, дека програмите се ажурираат согласно измените во законодавството и овозможуваат навремено и целосно запознавање на судиите со измените во законодавството и трендовите во судската пракса. На иста линија е ставот на Европската комисија којашто оценила дека Академијата продолжува да го подобрува своето работење со зајакнување на своите наставни програми за основна и континуирана обука.

Етничка и полова еднаквост

Преовладува мислењето дека постои добра застапеност на сите етнички заедници во судството, но се истакнува дека е потребно да се стави акцент врз стручноста, квалитетот и моралниот интегритет на кандидатите, како критериуми за влез во професијата, а не само за етничкото потекло. Дел од испитаниците од граѓанските организации сметаат дека постои недостиг од соодветен кадар од некои немнозински заедници, додека пак претставниците од академската заедница имаат спротивставен став дека правната рамка е прилично ограничена и дека во неа постојат значителни празнини во однос на формалното регулирање на правичната застапеност на немнозинските заедници.

Испитаниците од сите категории во голем дел се согласуваат дека постои и се почитува репрезентативноста во судството по основ на пол и етничка припадност, што се потврдува и со достапните податоци од извештаите на СРСМ.

ЕФИКАСНОСТ

**ТРАНСПАРЕНТНОСТ
И ОТЧЕТНОСТ**

**КВАЛИТЕТ НА
СУДСКАТА ПРАВДА**

**НЕЗАВИСНОСТ
И НЕПРИСТРАСНОСТ**

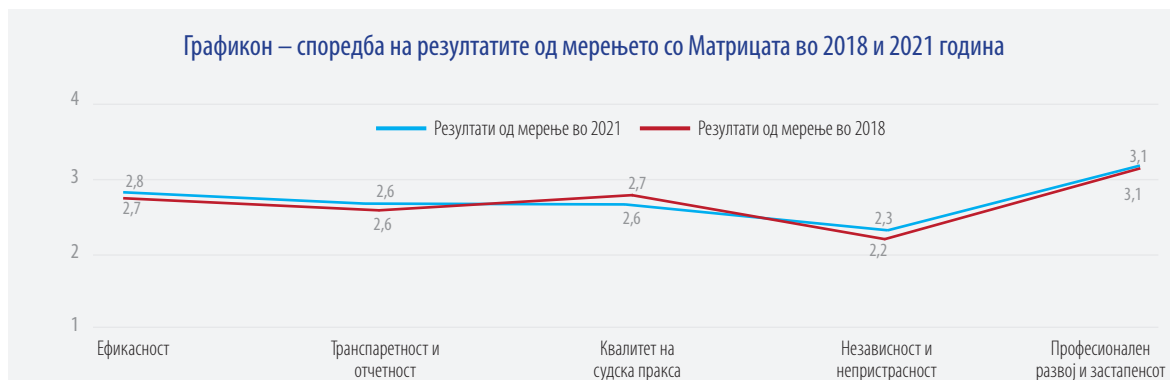

**ПРОФЕСИОНАЛЕН
РАЗВОЈ И ПРАВИЧНА
ЗАСТАПЕНОСТ**

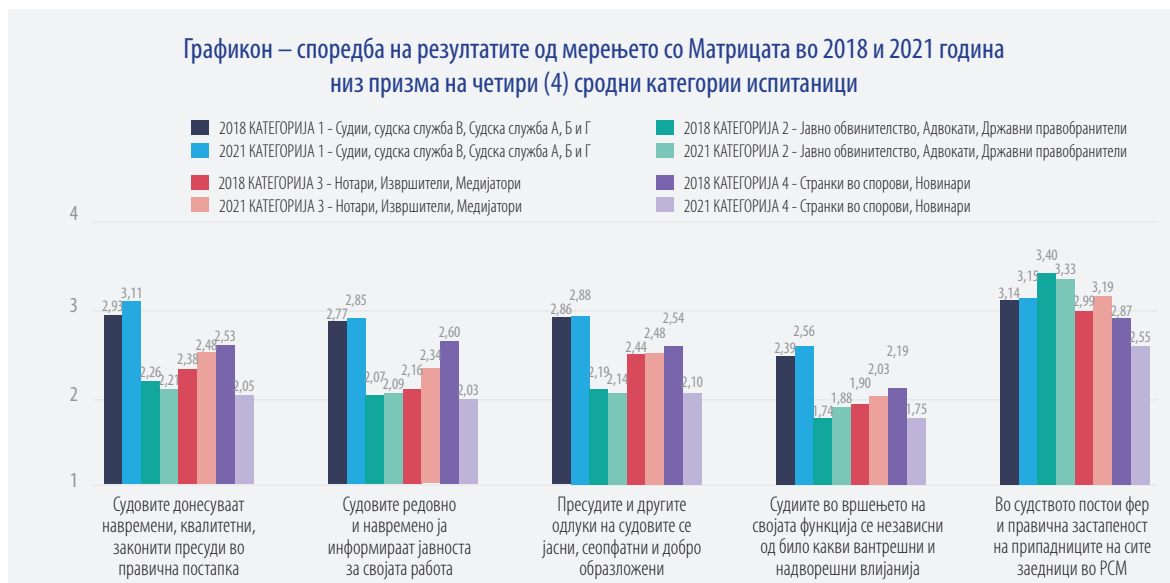
**КОМПАРАТИВНА
АНАЛИЗА
НА РЕЗУЛТАТИТЕ
ОД ПРВОТО И ВТОРОТО
НАЦИОНАЛНО МЕРЕЊЕ
НА ПЕРФОРМАНСИТЕ
НА ПРАВОСУДСТВОТО**

Согласно средните оценки од сите целни групи, разликите во резултатите од Првото и Второто национално мерење се минимални и крајната оценка е практично идентична (2.50 во 2018 година и 2.65 во 2021 на скала од 1 до 5 (каде 1 е недоволно, а 5 е одлично). Иако подолу во анализата подетално се прикажани одредени разлики и поместувања во перцепциите по однос на некои индикатори кај одредени целни групи, останува генералниот заклучок дека нема значителни промени во перцепциите во изминатите две години од првото мерење со Матрицата. За поилустративен приказ подолу е прикажан графикон кој многу сликовито укажува на оваа *status quo* ситуација.

Земајќи предвид дека во мерењето беа вклучени вкупно **15 целни групи**, во графиконот подолу се прикажани резултатите од средните оценки на овие целни групи, групирани во четири сродни категории:

- **Категорија 1:** Судии, судска служба А, Б, Г и судска служба В;
- **Категорија 2:** Јавни обвинители, адвокати и државни правобранители;
- **Категорија 3:** Нотари, извршители и медијатори;
- **Категорија 4:** Странки во спорови (физички и правни лица) и новинари.

Преку анализа на добиените податоци за сите пет области предмет на евалуација (**Ефикасност, Транспарентност и отчетност, Квалитет на судската правда, Независност и непристрасност, и Професионален развој и соодветна застапеност**) може да се извлечат и некои општи заклучоци за перцепциите на одредени категории целни групи.

Така, во најголем дел, испитаниците од категорија 1 (судии и судска служба) и категорија 3 (нотари, извршители, медијатори) имаат минимални, но сепак подобрени перцепции за сите области во 2021 во споредба со тие од 2019 година.

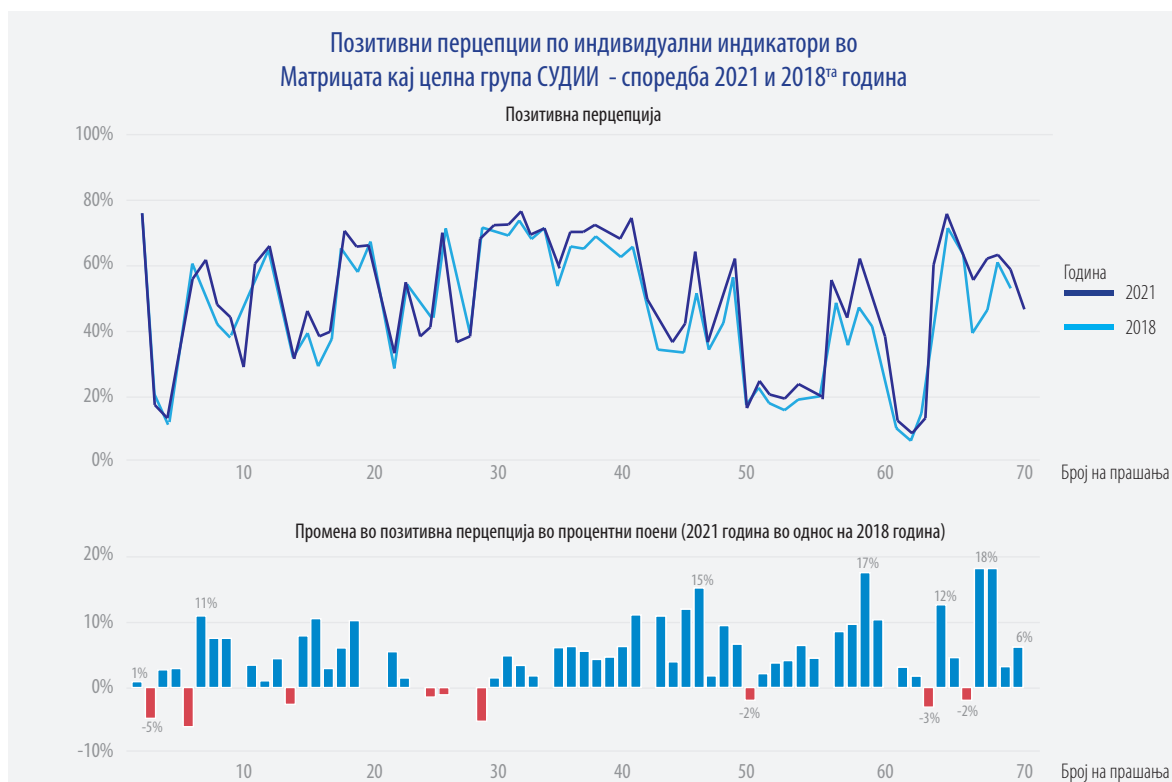
Од друга страна, во мерењето од 2021 година влошени перцепции по однос на овие индикатори имаат искажано испитаниците од категорија 4 (странки во спорови, новинари) додека испитаниците од категорија 2 (јавни обвинители, адвокати, државни правобранители), иако минимално, транспарентноста и отчетноста, како и независноста и непристрасноста, ја оцениле подобро при последното мерење со Матрицата.

6.1 АНАЛИЗА НА ПОЗИТИВНИ ПЕРЦЕПЦИИ

Во рамки на анализата на добиените резултати од мерењето на перцепциите со Матрицата, подолу на еден илустративен и сликовит начин се прикажани **позитивните перцепции** на испитаниците од целните групи вклучени во истражувањето.

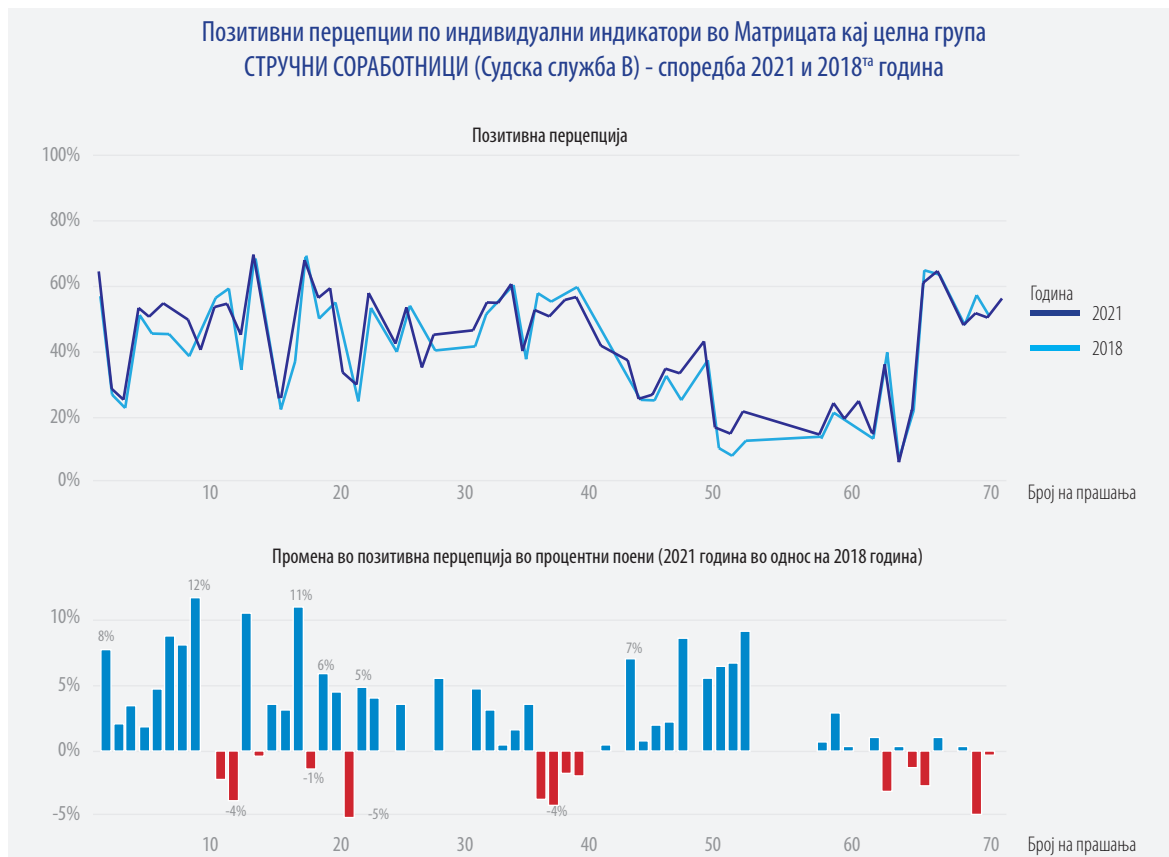
Секој графикон содржи два главни елемента:

1. Приказ (горе) на позитивна перцепција за целната група дадена за секој индивидуален индикатор изразена на скала во проценти за 2018²⁴ и 2021 година.
2. Позитивни (сини) и негативни (црвени) столбови во долниот дел од графиконот кои укажуваат за колку процентни поени целната група го променила мислењето позитивно или негативно по однос на конкретниот индикатор во однос на двете мерења.

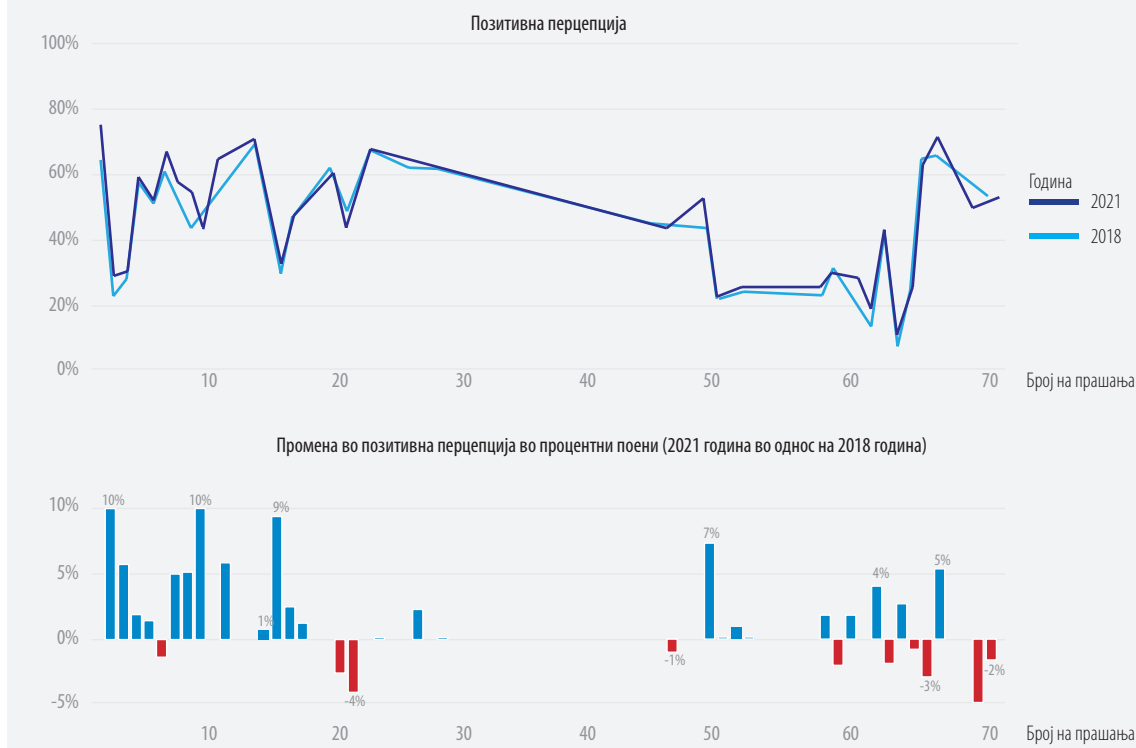
²⁴ Иако Првиот национален извештај е подготвен во февруари 2019, мерењето со Матрицата е спроведено во ноември и декември 2018 година.

АНАЛИЗА: Кај судиите доминираат перцепциите дека состојбата по однос на речиси сите индикатори е подобрена во 2021 во споредба со 2018 година. Најголема промена во позитивната перцепција (од 18 процентни поени) судиите имаат во однос на обуките во Академијата за судии и јавни обвинители коишто сметаат дека ги задоволуваат потребите и дека се прилагодени кон промените во законодавството. Зголемена позитивна перцепција за 17 процентни поени кај судиите има во однос на индикаторот дека врз донесувањето на одлуките не влијаат приватните интереси, туку одлуките се донесуваат врз основа на фактите и доказите во предметот. Во однос на 2018-та се зголемила и позитивната перцепција (за 15 процентни поени) кај судиите дека судовите овозможуваат ефективна и ефикасна заштита на човековите права. Судите се самокритични дека не се справуваат со обемот на предмети и нивно навремено решавање (намалени се позитивните перцепции за 5 процентни поени).

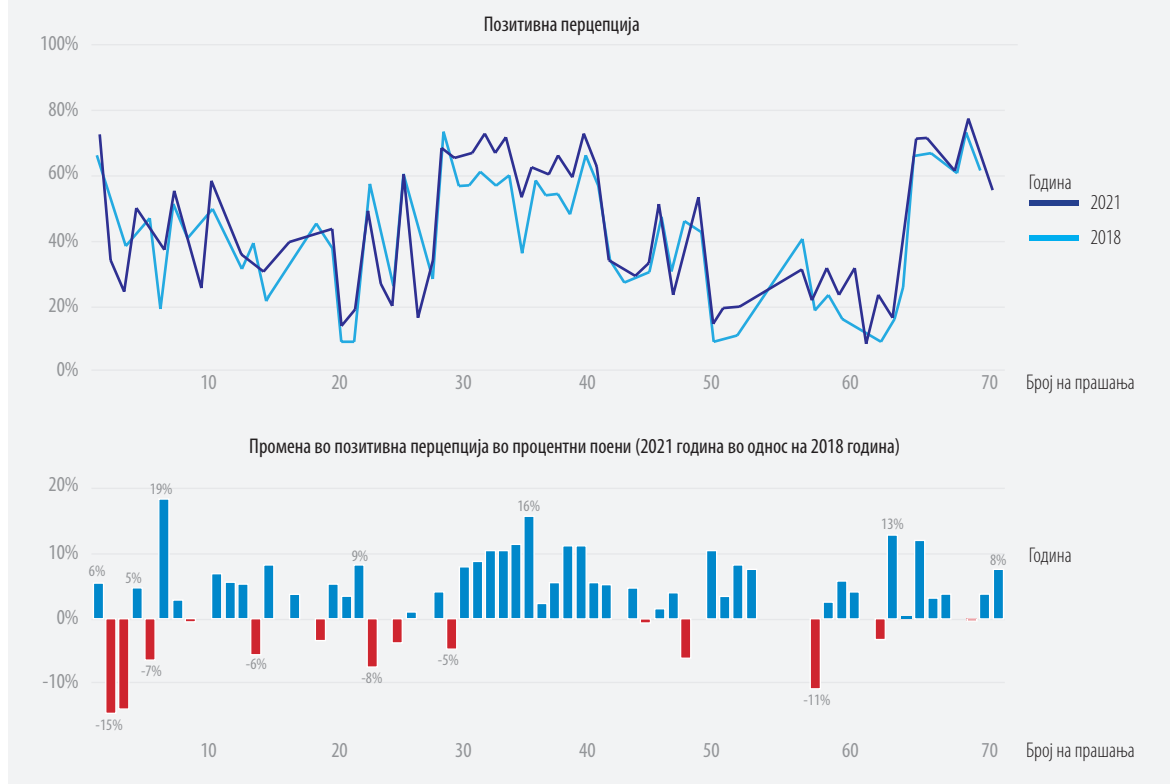
АНАЛИЗА: Во основа се забележува зголемување на позитивната перцепција кај стручните соработници во однос на најголемиот дел од индикаторите. Постои расчекор во перцепциите на стручните соработници и судиите, во однос на тоа дека судските одлуки се јасни, сеопфатни и добро образложени (кај судиите има зголемување од 5 процентни поени, а кај стручните соработници намалување за 4 процентни поени). Во однос на системот за пристапот и ажурирањето на судските одлуки и во однос на користењето на опремата за тонско снимање во судовите, кај судиите нема разлика во перцепциите, а кај стручните соработници се бележи намалување за 4 односно за 5 процентни поени.

Позитивни перцепции по индивидуални индикатори во Матрицата кај целна група
СУДСКА СЛУЖБА А, Б, Г - споредба 2021 и 2018^{та} година

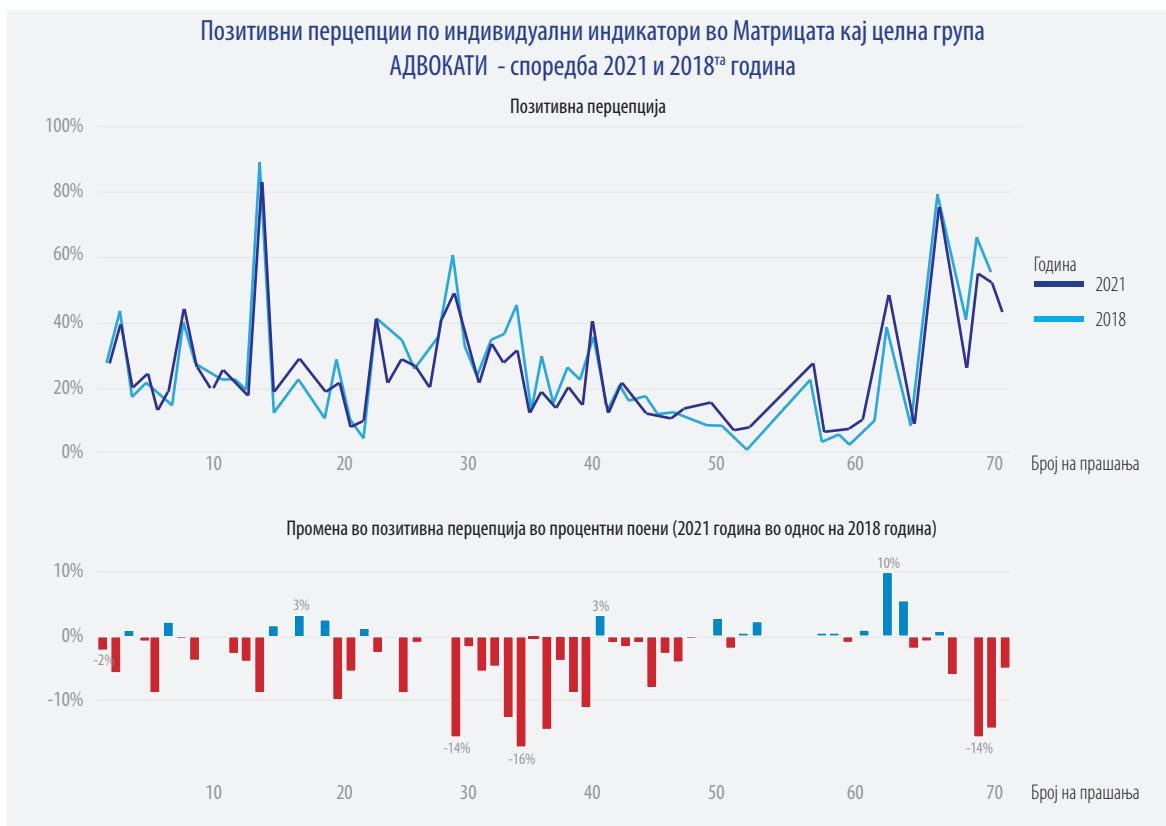

АНАЛИЗА: Кај судската служба се забележува зголемување на позитивните перцепции во 2021 во однос на 2018. Најизразена позитивна перцепција со зголемување за 10 процентни поени се манифестира во однос на индикаторите дека судовите донесуваат навремени и законити одлуки во правична постапка и дека судовите работат со доволно ИТ опрема, односно за 9 процентни поени во однос на индикаторот дека веб страниците на судовите редовно се ажурираат со нови податоци. Перцепциите се намалени за 6 процентни поени во однос дека правната рамка гарантира фер и правична застапеност на немнозинските заедници во судовите, односно за 4 процентни поени во однос на користењето на опремата за тонско снимање во судовите.

Позитивни перцепции по индивидуални индикатори во Матрицата кај целна група ЈАВНИ ОБВИНИТЕЛИ - споредба 2021 и 2018^{та} година

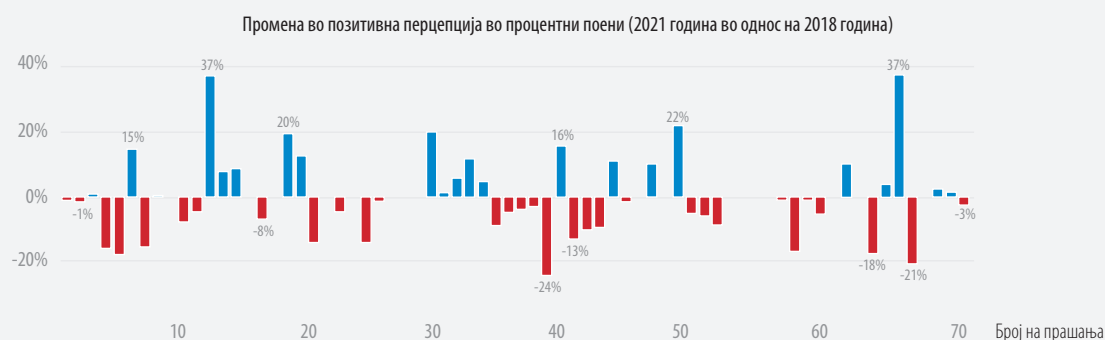
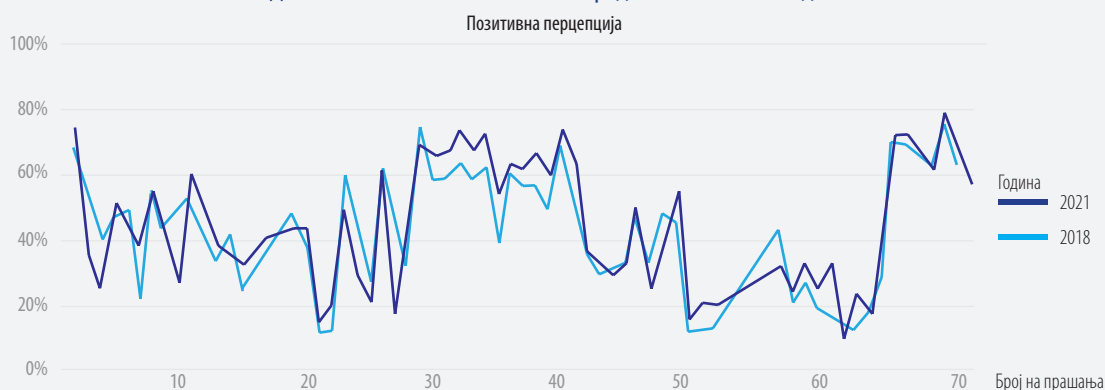
АНАЛИЗА: Кај јавното обвинителство генерално се бележи зголемување на позитивните перцепции. Најголемо зголемување (19 процентни поени) има во однос на распределбата на предметите во судовите согласно АКМИС, 16 процентни поени зголемување во однос на индикаторот дека судовите во своите одлуки се повикуваат и ја користат практиката на ЕСЧП и 13 процентни поени дека платите на судиите се во согласност со задачите и одговорностите на судската функција. Јавните обвинители се најкритични во своите перцепции во областа ефикасност каде што се бележи намалување на процентните поени во однос на кадровските капацитети на судовите - 15 проценти поени намалување во однос на тоа дека судовите имаат доволно судски службеници за да ги извршуваат своите активности, односно 14 проценти во однос дека судовите имаат соодветен персонал за вршење документирање и правно истражување. Во однос на независноста и непристрасноста, иако испитаниците од судската служба имаат генерално позитивни перцепции во распон до 13 процентни поени, привлекува внимание намалувањето на позитивните перцепции (за 11 проценти поени) во однос на индикаторот дека критериумите за оцена на работата на судиите не влијаат на нивната обврска да судат во согласност со постоечките прописи.

АНАЛИЗА: Генералниот тренд кој може да се забележи е опаѓањето на позитивните перцепции на адвокатите кај најголем дел на индикаторите, и тоа во сите делови на Матрицата. Особено илустративни се падовите во позитивните перцепции кај индикаторите за Квалитет на судската правда, за која споредено со 2018 се нотираат намалувања и до 16 процентни поени, особено во делот на следењето на начелните правни мислења и ставови, 14 процентни поени по однос на структурата на пресудите, и 12 процентни поени во делот на следењето на воспоставената пракса на повисоките судови. Исто така, релативно големи разлики од 2018 има во делот на обуките и недостатокот на правната рамка која гарантира фер и правична застапеност со пад од 14 процентни поени.

Во мал дел се забележува зголемување на позитивната перцепција во индикаторите за финансиска независност каде што со промена во позитивната перцепција од 10 процентни поени. Адвокатите сметаат дека буџетите се доволни за покривање на трошоците и спроведување на правдата, а со 5 процентни поени повеќе од 2018 сметаат дека платите се соодветни на задачите и одговорностите на судиите.

Позитивни перцепции по индивидуални индикатори во Матрицата кај целна група
ДРЖАВНИ ПРАВОБРАНИТЕЛИ - споредба 2021 и 2018^{та} година

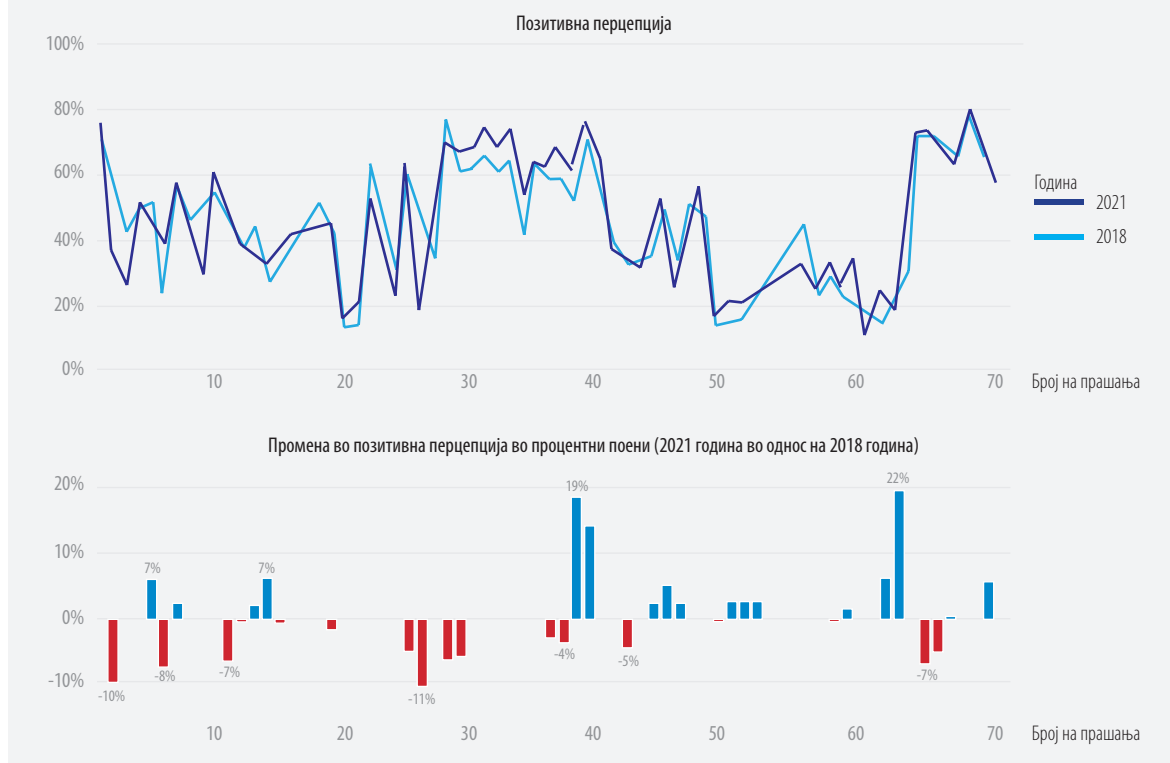

АНАЛИЗА: Перцепциите на испитаниците од оваа целна група се прилично поделени во скоро сите анализирани области. Во областа Ефикасност доминира намалување на позитивните перцепции кај државните правобранители во распон од 16-18 процентни поени поврзано со односот, професионалноста и стручноста на судската служба, дека судиите се справуваат со обемот на предмети и навремено ги решаваат предметите, како и дека на задоволително ниво се условите во судот, пристапот и соодветноста на судниците. Распонот на различни перцепции кај државните правобранители е најзабележителен во областа Независност и непристрасност, (зголемување од 37 процентни поени во однос на изземањето на судиите во случаите каде постојат околности за конфликт на интерес и пристрасност, до намалување за 17 процентни поени во однос на непостоење појави или околности на притисок од други институции односно 18 процентни поени дека платите на судската служба се во согласност со задачите и одговорностите на работното место). Слична е поделеноста на перцепциите и во однос на Транспарентноста и отчетноста (од 37 процентни поени дека одлуките на ССПСМ се објавуваат во целост, до намалување за 15 процентни поени во однос на задолжителното користење тонско снимање и за соработката со извршителите заради ефикасно извршување на судските одлуки). Во областа Квалитет најголем пад на позитивните перцепции од 24 процентни поени има во однос на почитување на законските рокови за доставување на пишаните одлуки од судовите.

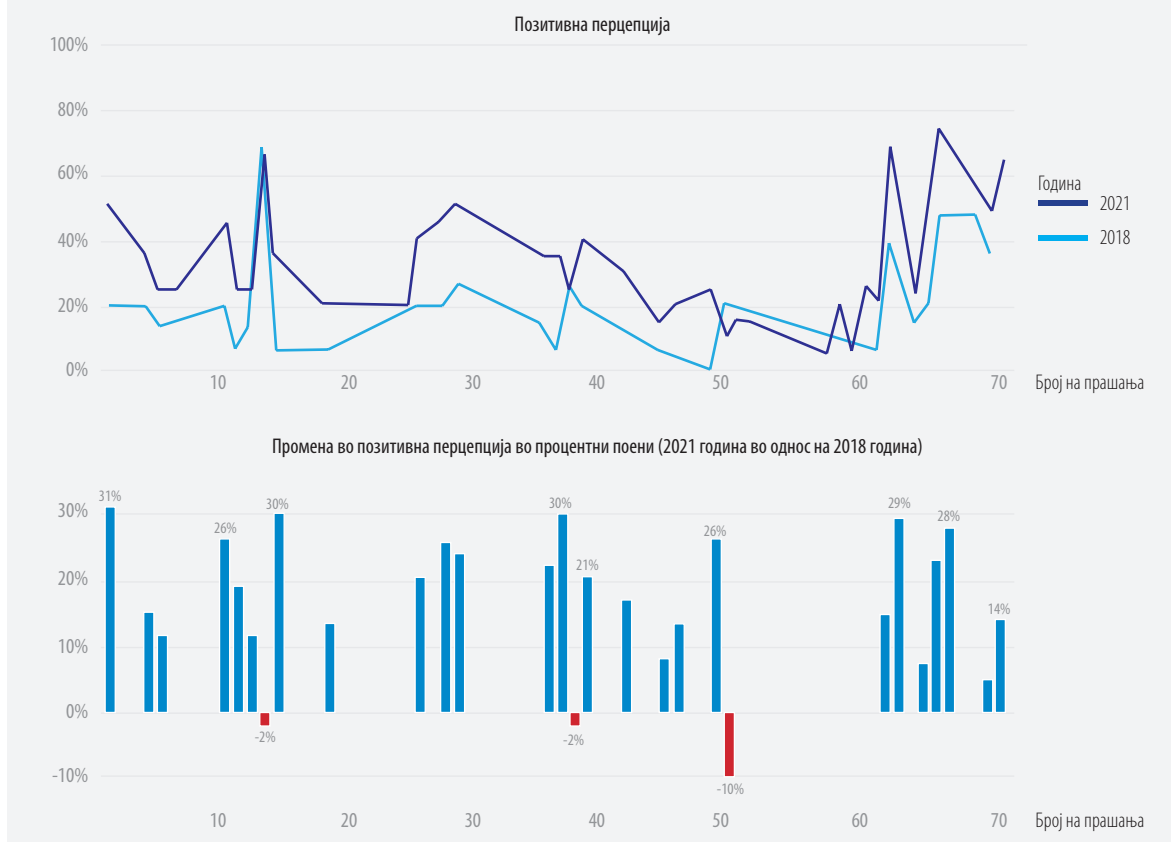
АНАЛИЗА: Кај извршителите преовладува позитивен тренд во перцепциите по однос на индикаторите во сите области. Сепак, иманентно е да се напомене дека кај индикаторот за ефикасно спроведување на одлуките, кој е на некој начин карактеристичен за оваа целна група, постои пад на позитивната перцепција од 6 процентни поени од 2018 година. Позитивните перцепции по однос на отсуството на надворешни притисоци во изборот и разрешувањето на судиите се исто така намалени за 9 процентни поени, а позитивната перцепција по однос на платите на судиите бележи пад од 8 проценти.

Позитивни перцепции по индивидуални индикатори во Матрицата кај целна група НОТАРИ - споредба 2021 и 2018^{та} година

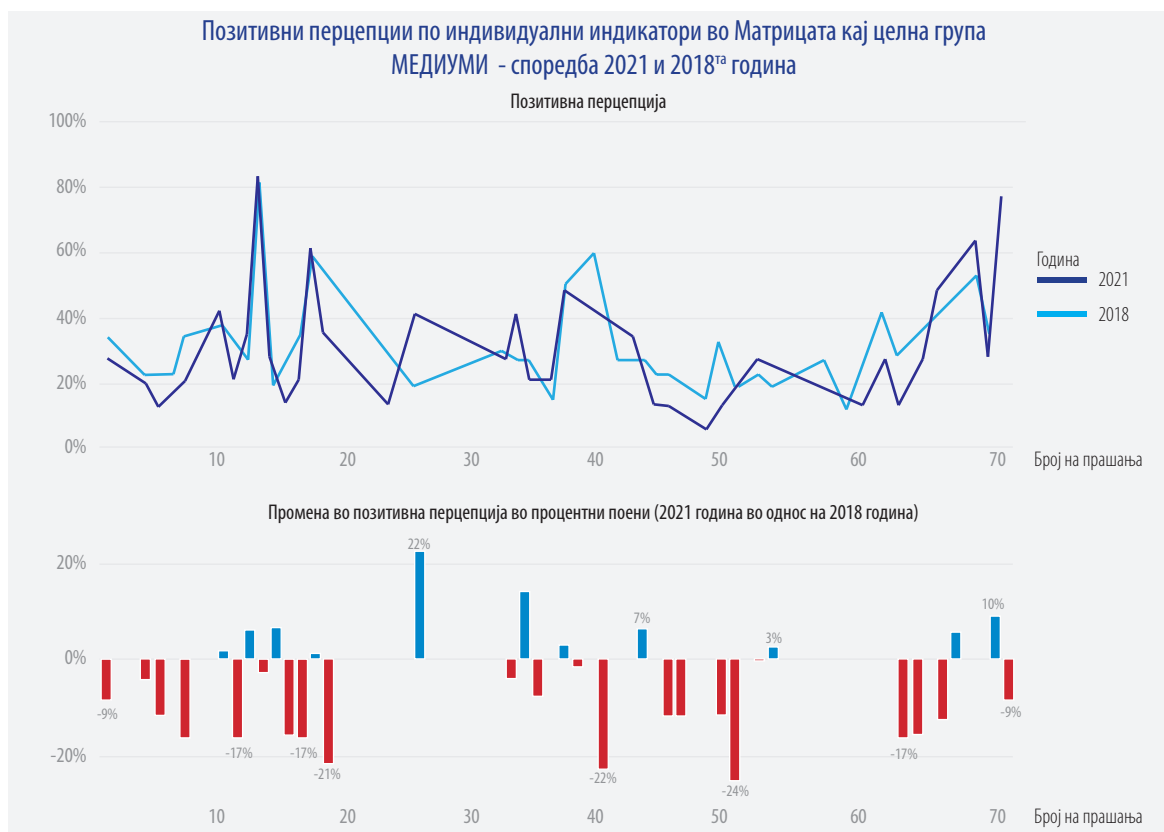

АНАЛИЗА: Најголем раст на позитивните перцепции кај нотарите се бележат во делот на усното објавување на пресудите како и почитувањето на законските рокови за достава со зголемување од 19 односно 15 процентни поени во позитивната перцепција. Со 22 процентни поени е зголемена позитивната перцепција по однос на соодветноста на платите со работното место на судиите. Сепак, во делот Квалитет, постои пад од 11 процентни поени по однос на јасноста и образложението на пресудите и пад од 10 процентни поени по однос на ефикасноста и законитоста на пресудите. За 8 процентни поени е намалена позитивната перцепција кај нотарите по однос на справувањето на судовите со предметите, а за 7 процентни поени перцепцијата за навремено информирање на јавноста.

Позитивни перцепции по индивидуални индикатори во Матрицата кај целна група МЕДИЈАТОРИ - споредба 2021 и 2018^{та} година

АНАЛИЗА: Генералниот тренд кај медијаторите бележи раст во позитивните перцепции и тоа кај повеќе индикатори со над 20 процентни поени. Определени идикатори како на пример навременоста и законитоста на пресудите, ажурирањето на веб страниците на судовите, јасноста и образложението на пресудите се забележуваат измени во позитивните перцепции и до 30 процентни поени. Од друга страна пак по однос на изборот и разрешувањето на судите, има намалување во позитивните перцепции за разлика од 2018 година и тоа со 10 процентни поени.

АНАЛИЗА: Кај медиумите воглавно преовладува намалување на позитивната перцепција за перформансите на судството, во однос на мерењето во 2018 година.

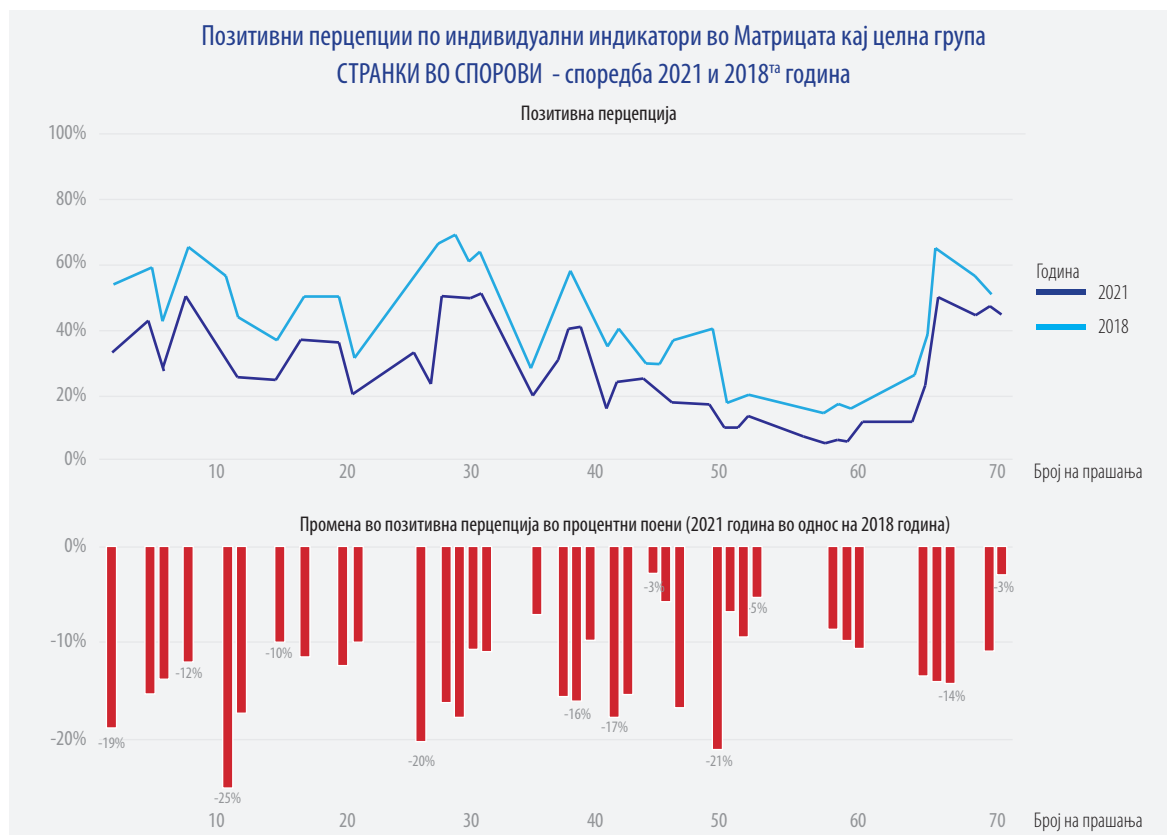
Сепак, во само една област, забележан е пораст од 25 процентни поени во споредба со 2018 год., и тоа за главното прашање од областа Квалитет каде се гледа зголемено согласување со тоа дека пресудите и другите одлуки на судовите се јасни, сеопфатни и добро образложени.

Постои пораст и во позитивните перцепции кај медиумите за 14 процентни поени за тоа дека судовите ги следат начелните ставови и правни мислења од повисоките судови (Врховен суд и Виш управен суд), и дека Врховниот суд обезбедува воедначена примена на правото. Сепак, со негативни 22 процентни поени во однос на 2018 се нивните мислења дека законите предвидуваат доволно правни лекови и механизми за воедначена примена на правото.

Понегативни во однос на 2018 година се ставовите на медиумите поврзани со независноста на судиите, па така со намалување од дури 24 процентни поени, медиумите сметаат дека **изборот и разрешувањето на судиите се предмет на притисоци и влијанија од надвор**. Тие исто така, во однос на 2018 во поголем дел се согласуваат дека платите на судиите и на судските службеници не се во согласност со задачите и одговорностите на работното место. Медиумите исто така помалку се согласуваат во однос на 2018 г. со тоа дека судиите се изземаат од случаите каде постои ризик од конфликт на интерес и пристрасност.

Во делот на Транспарентноста и отчетноста, медиумите се особено покритични во однос на мерењето во 2018 г. (-21 процентен поен) за тоа дека **постои редовен јавен годишен извештај за квалитетот и функционирањето на судскиот систем**. Понатаму, намалена е и позитивната перцепција за 17 процентни поени во однос на тоа дека **системот за слободен пристап до судски одлуки постои и редовно се дополнува**. Медиумите се со понегативен став (-16 процентни поени) и во однос на прашањето на јавноста при планирањето и трошењето на судскиот буџет. Забележан е пад во

позитивните перцепции од 17 процентни поени во однос на 2018 г. во однос на тоа дека **постапките во судовите се отворени и имаат капацитет за сместување на јавноста и медиумите**, како и со тоа дека **условите во судот, пристапот и судниците се соодветни и задоволителни**.

АНАЛИЗА: Кај јавноста, претставена преку странките во спорови, во однос на сите области од истражувањето за перформансите на судството, постои значително намалување на позитивните перцепции споредбено со мерењето во 2018 година. Воедно, кај оваа целна група не е забележано подобрување во ниту една област или индикатор од мерењето споредено со 2018 година.

Така, за делот ефикасност, мислењето кај странките во спорови за тоа дека **судовите донесуваат навремени, квалитетни и законити пресуди** во правична постапка се намалило за 19 процентни поени во однос на првото мерење од 2018 година.

Во поглед на транспарентноста и отчетноста, мислењето на странките во спорови за тоа дека **судовите редовно и навремено ја информираат јавноста за својата работа** се намалило за дури 25 процентни поени во однос на 2018 год. Странките исто се покритични за 17 процентни поени во однос на тоа дека **системот за слободен пристап до судски одлуки постои и редовно се дополнува**.

Во делот на квалитетот, значително е намалувањето на позитивната перцепција кај странките и во однос на тоа дека **пресудите и другите одлуки на судовите се јасни, сеопфатни и добро образложени**, и тоа за 20 процентни поени во однос на 2018 год. Странките имаат понегативно мислење и за тоа дека **судовите овозможуваат ефективна и ефикасна заштита на човековите права и слободи**. Странките се покритични и во однос на тоа дека **спроведувањето на постапката во целина е непристрасно и објективно** (-17 процентни поени во однос на 2018 година). Странките се многу покритични и во перцепциите дека **временскиот период од добивање на поканата до закажување на рочиштето е соодветен и во границите на законските рокови**.

Во однос на независноста, исто се забележува намалување на позитивното мислење на странките во спорови од дури 21 процентен поен во однос на 2018 година за индикаторот дека **судиите се независни од какви било внатрешни и надворешни влијанија** во вршењето на својата функција. За 14 проценти поени се намалила и позитивната перцепција кај странките дека **судиите се изземаат од случаите кога постои конфликт на интерес или пристрасност**.

За делот професионален развој и правична застапеност, странките за 14 процентни поени се покритични во однос на 2018 година дека **во судството постои фер и правична застапеност на сите заедници во РСМ**.

ЕФИКАСНОСТ

**ТРАНСПАРЕНТНОСТ
И ОТЧЕТНОСТ**

**КВАЛИТЕТ НА
СУДСКАТА ПРАВДА**

**НЕЗАВИСНОСТ
И НЕПРИСТРАСНОСТ**

**ПРОФЕСИОНАЛЕН
РАЗВОЈ И ПРАВИЧНА
ЗАСТАПЕНОСТ**

ГЛАВНИ ЗАКЛУЧОЦИ

I. Ефикасност

И покрај недоволниот број судски службеници за вршење документирање и правно истражување, ефикасноста на судовите во справувањето со предмети е на задоволително ниво. ИТ системот во судовите останува во најголем дел зависен од донаторска помош. Одржувањето и обновувањето на овој систем е поткопан поради недостаток на средства и персонал. Значителен процент на судии и адвокати сметаат дека информатичката инфраструктура во судовите е несоодветна, спора, и несигурна.

Споредено со перцепциите од 2018 година, забележано е мало подобрување на перцепциите кај судиите, судската служба, јавните обвинители и државните правобранители наспроти перцепциите на адвокатите, странките во спорови и новинарите кои по однос на прашањето за ефикасноста на судовите се далеку покритички настроени.

II. Транспарентност и отчетност

Транспарентноста не е на задоволително ниво што според перцепциите се должи на недоволно функционалниот пристап до судските одлуки и ненавременото ажурирање на веб страниците. Судовите само формално ја имаат исполнето обврската за именување лица за односи со јавност, но во реалноста соопштенијата се добиваат од претседателите на судовите. Потребно е да се подобри транспарентноста во планирањето и трошењето на судскиот буџет, како и доследно почитување на законските обврски за користење на опремата за тонско снимање.

Споредено со перцепциите од 2018 година, нема позначајни подобрувања. Кај исти индикатори доминираат поделените ставови во рамки на една целна група, односно значително поларизирани перцепции помеѓу судиите и судската служба наспроти перцепциите на адвокатите, странките во споровите и новинарите. Индикативно е што во однос на некои индикатори останал висок процентот на испитаници кои не се запознаени со состојбите во оваа област.

III. Квалитет на судска правда

Направени се легислативни интервенции во насока на зголемување на квалитетот на судската правда. Кај предизвиците со обезбедувањето на конзистентна судска пракса е нотиран мал напредок. Донесените критериуми и методологии во изминатиот период за мерење на квалитетот на судска правда, ќе доведат до поголемо ниво на правна аргументација на судските одлуки што оди во прилог на обезбедување поголема правна сигурност.

Споредено со перцепциите од 2018 година, освен забележаниот мал прогрес кон воедначување на праксата и донесените методологии за следење на квалитетот, остануваат и понатаму предизвиците во делот на мериторното одлучување во управната материја. Иако можат да се насетат определени позитивни трендови во перцепциите во поглед на јасноста, образложеноста и правната аргументација на одлуките, овие прашања сè уште се наоѓаат во фокусот на предизвиците.

IV. Независност и непристрасност

Независноста и непристрасноста на судството и понатаму остануваат најниско оценета област. Направени се подобрувања на законската и подзаконската регулатива, правила за назначување, унапредување, дисциплина и разрешување на судии. Изборот и разрешувањето на судиите, сепак, според најголем дел од испитаниците од сите категории од мерењето, се предмет на притисоци и влијанија однадвор, и се резултат на недоволна транспарентност. Во судството, според најголем број испитаници, и натаму постојат појави или околности за притисок и влијание од други институции.

Постои поделеност во мислењата за тоа дали предвидените основи за одговорност на членовите на Судскиот совет гарантираат дополнителна заштита на независноста на судството.

Законската обврска за судскиот буџет и понатаму не се почитува и е далеку од европскиот просек. Испитаниците сметаат дека е императив да се почитува законски определениот годишен буџет за судството, и дека судиите треба да се избораат за поголема финансиска самостојност.

Потребна е редовна и проактивна афирмација и едукација за новиот Кодекс за судиска етика од страна на Советот за етика, и останатите поважни институции во правосудството.

V. Професионален развој и правична застапеност

Областа е оценета со највисока оцена во однос на останатите области што се должи на подобрените перцепции за квалитетот и прилагоденоста на обуките во АСЈО спрема потребите на судиите и измените во законодавството. Во однос на немнозинските заедници потребно е унапредување на правната рамка со нагласување дека квалитетот, а не етничката припадност треба да биде клучен критериум. Постои широк консензус помеѓу испитаниците од различните целни групи дека е потребно да постои законски основ што ќе овозможи одржување судења на далечина (онлајн) со употреба на ИКТ.

Споредено со перцепциите од 2018 година се забележува подобрување во однос на обуките во АСЈО, а нема значителни промени во перцепциите за фер и правичната застапеност на припадниците на немнозинските заедници.

ЕФИКАСНОСТ

**ТРАНСПАРЕНТНОСТ
И ОТЧЕТНОСТ**

**КВАЛИТЕТ НА
СУДСКАТА ПРАВДА**

**НЕЗАВИСНОСТ
И НЕПРИСТРАСНОСТ**

**ПРОФЕСИОНАЛЕН
РАЗВОЈ И ПРАВИЧНА
ЗАСТАПЕНОСТ**

АНЕКС 1

ПРАВНА РАМКА, МЕЃУНАРОДНИ И ДОМАШНИ ДОКУМЕНТИ

ПРАВНА РАМКА – ЕФИКАСНОСТ

Ефикасноста на правдата е една од главните компоненти на концептот на правично судење. Имено, ефикасноста подразбира обезбедување на конечни пресуди во разумен рок. Во оваа смисла, член 6 на Европската конвенција за човекови права, кој го штити правото на правично судење, во првиот став предвидува дека “секој има право на ... судење во разумен рок ...”.

Барањето за ефикасност на судската постапка, изразено низ концептот на судење во разумен рок, е вткаено и во домашното право како една од главните компоненти на поширокиот концепт на правото на правично судење.

Така, во Законот за судови е предвидено дека “при одлучувањето за граѓанските права и обврски и при одлучувањето за кривичната одговорност, секој има право на ... судење во разумен рок ...”, додека во член 10(1) од истиот закон е предвидено дека едно од начелата врз кои се заснова постапката пред судот е начелото на судење во разумен рок. Уште повеќе, во член 36 од Законот за судови е предвиден правен лек во рамки на домашното право за заштита на правото на судење во разумен рок. Така, доколку странката “смета дека надлежниот суд го повредил правото на судење во разумен рок, има право да поднесе барање за заштита на правото на судење во разумен рок до Врховниот суд на Република Северна Македонија”.

Секако, за да се постигне соодветно ниво на ефикасност на постапката, потребни се и соодветни услови за работа. Во таа насока, став 6 од Мислењето бр. 3 (2002) на Консултативниот совет на европските судии при Совет на Европа за Комитетот на министри при Совет на Европа за принципите и правилата за професионално поведење на судиите, етика, несоодветно однесување и непристрасност, го утврдува следново: “Судиите, исто така, треба да ги вршат своите функции со грижливост и во разумен рок. Секако дека за оваа цел им се неопходни соодветни услови, опрема и помош. Така обезбедени, судиите треба да бидат во можност внимателно да ги обавуваат своите обврски содржани во членот 6 (1) на Европската конвенција за човекови права, односно да донесуваат пресуди во разумно време”.

ПОДАТОЦИ ОД ДОМАШНИ ИНСТИТУЦИИ

Двегодишен извештај за имплементација на Стратегијата за реформа на Правосудниот сектор за периодот 2017-2022

Според двегодишниот извештај на Министерството за правда, за имплементацијата на Стратегијата за реформа на правосудниот сектор за периодот 2017/2022, во делот на ефикасност се утврдува дека Судскиот совет на Република Македонија на квартално ниво ја следи состојбата со нерешени судски предмети постари од 3, 7 и 10 години.²⁵

Министерството за правда има подготвено детална анализа за состојбата со бројот на судии и бројот на предмети во судскиот систем, која ќе послужи како основа за идните планирања во рамките на судството.²⁶

Годишен и квартални извештаи за работата на Судскиот совет на Република Северна Македонија

Во однос на ефикасноста, Судскиот совет во последниот извештај за 2019 и кварталните извештаи од 2019 година го утврдува следното:

- Просечната бројка на активни судии во 2018 е 518, додека во 2019 години истата изнесува 506 активни судии со што е очигледен падот на бројот на активни судии за 18. Овој тренд на опаѓање на бројот на активни судии продолжува во континуитет.
- Согласно со наодите од претпоследниот квартален извештај на Судскиот совет за 2020 година од предвидени работни места за судски службеници во сите судови, пополнети се само 51% места.
- Од друга страна, во годишниот извештај на Судскиот совет за 2019 се констатира екстремно мал процент на средства за капитални расходи (7,25% од вкупниот буџет) каде се вклучени и вложувањата во компјутерска и софтверска модернизација.
- Во однос на ефикасноста на решавање на предмети, Судскиот совет утврдува дека:
 - Врховниот суд на Република Северна Македонија во 2019 година, го совладал приливот на новопримените предмети и го намалил заостатокот за 169 предмети, па се оценува како ажурен суд. **Вишиот управен суд во 2019 година, не успеал да го совлада приливот на новите предмети со тоа заостатокот на предмети е зголемен за 823 предмети, така што се оценува како неажурен суд.** Управниот суд во 2019 година, го совладал приливот на новопримените предмети и го намалил заостатокот за 1114 предмети, па се оценува како ажурен суд.

²⁵ Стратешка насока 2.4.2: Доследно спроведување на Акциониот план за решавање на старите предмети и следење на состојбата со нерешени предмети

²⁶ Стратешка насока 2.4.3: Усогласување на бројот на судии во Република Македонија со европскиот просек по глава на жител

ПОДАТОЦИ ОД МЕЃУНАРОДНИ ИЗВЕШТАИ

Европска комисија за ефикасност на правдата – CEPEJ од 2020 (со податоци од 2018).²⁷

Согласно CEPEJ, на секои 100,000 жители во Македонија има во просек по 23,88 судии (што е европски просек) додека секој професионален судија има на располагање во просек од 3 до 5 стручен и помошен/административен персонал што е во рамки на европскиот просек.

Последниот извештај на CEPEJ ја потврдува ефикасноста на судовите и укажува дека времето на решавање на предметите во последните 10 години во просек е намалено од 797 дена на 281 ден. Сепак, иако истиот извештај утврдува тренд за намалување од 45% во еден подолг период, во последните два циклуса се забележува пораст од 9% на заостанати/нерешени премеги.

Извештај на Европската Комисија за напредокот на Република Северна Македонија од 2020

Последниот извештај на ЕК за напредокот на земјата од 2020 година, го уважува носењето на стратегијата за информатичка технологија во правосудството во 2018 година но утврдува дека ИТ системот во судовите останува во најголем дел зависен од донаторска помош и одржувањето и обновувањето на овој систем е поткопан поради недостаток на средства и персонал.

Во однос на ефикасноста и справувањето со предмети, Извештајот на ЕК утврдува дека судовите биле скоро 100% ефикасни и дека заостатокот на нерешени предмети не е проблем веќе неколку години. Како исклучок од ова се наведуваат прекршочните предмети како и предметите пред Вишиот управен суд. Истовремено, извештајот нотира дека времето за решавањето на старите случаи кои биле водени по постари процесни закони, дополнително се продолжува.

ПРАВНА РАМКА: ТРАНСПАРЕНТНОСТ И ОТЧЕТНОСТ

Во однос на транспарентноста и отчетноста, од првото мерење во 2019 година правната рамка е изменета со Законот за судовите, новиот Закон за Судскиот совет на РСМ²⁸ и Законот за управување со движењето на предметите во судовите.²⁹

Со Законот за Судски совет на Република Северна Македонија, од мај 2019 година се уредени основите и постапката за изземање и за поднесување на барање за дисциплинска постапка за член на Советот, што е новина во однос на одговорноста на членови на ССРСМ. Правната рамка во однос на работата на Судскиот совет на РСМ, овозможува зголемена транспарентност при изборот на судија при што Советот расправа и одлучува редоследно согласно конечната ранг листа, секој член на Советот со право на глас, јавно се произнесува за одлуката, одлуките за избор се образложени и истите се објавуваат на интернет страната на Судскиот совет и во Службен весник на РСМ.

Сепак, и покрај бројни укажувања, не се внесоа измени за присуство на јавноста на седниците на ССРСМ и во случај на разрешување на судија односно претседател на суд.

²⁷ <https://rm.coe.int/rapport-evaluation-partie-1-francais/16809fc058>.

²⁸ Службен весник на РСМ, бр. 102/2019

²⁹ Службен весник на РСМ, бр. 42/2020

Односите на Судскиот совет со јавноста може да се очекува да бидат унапредени ако соодветно се имплементираат Прирачникот за односи со јавноста и ефикасно комуницирање на Судскиот совет од октомври 2019 година,³⁰ како и Стратешки план за комуникација од страна на Судскиот совет од август 2020 година.

Законот за управување со движењето на предметите во судовите на подетален начин го пропиша автоматизираното управување со судските предмети и обврската на Работното тело за стандардизација во однос на унифицирање на терминологија, шифрарници, електронски обрасци, методологии, протоколи и извештаи. Унифицирањето во голема мера ќе олесни следење и воедначен пристап на објавуваните податоци со што треба да се придонесе за поголема транспарентност. Влијание врз транспарентноста и отчетноста ќе има и доследната примена на законската обврска во секој суд да бидат пропишани внатрешни процедури за управување со движење на предметите. Во случај на зголемен обем, во рок од три работни дена (наместо претходно 5 работни дена) пристигнатиот предмет треба да се распореди. Јасно се пропишани и роковите за заведување на предметите што ќе стигнат во судот по 25 декември, а имено тие се заведуваат најдоцна во рок од пет работни денови од следната календарска година, освен итните предмети.

Транспарентноста треба да се зголеми и со пропишаните посебни рокови (кои се зголемени од два на седум дена) за објавување судски одлуки од страна на првостепените и повисоките судови. Воедно АКМИС-системот генерира податоци за правосилни судски одлуки кои се објавуваат на веб страницата на судот.

Новина е и објавување на пресудите донесени во случаи каде што јавноста била исклучена, па наместо нивно необјавување, пропишано е дека ќе се објавуваат, но без образложение.

Пропишано е постоење на посебна огласна табла на веб страницата на судот каде што ќе се објавуваат судски огласи и огласите на нотарите и извршителите.

Со цел зголемување на отчетноста, пропишано е дека надзорот над спроведување го врши посебна комисија што ја формира министерот за правда.

³⁰ Прирачникот е изработен од Институтот за комуникациски студии во рамките на проектот „Акција за поголема транспарентност, отчетност и ефективност на работата на Судскиот совет“ реализиран од Институтот за човекови права, а финансиран од Владата на Обединетото Кралство, со поддршка на Британската амбасада.

ПОДАТОЦИ ОД ДОМАШНИ ИНСТИТУЦИИ

ДВЕГОДИШЕН ИЗВЕШТАЈ ЗА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА НА СТРАТЕГИЈАТА ЗА РЕФОРМА НА ПРАВОСУДНИОТ СЕКТОР 2017-2022

Со Законот за изменување и дополнување на Законот за судовите од мај 2018 година,³¹ се предвиде обврска на Министерството за правда да врши редовен годишен надзор над примената на одредбите од Судскиот деловник. Надзорот го врши Комисија составена од двајца дипломирани правници со најмалку 10 години стаж на правни работи по полагање на правосудниот испит и двајца информатичари обучени за функционалноста на начинот на работа на АКМИС. По потреба министерот за правда во работата на Комисијата може да вклучи и надворешни експерти.

Согласно Планот за надзор кој го носи Министерот за правда во текот на 2019 година се спроведоа вкупно 16 надзори на судови на територијата на државата. Записниците од секој извршен надзор на суд поединечно се јавно достапни на веб страницата на Министерството за правда. Од страна на Комисијата за надзор беа изготвени два полугодишни извештаи.

За 2020 година, од првично планираниот надзор на 19 судови, предвидени во Планот за надзор поради актуелната состојба со КОВИД – 19 и мерките на Владата се донесе Одлука за спроведување на надзор над работата на АКМИС-системот во 9 судови.

Со цел зајакнување на капацитетите за односи со јавност, во 2019 година биле одржани 3 советувања на тема „Односи со јавност“, и тоа првото за претседатели на судови и членови на Судскиот совет, второто советување за лица назначени за односи со јавност во судовите и третото за лица назначени за односи со јавност во обвинителствата. Во 2020 година одржана била 1 обука на тема: „Одговорност, ефективност и транспарентност во судството“, 2 обуки на тема: „Судството и медиумите“, една обука на тема: „Менаџирање во обвинителствата“, една обука на тема: Успешно менаџирање – лидерство, комуникација и нови специфични управувачки и административни задачи“, една обука на тема: „Успешно менаџирање“ и една обука на тема: „Заеднички заложби за подобри достигнувања во судството“.

Годишен извештај за работата на Судскиот совет на РСМ за 2019 година

Поведените постапки за утврдување одговорност на судијата или претседател на суд се од итен и доверлив карактер и се водат без присуство на јавноста. На барање на судијата или претседателот на судот, Советот ќе одлучи постапката да биде јавна, како и на седницата да присуствува и претставник од Здружението на судии.

Во текот на 2019 година биле поднесени барања за утврдување на одговорност за судија или претседател на суд против 107 судии.

31 Службен весник на РСМ бр. 83/2018

Советот донел решенија за разрешување на 4 судии поради нестручно и несовесно вршење на судиската функција и тоа за 3 судии во постапки поведени во 2017 година и 1 судија во постапка поведена во 2019 година.

ПОДАТОЦИ ОД МЕЃУНАРОДНИ ОРГАНИЗАЦИИ

Европска комисија за ефикасност на правдата – СЕРЕЈ од 2020 (со податоци од 2018)³²

Добриот развој и правилната употреба на ИКТ е важен елемент за добро функционирање на или судството или судските системи бидејќи, меѓу другото, придонесува за зголемена транспарентност.

Извештај на Европската комисија за напредокот на Република Северна Македонија 2020³³

Согласно последниот извештај на ЕК (октомври 2020) во однос на управувањето со судските предмети, позитивно се оценети контролите/инспекциите на АКМИС-системот и Законот за управување со судски случаи со кој се предвидени заштитни мерки за да се обезбеди непречено функционирање на системот, вклучително и со задолжителна употреба на АКМИС при доделување и управување со протоколот на предмети.

Во Судскиот совет на РСМ формиран е нов Совет за судиска етика според новиот Етички кодекс, но се забележува дека прекршувањето на Етичкиот кодекс не е наведено како основа за дисциплинска постапка.

Во 2019 година, Академијата за судии и обвинители организираше 11 сесии за етика, етичко однесување и антикорупциски мерки за 200 професионалци во судството.

ПРАВНА РАМКА: КВАЛИТЕТ НА СУДСКАТА ПРАВДА

Во домашното право, начинот на донесување на судските одлуки, нивната содржина како и начинот на нивното извршување се регулира со одредбите од Законот за судовите,³⁴ Законот за кривичната постапка,³⁵ Законот за парничната постапка,³⁶ Законот за управната постапка³⁷ и други. Во однос на усогласувањето на судската пракса, Уставот на РСМ во членот 101 одредува дека Врховниот суд на Република Северна Македонија е највисок суд во Републиката и го обезбедува единството на примената на законите од страна на судовите. Заради овозможување на подобра усогласеност меѓу праксата на судовите од различните подрачја на РСМ, донесен е и посебен Закон за одредување на видот и одмерување на висината на казната. Сепак, од годишните извештаи на Врховниот суд на РСМ и од други анализи во врска со ова прашање, очигледно е дека постојат сериозни проблеми во врска со усогласувањето на судската пракса во Република Северна Македонија.

32 <https://rm.coe.int/rapport-evaluation-partie-1-francais/16809fc058>.

33 https://ec.europa.eu/neighborhood-enlargement/sites/near/files/north_macedonia_report_2020.pdf
<https://sep.gov.mk/page/?id=1117#.YFjVgK9Kg2w>

34 Членови 6, 13, 15, 16, 18 и 99 од Закон за судовите (Сл. весник на Р. Македонија бр. 58/06, 150/10, 35/08, 61/08, 118/08, 16/09, 150/10, 39/12, 83/18, 198/18)

35 Член 405, 407, 408, 410, 411, 439, 440, 446, 449, 457 и 463 од Закон за кривичната постапка („Службен весник на Република Македонија“ бр. 150/2010, 100/2012, 142/2016 и 198/2018)

36 Член 324, 325, 326, 327, 337, 338, 368, 372 и 392 од Закон за парничната постапка („Службен весник на Република Македонија“ бр. 79/2005, 110/2008, 83/2009, 116/2010 и 124/2015)

37 Член 28, 29 и 30 од Закон за општата управна постапка (Службен весник на РМ бр. бр. 124/15)

Во однос на спроведувањето на одлуките на Европскиот суд за човекови права во домашното право, треба да се има предвид дека според домашните закони, засегнатата странка треба да поднесе барање за повторување на постапката (член 400 од ЗПП³⁸ и член 392 од ЗКП³⁹), во случаите кога со одлуката на Европскиот суд за човекови права е утврдена повреда на некое човеково право или основна слобода. Доколку засегнатата странка не поднесе барање за повторување на постапката, засега не е можно по службена должност (*ex officio*) да се активира нова постапка во која би имало можност да се коригираат направените повреди на човековите права во конкретната судска постапка. Во овој контекст Врховниот суд објаснува дека минорен е процентот на случаи во кои се бара повторување на постапката кога со одлука на Европскиот суд за човекови права е утврдена повреда на некое човеково право или на основните слободи предвидени во Европската конвенција за заштита на основните човекови права и слободи и во Дополнителните протоколи на Конвенцијата (Врховен суд на Република Северна Македонија, Улогата на Врховниот суд во обезбедување на единство во примената на законите).

ПОДАТОЦИ ОД ДОМАШНИ ИНСТИТУЦИИ

Двегодишен извештај за имплементација на Стратегијата за реформа на правосудниот сектор 2017-2022

Во областа Квалитет двегодишниот извештај дава пресек за 2019 и 2020 година акцент дава на донесените закони за Судски совет и измените во Законот за судовите со кој се менува концептот на следење на работата и оцена на судиите. Понатака нотирани се активностите од областа на единствената примена на законите и унифицирањето на судската пракса од страна на судовите, и донесените методологии кои произлегуваат од новиот закон за Судскиот совет и измената на законот за судовите од 2019 година.

Извештај за работата на Врховниот суд на Република Северна Македонија за 2019 година

Според Извештајот за работата на Врховниот суд на Република Северна Македонија за 2019 година, акцентот е даден на решавањето на предметите за кои тој е надлежен, помеѓу останатото и од аспект на квалитетот, како и воедначувањето на судската пракса, односно обезбедувањето на единствената примена на законите.

Судската практика е атрибут на правната сигурност што значи и квалитетот на судската правда, и истата е опфатена во овој извештај, со цел обезбедување на хоризонтално и вертикално воедначување на судската практика, односно остварување на основната цел – обезбедување единство во примена на законите од страна на судовите.

Оценки и заклучоци за работата на судовите за 2019 година на Врховниот суд на Република Северна Македонија

Според Оценките и заклучоците за судовите за 2019 година на Врховниот суд на Република Северна Македонија, квалитетот е изразен во квантитативни мерила за број на укинати, преиначени и потврдени предмети по судови. Сето тоа поделено по правни области како параметар од кој би требало да се извлече заклучок за квалитетот на работата на судовите. Притоа отсутнуваат подетални податоци за тоа како се мери квалитетот на судските одлуки. Сепак, подетален осврт за квалитетот, освен наведените показатели отсутнува.

38 Член 400 од Закон за парничната постапка („Службен весник на Република Македонија“ бр. 79/2005, 110/2008, 83/2009, 116/2010 и 124/2015)

39 Член 392 од Закон за кривичната постапка („Службен весник на Република Македонија“ бр. 150/2010, 100/2012, 142/2016 и 198/2018)

Годишен извештај за работата на Судскиот совет на Република Северна Македонија за 2019 година

Следејќи ја праксата воспоставена изминатите години, Судскиот совет дава квантитативни показатели за бројот на примени и решени предмети во судовите за сите судови, сите апелациони судови, и на Врховниот суд, меѓутоа **без посебен осврт на квалитетот односно содржината на судските одлуки**. Во иста насока се и активностите за подобрување на квалитетот на работењето, кои се потпираат на транспарентност, ефективност и ефикасност, отчетност, **без притоа да има поблиски предвидени активности за следење на квалитетот**, односно истиот се поистоветува на некој начин со останатите атрибути на судството (независност, транспарентност и ефикасност). Заклучоците и препораките во овој документ исто така не се осврнуваат посебно на квалитетот.

Функционална анализа на Судскиот совет, Врховниот суд, Апелационите судови и Управниот суд

Функционалните анализи на овие институции, особено на Судскиот совет и Врховниот суд ја детектираат потребата од донесување на потребните подзаконски акти и методологии за следењето на квалитетот на работата на судиите и судовите како и воведување на модерни статистички алатки заради следење и мерење на квалитетот.

Во оваа насока, Судскиот совет во текот на 2020 година донесе методологии за оценување на работата на судиите и претседателите на судовите базирани на објективни критериуми кои заедно со методологијата за сложеност на предмети треба да го заокружат процесот на објективизирање на критериумите за следење на квалитетот на работата на судиите.

Сепак, овие методологии се релативно нови и зависат од методологијата за определување на сложеност на предметите која сè уште не е усвоена, па затоа не се тестирани во праксата.

Во секој случај, податоците добиени со воведувањето на овие објективни мерила како и воведувањето на интероперабилност и модерни статистички алатки се со цел да го подигнат нивото на квалитет на судската правда.⁴⁰ Овие одредници се впрочем преточени и во Стратешки план и Акционен план на ССРСМ.⁴¹

Стратешки план на Судскиот совет 2020-2022 со Акционен план

Стратешкиот план се осврнува на начинот на кој треба да се пристапи во иднина кон објективизирање на следењето и оценувањето на квалитетот и воведувањето на модерни алатки за таа намена. Секако и донесувањето на актите од надлежност на Советот кои тоа ќе го овозможат.

Акциониот план по однос на квалитетот пропишува амбициозни цели кои ги афирмираат определбите по однос на зголемувањето и одржувањето на квалитетот.

⁴¹ Функционална анализа на Судскиот совет;

http://www.vsrn.mk/wps/wcm/connect/ssrm/d905f12b-310c-4552-ac69-95539c6cfb13/ФУНКЦИОНАЛНА+АНАЛИЗА+НА+ССРСМ-Финална.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOTWORKSPACE.Z18_L8CC1J41L0B520APQFKICDOCR4-d905f12b-310c-4552-ac69-95539c6cfb13-kZ5emCU

Функционална анализа на Врховен суд;

http://www.vsrn.mk/wps/wcm/connect/usskopje/657e0b73-2594-460e-9bfa-0d44dcfcdf4/Функционалната+анализа+на+капацитетите+на+управното+судство+во+Република+Македонија.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOTWORKSPACE.Z18_L8CC1J41L088FOA1K8MT8K06H7-657e0b73-2594-460e-9bfa-0d44dcfcdf4-ljCTp4p

⁴² Стратешки план и Акционен план на Судски совет 2020-2022;

http://www.vsrn.mk/wps/wcm/connect/ssrm/97d0decf-dc56-495d-876f-bb86f0cf9f68/Стратешки+план+на+ССРСМ.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOTWORKSPACE.Z18_L8CC1J41L0B520APQFKICDOCR4-97d0decf-dc56-495d-876f-bb86f0cf9f68-kZ5emCU

Стратегија за реформа на правосудниот систем за периодот 2017-2022 со Акциски план на Министерството за правда на Република Северна Македонија⁴²

Според Стратегијата за реформа на правосудниот систем за периодот 2017-2022 со Акциски план на Министерството за правда на Република Северна Македонија, квалитетот на судската правда, изградбата на систем на самостојно, независно и непристрасно судство и на институции што гравитираат кон остварувањето на неговата функција на ефективно, квалитетно и правично правораздавање е средишен постулат на начелото на владеење на правото и на хуманиот и одржлив развој на македонското општество како заедница заснована врз правото легитимирано со уважување на највисоките општо цивилизациски вредности.

Стратегијата нотира дека постигнатите резултати на полето на ефикасноста на судството остануваат во сенка поради неговата нарушена независност што резултира со низок степен на квалитет и недоверба на граѓаните во институциите на правосудниот систем.

Како поставена цел, оваа Стратегија има помеѓу останатото преиспитување на системот на оценување на квалитетот и ефикасноста на постапувањето на судиите и јавните обвинители.⁴³ Во оваа насока, Стратегијата нотира дека *„За воедначување на судската пракса Врховниот суд треба да ја исполнува својата уставна обврска преку утврдување на начелни ставови и начелни правни мислења. Потребно е да се нагласи оваа улога и надлежност на Врховниот суд во обезбедување на соодветни заштитни механизми за поголема воедначеност на судската пракса и јасност и предвидливост на судските пресуди заради поголема правна сигурност на граѓаните.“* Понатака, Стратегијата нотира дека *„Во поглед на оценувањето на квалитетот на работата и постапката за унапредување на судиите и јавните обвинители, постојната регулатива не обезбедува објективни критериуми и дефинирање на точни и прецизни процедури. Системот на евалуација мора да е насочен кон промовирање на квалитетот на судските одлуки и дека Судскиот совет без одредена аргументација одлучува и објавува кои судии се унапредени (избрани во повисок суд), без да се наведат причините поради кои тие судии се сметаат за најдобри.“⁴⁴*

Во делот за Стратешки насоки на Стратегијата кој го тангира квалитетот, препорачано е воедначување на судската пракса преку зголемен обем на обуки на судиите во рамките на АСЈО за анализа на објавените судски одлуки, но и ревидирање на критериумите за оценување користејќи ги компаративните добри практики и искуства. Оценувањето првенствено треба да се заснова на нови објективни квантитативни и квалитативни критериуми и да се фокусира на професионални вештини, способност, интегритет и искуство: професионална стручност (познавање на законот, способност за водење судски постапки, капацитет за пишување добро образложени пресуди), лична способност (способност за справување со доделениот број на предмети за постапување, способност за одлучување, отвореност за прифаќање на нови технологии), социјални вештини, односно способност за медијаторство и покажување почит кон странките, како и надополнување, поседување на лидерска способност и вештини за оние кои се наоѓаат на позиции каде истите се потребни.⁴⁵ Што е најважно, во овој документ во делот на квалитет, се истакнува отсуството на квалитативни критериуми за оценување и потпирање единствено на квантитативни критериуми.⁴⁶

43 Ibid, страница 7

44 Ibid, страница 11

45 Стратегијата за Реформа на Правосудниот систем за периодот 2017-2022 со Акциски план, вовед. Достапно на: <https://goo.gl/sKppnG>

46 Стратегија за Реформа на Правосудниот систем за периодот 2017-2022 со Акциски план на Министерството за правда на Република Северна Македонија, стр. 11

ПОДАТОЦИ ОД МЕЃУНАРОДНИ ИЗВЕШТАИ

Европска комисија за ефикасност на правдата – СЕРЕЈ од 2020 (со податоци од 2018).⁴⁷

Според извештај усвоен на 7 декември 2016, на 28 пленарен состанок на СЕРЕЈ, терминот квалитет има многу широко значење. Ако се помине на „обичното“ поимање на квалитетот, неопходно е да се прифати метод на класификација на нивото на квалитет кое се бара, и притоа се навлегува во сферата на „мерење на квалитетот“. Според СЕРЕЈ постојат два начина на мерење на квалитетот. Првиот е дали она што е предмет на мерење е во согласност со предефинирани индикатори (усогласеност со барањата), и вториот кој го мери со отстапувања кои се воочени од консументите помеѓу очекувањата и оцената на она што го добиле. Сето тоа значи дека мора да има два услова исполнети за да се пристапи кон мерење на квалитет:

- Постоене на (пре)дефинирани параметри за квалитет.
- Постоене на фиксни стандарди за квалитет.⁴⁸

Според овој извештај, интересот за статистички податоци на судските перформанси доаѓа од следните елементи:

- Треба да постојат извори на информации од различни аспекти на судството, кои се собрани преку научни и аналитички методи,
- Податоци кои што се од висок степен на социјална и економска корисност, имајќи ја предвид важноста на судските процедури во животите на луѓето, семејствата, бизнисот и нивните односи.
- Кои претставуваат инструменти кои се користат од меѓународни тела за да се измери системската ефикасност на определена држава, кои ќе ја гарантираат ефикасната имплементација на реформите, и посебно, да покажат објективно мерење на нивото на почитувањето на човековите права.
- Претставуваат фундаментален инструмент за организацијата и функционирањето на судството.⁴⁹

Она што е интересно за мерењето на квалитетот на процесите и одлуките е дека, според овој извештај, треба да се појасни дека методот на мерење нема за цел да навлегува во меритумите на одлуките и нема за цел да применува чудни алгоритми кои би биле користени за мерење на вродениот квалитет на одлуките на судиите.⁵⁰ Сепак, не се исклучува можноста да се мери што се наоѓа на контурите на одлуките и што може да го намали нивниот квалитет. Затоа, методологијата којашто овој извештај ја предлага има за цел да биде аплицирана на широк број на елементи на „правдата како сервис“, кои се комплементарни со процесот на одлучување.⁵¹ Како заклучок, *мерењето на квалитетот е неопходно и мора да биде сеопфатен процес којшто не може да биде изолиран од другите параметри: ефикасност, транспарентност, независност, туку комплементарно да произлегува заедно со останатите, но и дел без којшто останатите параметри немаат свое вистинско значење.*

47 <https://rm.coe.int/rapport-evaluation-partie-1-francais/16809fc058>.

48 Извештај на Европска комисија за ефикасност на правдата (СЕРЕЈ) - Мерење на квалитетот на правдата усвоен на 7 декември 2016, на 28 пленарен состанок на СЕРЕЈ

50 Ibid, пар.4

51 Ibid, пар.21

52 Ibid, пар.22

Извештај на Европската комисија за напредокот на Република Северна Македонија за 2020 година

Извештајот на ЕК за напредокот на Република Северна Македонија за 2020, посебно се осврнува на Квалитетот на правда. Во овој дел Извештајот нотира дека Врховниот суд, во соработка со четири Апелациони судови, ги засилил своите напори за подобрување на конзистентноста на пресудите и за усогласување на судската практика, додека некои судови ја подобрија нивната доследност во внесувањето пресуди на централната база на податоци, овозможувајќи поголем пристап до судската практика преку интернет.

Понатака, нотирана е потребата од понатамошни напори за подобрување на употребата на алтернативно решавање на спорови.

НЕЗАВИСНОСТ И НЕПРИСТРАСНОСТ

ПРАВНА РАМКА: НЕЗАВИСНОСТ И НЕПРИСТРАСНОСТ

Независноста и непристрасноста на судиите е загарантирана со Уставот на Република Северна Македонија и уредена со Законот за судовите, Законот за Судскиот совет на РСМ, Законот за судскиот буџет, Законот за Академијата за судии и јавни обвинители, Законот за судска служба, Етичкиот кодекс за судии и судски поротници и други законски и подзаконски акти.

Независносна и непристрасноста на судиите во одлучувањето и во извршувањето на нивната функција се мери преку неговата отпорност кон можни влијанија и притисоци, како однатре така и однадвор од страна на другите власти. Обезбедувањето и гарантирањето на независноста на судството се следи преку регулирањето и ефективното спроведување на постапките за избор и разрешување на судиите, одговорноста и дисциплинските постапки за судии, нивното оценување и унапредувањето, финансирањето (судскиот буџет), како и за непристрасноста односно изземањето од случаи кога постои можност за конфликт на интерес и пристрасност во одлучувањето.

ИЗБОР НА СУДИИ

Според новиот Закон за Судскиот совет на Република Северна Македонија од 2019 год.,⁵² Советот избира судија на Основен суд од листата на кандидати, што се јавиле на огласот, доставена од Академијата за судии и јавни обвинители, земајќи ги предвид годината на завршување на обуката и постигнатиот успех, како и резултатите од спроведеното интервју од страна на Советот. Согласно новиот Правилник за начинот на рангирање на кандидатите за судии од Академијата за судии и јавни обвинители⁵³ избрани се 12 кандидати за судии од Академијата во основните судови.⁵⁴

Со новиот Закон за Судски совет на Република Северна Македонија се регулираат условите за избор на член на Советот од редот на судиите и оние кои ги избира Собранието на Република Северна Македонија. Со цел поквалитетно функционирање на независните тела во правосудството, со новиот Закон за Судскиот совет на Република Северна Македонија се дефинираше поимот „истакнат правник“ во однос на членовите на Советот кои се бираат од страна на Собранието на Република Северна Македонија. Дефинирањето на терминот „истакнат правник“ се врши преку проширување на листата на лица кои може да бидат избрани за членови на Советот од страна на Собранието на Република Северна Македонија и тоа со поранешни судии на Уставен суд и меѓународни судии.⁵⁵

Со новиот Закон за Судскиот совет од 2019 година, се унапредија критериумите за член на Советот од страна на судиите, со зголемување на потребниот судиски стаж за да може еден судија да конкурира да биде избран за член на Советот.

Согласно Законот за Судскиот совет на Република Северна Македонија одлуките за избор се образложени и истите се објавуваат јавно на веб страницата на Советот и во Службен весник на Република Северна Македонија.

52 Службен Весник на РСМ бр. 102/19

53 Правилникот е донесен од Судскиот совет на РСМ на 25.12.2019 година

54 Двегодишен извештај за периодот 2019 – 2020 за имплементација на Стратегијата за реформи на правосудниот сектор 2017-2022, Министерство за правда на РСМ

55 Според ова законско решение избрани се тројца членови на Судскиот совет.

ФИНАНСИРАЊЕ (СУДСКИ БУЏЕТ)

Една од стратешките насоки во областа независност и непристрасност предвидува: „Самостоен и одржлив судски буџет, конзистентен на законската определба од бруто-националниот доход, со поголемо учество на СБС за реализација на оваа насока“. Стратегијата укажува и на актуелната состојба дека во судството се забележува отсуство на капацитети за стратешко планирање, буџетско и финансиско управување, како и недоволно развиени капацитети на стручните служби. Согласно Законот за судскиот буџет, судскиот буџет претставува годишна процена на приходите и трошоците на единките корисници на судската власт што ги утврдува Собранието на Република Северна Македонија и е наменет за нивно финансирање. Согласно член 4 од Законот за судски буџет е предвидено дека делот на средствата „Судска власт“ во Буџетот на Република Северна Македонија, потребни за функционирање на единките корисници се утврдува во износ од најмалку 0,8% од бруто домашниот производ, меѓутоа овој процент за последните три години е сè уште под законскиот минимум.

Во прилог е табелата за висината на процентот од БДП за судскиот буџет во последните три години⁵⁶:

година	МКД	БДП	Популација	% Судски буџет/БДП	Судски буџет/по глава на жител (МКД)	Судски буџет/по глава на жител (ЕУР)
2018	1.936.203.000	663.250.000.000	2.065.769	0.2919	937.279531	15.2403176
2019	2.039.141.000	699.821.000.000	2.065.769	0.291	987,109885	16.0505672
2020	1.920.350.000	664.010.000.000	2.065.769	0.289	929.61	15.12

Судскиот совет во 2020 година усвоил и Методологија за унапредување на критериумите за подготовка на судскиот буџет и Методологија за унапредување на критериумите за распределба на судскиот буџет.

ОДГОВОРНОСТ

Согласно новите законски измени на Законот за судовите, во целост се изменија одредбите за дисциплинска одговорност на судиите преку јасно прецизирање на основите за разрешување на судија со пропишување само на најтешките дисциплински повреди како основа за разрешување. Со новиот Закон за Судски совет на Република Северна Македонија⁵⁷ се воспоставува правната рамка на мониторирање на постапките за утврдување на одговорност на судии и претседатели на судови пред Судскиот совет преку присуство на претставник на Здружение на судии.

Новиот законот за Судскиот совет на Република Северна Македонија⁵⁸ за прв пат вклучува одредби за индивидуална одговорност на членовите на Советот во вршењето на нивната функција. Со законот се уредени основите и постапката за изземање и за поднесување на барање за дисциплинска постапка за член на Советот.

Со Законот за изменување и дополнување на Законот за судовите⁵⁹ целосно се преработени одредбите кои се однесуваат на основите за утврдување на одговорност на судија или претседател на суд и истите во целост се усогласени со мислењето на Венецијанската комисија.

⁵⁶ Податоците се добиени од Судскиот буџетски совет, 29 март 2021

⁵⁷ Службен весник на РСМ бр.102/19

⁵⁸ Ibid

⁵⁹ Службен весник на РСМ бр. 96/2019

Во измените и дополнувањата на Законот за судовите се предвидува дека еден од основите за разрешување на претседател на суд е и повреда на одредбите за донесување и измена на Годишниот распоред на судии, бидејќи праксата ова го покажала како потреба.

Во врска со една од стратешките насоки за подигнување на нивото на одговорност на судиите, Врховниот суд на предлог од страна на Здружението на судии на општата седница во септември 2019 година го донесе Кодексот на судиите и судиите – поротници⁶⁰, кој е веќе објавен на веб – страницата на Врховниот суд.⁶¹ Со цел поцелисходна имплементација на Кодексот се формираше и Советодавното тело за судска етика на судиите и судиите – поротници при Здружението на судии на Република Северна Македонија, а се подготви и Прирачник (Насоки) за употреба на етичкиот кодекс.

ОЦЕНУВАЊЕ И УНАПРЕДУВАЊЕ

Со новиот Закон за Судски совет, се измени концептот на оценување на судии и се предвиде редовното оценување на судии да се врши еднаш на четири години, додека вонредното оценување само во случај на избор во друг суд, во повисок суд, за претседател на суд или за член на Советот. Соодносот на квалитативните во однос на квантитативните критериуми при формирање на конечната оценка на судијата и истиот е 60% спрема 40% во корист на квалитетот во работата.

Судскиот совет во декември 2020 усвоил Методологија за оценување на работата на судија врз основа на исполнетост на квалитативните критериуми за судиското работење и Образец за оценување и бодување на исполнетост на квалитативните критериуми за работата на судијата, како и Методологијата за квалитативно оценување на претседателите на судовите и Образецот за квалитативно оценување на претседатели на судовите.⁶²

Судскиот совет донесе интересен план за следење на работата на судовите, судиите и претседателите на судовите и Упатство за начинот на пресметување на ефективните часови за работењето на судиите.

Според Двегодишниот извештај на Министерството за правда (2019-2020) за имплементација на Стратегијата за реформа на правосудниот сектор 2017-2022 година, во завршна фаза е подготовката на Предлог Методологија со индикатори за сложеност на предмети каде што е опфатена нормата за предмети и одлуката за број на судии. Првото редовно оценување е предвидено да се изврши во 2023 година.

Со измените и дополнувањата на Законот за судовите се интервенираше во критериумите за унапредување на судиите. Така, за судија на Апелационен суд може да биде избрано лице кое има работно искуство од најмалку шест години непрекинат стаж како судија во Основен суд, Управниот или Виш управен суд на РСМ. За судија на Врховен суд на Република Северна Македонија може да биде избрано лице кое има работно искуство од најмалку шест години стаж како судија во Апелационен суд. Во февруари 2020 година е усвоен Правилник за начинот на рангирање на кандидатите за избор на судија во повисок суд.⁶³

60 Претходно донесените Кодекси за етика не ги опфаќаа и судиите поротници.

61 <http://www.sud.mk>

62 <http://www.sud.mk>

63 http://www.vsrn.mk/wps/wcm/connect/ssrm/c7213a55-036c-4a1f-88ff-3f52ab8290d2/Pravilnik+%D0%B7%D0%B0+%D0%BD%D0%B0%D1%87%D0%B8%D0%BD%D0%BE%D1%82+%D0%BD%D0%B0+%D1%80%D0%B0%D0%BD%D0%B3%D0%B8%D1%80%D0%B0%D1%9A%D0%B5+%D0%BD%D0%B0+%D0%BA%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D0%B8%D0%B4%D0%B0%D1%82%D0%B8%D1%82%D0%B5+%D0%B7%D0%B0+%D0%B8%D0%B7%D0%B1%D0%BE%D1%80+%D0%BD%D0%B0+%D1%81%D1%83%D0%B4%D0%B8%D1%98%D0%B0+%D0%B2%D0%BE+%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%81%D0%BE%D0%BA+%D1%81%D1%83%D0%B4.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOTWORKSPACE.Z18_L8C-C1J41L0B520APQFKICD0CR4-c7213a55-036c-4a1f-88ff-3f52ab8290d2-kZargVy

ВЛИЈАНИЈА ВО СУДСТВОТО

Со новиот Закон за Судскиот совет од 2019 година, Министерот за правда и претседателот на Врховниот суд, учествуваат во работата на Судскиот совет без право на глас.

Со Законот за изменување и дополнување на Законот за судовите од мај 2018 година,⁶⁴ се предвиде обврска на Министерството за правда да врши редовен годишен надзор над примената на одредбите од Судскиот деловник. Надзорот го врши Комисија составена од двајца дипломирани правници со најмалку 10 години стаж на правни работи по полагање на правосудниот испит и двајца информатичари обучени за функционалноста на начинот на работа на АКМИС. По потреба министерот за правда во работата на Комисијата може да вклучи и надворешни експерти.

За 2020 година, од првично планираниот надзор на 19 судови, предвидени во Планот за надзор поради актуелната состојба со КОВИД-19 и мерките на Владата се донесе Одлука за спроведување на надзор над работата на АКМИС во 9 судови.⁶⁵

Согласно одредбите од Судскиот деловник, Судскиот совет и повисоките судови вршат надзор врз работењето на судовите.

Со новиот Закон за управување со движење на предметите во судовите⁶⁶ кој започна да се применува на 24.05.2020 година, се обезбедуваат услови за зајакнување на механизмите за автоматска распределба на предметите во судовите и прецизирање на надлежностите на телата и органите кои се задолжени за неговата примена и контрола над функционирањето на Автоматскиот систем за управување со судските предмети.⁶⁷

64 Службен весник на Република Северна Македонија бр. 83/2018

65 Основен суд Гевгелија, Основен суд Неготино, Основен суд Берово, Основен суд Делчево, Основен суд Крушево, Основен суд Радовиш, Основен суд Скопје 2, Апелационен суд Скопје, Врховен судна РСМ

66 Службен Весник на Република Северна Македонија бр.42/20

67 Двегодишен извештај за периодот 2019-2020 за имплементација на Стратегијата за правосудниот сектор 2017-2022, Министерство за правда на РСМ

ПОДАТОЦИ ОД СУДСКИОТ СОВЕТ

ИЗБОР И РАЗРЕШУВАЊЕ НА СУДИИ

Судскиот совет, во текот на 2019 година извршил избор на претседатели во 14 судови, вкупно 3 судии во повисоките судови и тоа: во Врховниот суд на РСМ – 1 судија, и во Управниот суд – 2 судии. Во текот на 2019 година, Советот за дел од испразнетите судиски места во основните судови според постоечката систематизација не извршил избор на судии во судовите, бидејќи сите кандидати кои ја завршиле почетната обука во Академијата за судии и јавни обвинители веќе биле избрани за судии или јавни обвинители. Советот ја искористил со закон предвидената можност да донесе одлука за времено упатување на судиите од еден во друг суд и донел одлука за времено упатување на 5 судии и тоа најдолго за време од една година.

Во текот на 2019 година поднесени биле барања за утврдување на одговорност за судија или претседател на суд против 107 судии. Советот заплел 22 постапки а отфрлил 9 барања за утврдување на одговорност на судија или претседател на суд поднесени во 2019 година.⁶⁸

Советот отфрлил 58 барања за утврдување на одговорност на судија или претседател на суд. Советот донел решенија за разрешување на 4 судии поради нестручно и несовесно вршење на судиската функција.

Против решенијата за разрешување биле поднесени жалби и предметите се доставени на одлучување до Советот за одлучување по жалби при Врховниот суд на Република Северна Македонија. Советот за одлучување по жалби при Врховниот суд на Република Северна Македонија укинал едно решение и го вратил на повторна постапка пред Советот. Врховниот суд 2 решенија потврдил во март 2020 година.

Во текот на 2019 година, Советот постапувал по 5 барања за повторување на постапката по повод донесените пресуди на Европскиот суд за човекови права во Стразбур. По 2 барања за повторување на постапката, Советот донел решение со кое утврдило нестручно и несовесно вршење на судиската функција.

Во текот на 2019 година утврден бил престанок на судиската функција кај 13 судии по сите основи предвидени со закон од кои само кај еден судија е утврден престанок на судиската функција поради нестручно и несовесно вршење на судиската функција која постапка правосилно завршила во февруари 2019 година.

68 Годишен извештај за работата на Судскиот совет 2019

ОЦЕНУВАЊЕ НА СУДИИ

Како резултат на спроведеното редовно оценување, од страна на Судскиот совет на РСМ во 2019 биле донесени одлуки за оценка на работата за 2017 и 2018 година на вкупно 500 судии. Од вкупниот број на оценети судии, 452 судии се оцените со оценка „многу добар“ или 90,40%, 42 судии се оцените со оценка „добар“ или 8,40%, 5 судии се оцените со оценка „задоволителен“ или 1 % и 1 судија се оценет со оценка „незадоволителен“ или 0,20%⁶⁹.

Оценети се вкупно 30 претседатели на суд, 4 претседатели се оценети со оценка „многу добар“ или 13,33%, 16 претседатели се оцените со оценка „добар“ или 53,33% и 10 претседатели се оценети со оценка „задоволителен“ или 33,33%.

Во текот на 2019 година, Советот постапувал по вкупно 554 претставки, од кои на седница биле разгледани 502 претставки, 500 биле неосновани и 2 биле основани.

Во извештајот за работата на СС за 2019, Советот продолжил со активностите за обезбедување на средства на годишно ниво од 0,8% од Буџетот за судска власт преку оставарени средби на претседателот на Советот со министерот за правда и министерот за финансии⁷⁰.

ФИНАНСИРАЊЕ (СУДСКИ БУЏЕТ)

Во 2019 година вкупно одобриениот буџет за раздел 29010 - судската власт за двете програми изнесуваше 2.038.141.000 денари.⁷¹

Средствата од сметката на сопствените приходи биле остварени од наплата на судските паушали, закупнини од издавање на деловен простор што согласно Законот за судски буџет се приходи на судовите и др.

Во текот на 2019 како резултат на ребаланс на Буџетот на РСМ, биле извршени и бројни пренамени на средства со цел максимално искористување на буџетот согласно потребите на единките корисници на судската власт.

Категорија	Конечен буџет 2019 програма 20	%	Конечен буџет 2019 програма 30	%	Конечен буџет 2019 ВКУПНО судска власт	%
40	1.526.242.000	72,56	47.583.000	62,98	1.573.825.000	72,23
42	253.559.871	12,05	24.500.000	32,43	278.059.871	12,76
46	168.240.129	8,00	870.000	1,15	169.110.129	7,76
48	155.416.000	7,39	2.600.000	3,44	158.016.000	7,25
Вкупно	2.103.458.000	100,00	75.553.000	100,00	2.179.011.000	100,00

Табела: Структура на конечен буџет судска власт за 2019 година по категории и програми⁷²

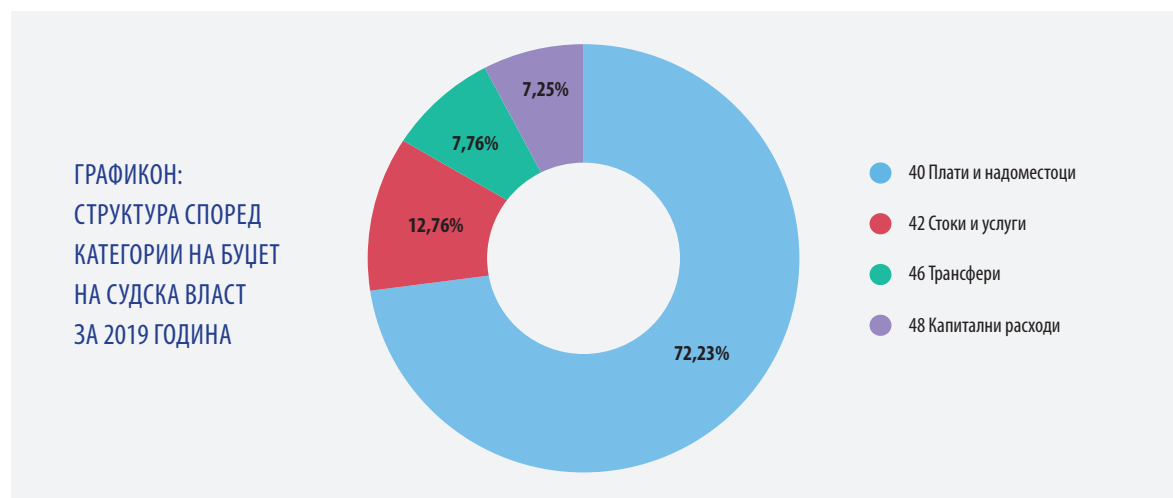
69 Годишен извештај за работата на Судскиот совет 2019

70 Ibid

71 Од овие средства 1.974.841.000 денари беа одобрени како расходи од Основен Буџет на РСМ на буџетската сметка, 57.500.000 денари беа како расходи од Основен Буџет на РСМ на сметката на сопствени приходи и 5.800.000 денари се однесуваа на расходи од донации.

72 Годишен извештај за работата на Судскиот совет 2019

Притоа забележливо е доминантното учество од 72,23% на категоријата 40-плати и надоместоци од плати, а пониското учество на останатите три категории. Категоријата 42-стоки и услуги која во вкупниот буџет учествува со 12,76% е недоволна за подмирување на сите потреби кои произлегуваат од редовната работа на судовите.

Учеството на капиталните расходи со инвестиции во ИКТ компјутерска и софтверска модернизација во судскиот буџет не е на потребното ниво и неопходно е значително зголемување на оваа ставка.

ПОДАТОЦИ ОД МЕЃУНАРОДНИ ИЗВЕШТАИ

ИЗВЕШТАЈ НА ЕВРОПСКАТА КОМИСИЈА ЗА НАПРЕДОКОТ НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА 2020⁷³

Во делот на независноста и непристрасноста на судството, во својот последен извештај од 2020 година, Европската комисија констатира дека судските институции спроведуваат нови правила за назначување, унапредување, дисциплина и разрешување на судии, а Судскиот совет поактивно ја извршува својата улога. Извештајот ги поздравува реформските напори во последниве години, со што државата ги воспоставила механизмите за обезбедување независност и одговорност на судството, како што се правила за назначувања засновани врз заслуги, проверка на имотот и судир на интереси и дисциплински постапки. Советот покажал зголемен проактивен став во извршувањето на својот мандат како чувар на независноста и на непристрасноста на судиите. Така, се наведува дека Судскиот совет му го одзел имунитетот на еден од неговите членови, но не дозволил негов притвор, и му го одзел имунитетот на еден судија.

Се констатира дека е формиран нов Совет за судиска етика според новиот Етички кодекс, но и дека прекршувањето на Етичкиот кодекс не е наведено како основа за дисциплинска постапка во Законот.

Судскиот совет ги разрешил претседателот и двајца судии на Врховниот суд, како и 3 други судии, вклучувајќи го и поранешниот претседател на Основниот кривичен суд во Скопје со што покажувањето одговорност за противправни дела помага во негувањето на културата на независност и непристрасност во судството.

Според Комисијата, целосното спроведување на начелата на независност и транспарентност треба да продолжи, особено за да се запрат сите критики за судскиот систем што подлегнува на извршната власт, а именувањата на судиите целосно да бидат засновани на заслуги и компетенции. За ЕК е особено важно да се обезбеди дека судството е заштитено од кој било ризик или перцепција на политичко мешање. Во извештајот се потенцира дека Судскиот совет има активна улога со засилување на своите напори за заштита на независноста на судиите и зајакнување на отпорноста на секторот против потенцијален надворешен или внатрешен притисок.

73 https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/north_macedonia_report_2020.pdf
<https://sep.gov.mk/page/?id=1117#.YFjVgK9Kg2w>

ВРЕМЕН ИЗВЕШТАЈ НА ГРЕКО ЗА УСОГЛАСЕНОСТ НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА СО ЧЕТВРТИОТ ИЗВЕШТАЈ ЗА ЕВАЛУАЦИЈА НА ДРЖАВАТА КОЈ СЕ ОДНЕСУВА НА „СПРЕЧУВАЊЕ КОРУПЦИЈА КАЈ ПРАТЕНИЦИТЕ, СУДИИТЕ И ОБВИНИТЕЛИТЕ“ – 2020⁷⁴

Препораката на ГРЕКО, да се зајакне независноста на судството од несоодветно политичко влијание, со укинување на членството на министерот за правда по службена должност во Судскиот совет, во времениот извештај на ГРЕКО за усогласеноста на државата со препораките од Четвртиот извештај за „Спречување корупција кај пратениците, судиите и обвинителите“, се смета за неимплементирана. ГРЕКО во времениот извештај констатира дека плановите за измена на Уставот и законите за имплементирање на оваа препорака биле откажани, а властите известиле дека ја испочитувале препораката лишувајќи го министерот за правда од правото на глас во Судскиот совет (преку измени и дополнувања на Законот за Судскиот совет) и воведувајќи доброволно учество на министрите за правда во двете последни влади во работата на Советот.

Во сила влезе и новиот Закон за Судски совет, според кој министерот за правда и претседателот на Врховниот суд имаат право да членуваат во Советот без право на глас и не смеат да учествуваат на седниците на Советот на кои се разгледува утврдувањето одговорност, изборот или разрешувањето на судија/претседател на суд.

ГРЕКО смета дека неодамна усвоената регулатива не ја менува суштината на состојбата и дека можното политичко влијание од страна на министерот за правда дури и без право на глас или формално присуство на состаноците во отсуство на конкретни планови за спроведување на оваа препорака, останува и понатаму предизвик за државата.

Извештајот сепак го поздравува спроведувањето на низа мерки насочени кон зајакнување на независноста, непристрасноста и интегритетот на судиите-поротници. Таквите вклучуваат конкретно насочена задолжителна обука и проширување на Кодексот на судиска етика со што истиот ќе ги опфаќа и судиите-поротници.

Во однос на препораката на ГРЕКО дисциплинските повреди кои важат за судиите јасно да се дефинираат и опсегот на санкции да се прошири со цел да се обезбеди поголема пропорционалност, ГРЕКО упатува на новиот Закон за изменување и дополнување на Законот за судовите⁷⁵ кој прави разлика меѓу два вида на дисциплински повреди/постапки: i) повреди што резултираат со дисциплинска мерка и ii) повреди кои резултираат со разрешување на судијата. Судија може да биде разрешен (член 74) поради „сериозни дисциплински повреди со кои ја дискредитирал судиската функција“ и „непрофесионално и несовесно вршење на судиската функција“. „Потешки дисциплински повреди“ се посериозни видови на повреди што го нарушуваат угледот на судот и судијата; а) соодветно надолу измени да се направат б) грубо влијание/ мешање во вршењето на судиската функција на друг судија; в) непријавување имотна состојба или пријавување состојба која во голема мера е лажна; и г) очигледна повреда на правилата за изземање при која судијата знаел или требало да знае за неговото/нејзиното изземање како што е предвидено со закон.

Извештајот на ГРЕКО ги поздравува напорите кои се направени во насока на разјаснување на дисциплинските прекршоци што важат за судиите во рамките на двата вида на дисциплински, како и на избегнување на паралелизам и преклопувања. ГРЕКО одобрува што се укинати одредбите

⁷⁴ <https://rm.coe.int/fourth-evaluation-round-corruption-prevention-in-respect-of-members-of/16809fc80e> [https://www.pravda.gov.mk/Upload/Documents/MKD%20GrecoRC4\(2020\)4%20Interim%20RC4-North%20Macedonia%20Final%20Public.pdf](https://www.pravda.gov.mk/Upload/Documents/MKD%20GrecoRC4(2020)4%20Interim%20RC4-North%20Macedonia%20Final%20Public.pdf)

⁷⁵ Службен весник на РСМ бр. 96/2019 година

што дозволуваа разрешување на судија врз основа на тоа дека истиот не ја применил судската пракса на Европскиот суд за човекови права или дека одлуките на судијата довеле до повреда утврдена од страна на Европскиот суд за човекови права.

Сепак, според извештајот, опсегот на казнени мерки не е проширен за да се обезбеди подобра пропорционалност и не се доставени докази кои би ја отстраниле загриженоста на ГРЕКО во врска со практичното спроведување на односниот закон, а особено за отсуството на пропорционалност кај Судскиот совет во дисциплинските постапки против судии, како и за политичките притисоци кои се вршат со цел разрешување на одредени судии.

ЕВРОПСКА КОМИСИЈА ЗА ЕФИКАСНОСТ НА ПРАВДАТА – СЕРЕЈ ОД 2020 (СО ПОДАТОЦИ ОД 2018)⁷⁶

СЕРЕЈ во својот последен извештај од 2020 година за 2018, укажува дека буџетот на судскиот систем се пресметува како збир на буџетот наменет за судовите, буџетот наменет за обвинителските служби и буџетот наменет за правна помош. Во просек, земјите трошат скоро 2/3 од буџетот на нивниот судски систем на судови, скоро 1/4 на јавните обвинителски служби и останатите 11% на правна помош. Во 2018 година, Северна Македонија во група со други земји,⁷⁷ посветила повеќе од 70% од буџетот на нивниот судски систем на судовите. Во 2018 година, СЕРЕЈ констатирал дека Република Северна Македонија алоцирала 19.4 евра по глава на жител за судскиот систем, од кои 13.8 евра по глава на жител за судовите, 0.1 за правна помош и 5.5 евра по глава на жител за јавното обвинителство, додека европските земји трошеле во просек 61.6 евра по жител за правосудниот систем, од кои 42 евра по жител на судови. Трошокот е тесно поврзан со БДП по глава на жител.

Во 2018 година, Северна Македонија, како и некои други држави,⁷⁸ потрошила повеќе од 70% од судскиот буџет за (брuto) плати. Во 2018 година, 78% од државите или субјектите ангажирале барем една услуга. Овој процент постојано се зголемува од 2012 година. Во 2018 година, само четири земји не делегираат никакви услуги на приватниот сектор, меѓу кои и Северна Македонија. Најчестите услуги со надворешни извори се ИТ услуги, обука на персонал, безбедност, архиви, чистење и други услуги (како што се толкувачи и превод, курир, одржување, угостителство итн.)

Извештајот од 2016 укажува дека во случајот со Република Северна Македонија, судскиот буџет е зголемен за приближно 11% во однос на 2014 година. Од вкупниот буџет за правосудниот систем како целина за 2016, најголемиот процент од 71% е наменет за судовите.

Во однос на платите на судиите, СЕРЕЈ утврдува два индикатори: почетната плата на почетокот на кариерата и вториот, просекот на плата на судиите во Врховниот суд на РСМ како највисока инстанца во земјите. Притоа, и во двата случаи платите се согледуваат низ призма на просечната плата во земјата. Согласно овие параметри, судиите во РСМ на почеток на нивната кариера имаат коефициент од 2,8 (што е незначително повисок од европскиот просек) и коефициент 3,4 просечни плати во највисоката судска инстанца. Со ова, Република Северна Македонија е во групата земји каде судиите земаат релативно повисока плата (над 2 пати) од просечната плата во земјата на почетокот на кариерата додека растот на истата од коефициент 0,7 е под европскиот просек. Сепак, битно е да се напомене дека коефициентите имаат релативно значење бидејќи платата на судијата се компарира со просечната плата во земјата. Земајќи предвид дека РСМ има едни од најниските просечни плати во Европа, ова значи и пониски плати на самите судии споредено со другите земји.

⁷⁶ Достапно на: <https://rm.coe.int/evaluation-report-part-2-english/16809fc059>

⁷⁷ Босна и Херцеговина, Хрватска, Чешка, Естонија, Франција, Унгарија, Малта, Монако, Црна Гора, Србија, Словенија, Шпанија и Руската Федерација

⁷⁸ Албанија, Ерменија, Босна и Херцеговина, Бугарија, Хрватска, Чешка, Литванија, Република Молдавија, Црна Гора, Шпанија и Португалија

ПРАВНА РАМКА: ПРОФЕСИОНАЛЕН РАЗВОЈ И ПРАВИЧНА ЗАСТАПЕНОСТ

ПРОФЕСИОНАЛЕН РАЗВОЈ - КОНТИНУИРАНА ПРАВНА ЕДУКАЦИЈА

Со измените на Законот за судовите се зајакна обврската за следење континуирана обука, а имено неисполнување на должноста за континуирана обука е пропишана како посебна дисциплинска повреда. Воедно, со овој закон во рамките на дисциплинските мерки се пропиша упатување на дополнителни часови стручна обука во Академијата за судии и јавни обвинители од најмалку три часа во период од три месеци и за времето додека трае мерката судијата, не може да биде избран во повисок суд, за член на Судскиот совет или директор на Академијата за судии и јавни обвинители.

Според годишниот извештај на Академијата за судии и јавни обвинители,⁷⁹ во 2019 година биле реализирани вкупно 222 обуки, со учество на 5002 учесници, од кои 1915 биле судии, 626 јавни обвинители и 1229 стручни соработници од судовите и обвинителствата.

ПРАВИЧНА ЗАСТАПЕНОСТ

Правната рамка останала неизменета и е пропишана **фер и правична застапеност** на припадниците на сите заедници во судството и со Уставот на Република Северна Македонија, и со Законот за судовите, со Законот за Судскиот совет на РСМ и со Законот за Академијата за судии и јавни обвинители.

Судскиот совет на Република Северна Македонија се залага за преземање мерки и активности за доследна примена на Амандманот VI на Уставот на Република Северна Македонија за соодветна и правична застапеност на граѓаните кои припаѓаат на сите заедници во сите судови во РСМ.

79 <https://jpacademy.gov.mk/wp-content/uploads/2020/06/godisen-izvestaj-l-za-2019-f-za-na-web.pdf>.

Според Годишниот извештај за работата на Судскиот совет на Република Северна Македонија за 2019 година, на 01.01.2019 година имало 518 судии, а на 31.12.2019 година имало 506 судии. Нивната национална и полова структура е следнава:

Мажи:	205	40,5%
Жени:	301	59,5%
Македонци:	383	75,69 %
Албанци:	88	17,39 %
Турци:	6	1,18 %
Власи:	11	2,17 %
Срби:	5	0,98 %
Роми:	1	0,19 %
Бошњаџи	7	1,38 %
Други:	5	0,98 %

(Извор: Годишен извештај за работата на Судскиот совет на Република Северна Македонија за 2019 година, април 2020)

Советот, во текот на 2019 година извршил избор на вкупно 3 судии во повисоките судови и тоа: во Врховниот суд на РСМ – 1 судија, и во Управниот суд – 2 судии, од кои:

Мажи:	1	33%
Жени:	2	67%
Македонци:	2	67 %
Албанци:	1	33 %

(Извор: Годишен извештај за работата на Судскиот совет на Република Северна Македонија за 2019 година, април 2020)

Во однос на кадровската состојба во судската администрација во 2019 година, од Годишниот извештај за работата на Судскиот совет на Република Северна Македонија за 2019 година, достапни се податоци за полова и национална структура, претставени во табелата подолу:

Пол	Број на вработени	Процентуална застапеност
Мажи	880	38.77
Жени	1,390	61.23
Вкупно	2,270	100

(Табела на полова застапеност на судската администрација, заклучно со 31 декември 2019 година (Извор: Судски совет на РСМ, април 2020)

	Македонци	Албанци	Турци	Роми	Срби	Власи	Бошњаџи	други	ВКУПНО
Судска администрација	1,807	337	32	26	18	26	12	12	2,270
Процентуална застапеност	79.60	14.84	1.41	1.15	0.79	1.15	0.53	0.53	100

(Табела на етничка структура во судската администрација, заклучно со 31 декември 2018 година (Извор: Судски совет на РСМ, април 2020)

ПОДАТОЦИ ОД МЕЃУНАРОДНИ ИЗВЕШТАИ

ЕВРОПСКА КОМИСИЈА ЗА ЕФИКАСНОСТ НА ПРАВДАТА – СЕРЕЈ ОД 2020 (СО ПОДАТОЦИ ОД 2018)⁸⁰

Професионален развој и соодветна застапеност

Според извештајот на СЕРЕЈ, европскиот тренд укажува на прилично еднаква застапеност на мажите и жените (во просек 54% жени наспроти 46% мажи). Позначителна разлика се забележува кај раководните судски функции (претседатели на судови) каде мажите се далеку повеќе позастапени (во просек 66% наспроти 34% жени).

Според статистичките податоци од извештајот на Судскиот совет за 2019, во просек 60% од судиите се жени, додека 40% се мажи, што е повисоко од европскиот просек.

Индикаторот 70 од Матрицата 'Репрезентативноста (полова, старосна, етничка, и сл.) во судскиот систем се почитува и спроведува во целост', испитаниците од сите категории во најголем дел изразиле согласност, новинарите се поделени во рамките на самата целна група, а повеќе од 1/3 од нотарите не знаат каква е состојбата.

Во однос на заедничото прашање од Матрицата за сите целни групи „Во судството постои фер и правична застапеност на припадниците на сите заедници во РСМ“, постои поделеност на перцепциите. Средната оценка по ова прашање на скала од 1 до 5 е 3,16. Статистиката на Судскиот совет за 2019 укажува дека најмногу се застапени Македонците (79.6%) и Албанците (14.8%) а во останатите 6% спаѓаат немнозиските групи со речиси незначително учество.

Извештај на Европската Комисија за напредокот на Р.С. Македонија

Согласно последниот извештај на ЕК (октомври 2020), се оценува дека Академијата за судии и јавни обвинители продолжува со подобрување на своето работење и со зајакнување на своите наставни програми за основна и континуирана обука. Се наведува дека Академијата е набљудувач на Европската мрежа за обука на судии (ЕЈТН), а од суштинско значење е дополнителна консолидација на Академијата со соодветни човечки ресурси, канцелариски простор и простор за обука.

Собранието избрало тројца нови членови на Судскиот совет на РСМ, во согласност со Законот за Судскиот совет притоа исполнувајќи го условот за правична застапеност.

80 <https://rm.coe.int/rapport-evaluation-partie-1-francais/16809fc058>.

ЦЕНТАР ЗА ПРАВНИ
ИСТРАЖУВАЊА И АНАЛИЗИ ■
CENTER FOR LEGAL RESEARCH AND ANALYSIS

| contact@cpia.mk
www.cpia.mk